Faculteit Rechtsgeleerdheid

Universiteit Gent

Academiejaar 2009-2010

VERMOGENSTRANSPARANTIE NAAR BELGISCH RECHT

Masterproef van de opleiding

'Master in de rechten'

Ingediend door

Thomas Roobroeck

20032598

Major: burgerlijk en strafrecht

Promotor: Prof. dr. Karen Broeckx
Commissaris: Prof. dr. Piet Taelman

WOORD VOORAF

Toen het ogenlik aanbrak waarop ik een onderwerp diende te kiezen voor mijn masterpaper, wou ik dat het iets met beslagrecht te maken zou hebben. Echter, geen enkel van de voorgestelde onderwerpen sprak mij danig aan. Na een onderhoud met professor Broeckx heeeft zij een voor mij interessant thema bedacht: de vermogenstransparantie naar Belgisch recht. Zij werd dan ook mijn promotor. In de eerste plaats wil ik haar bij deze bedanken voor het aanreiken van dit thema en voor haar zeer nuttige richtlijnen.

Ook zou ik graag mijn familie en vrienden willen bedanken voor hun aanmoedigingen en vertrouwen in mij.

In het bijzonder gaat mijn dank uit naar mijn goede vriend Michaël de Clercq en mijn lieve broer Matthias voor het controleren van deze paper op spellingsfouten en het suggereren van taalkundige verbeteringen. Michaël was er ook steeds toen mijn informaticakennis te kort schoot.

Tenslotte wil ik dankjewel zeggen aan mijn lieve vriendin Sarah Staels voor haar onvoorwaardelijke en liefdevolle steun tijdens het schrijven van deze paper. Steeds was ze er om me op te peppen en om me te stimuleren er iets goeds van te maken.

INHOUDSTAFEL

INLEIDING 1

Deel I. De artikelen 7 en 8 van de Hypotheekwet 2

Hoofdstuk I. Het principe inzake de gehoudenheid van de schuldenaar 2

Hoofdstuk II. Het verhaalsrecht van de schuldeiser op het vermogen van de schuldenaar 2

Afdeling I. Principe 2

§1. Het begrip "vermogen" 6

§2. Het verhaalsrecht van de schuldeisers raakt de openbare orde niet 7

§3. Artikel 7 Hyp. W. handelt over persoonlijke verbintenissen 8

§4. Ook op onverdeelde goederen kan de schuldeiser zich verhalen 9

§5. Het vermogen van de schuldenaar gaat na zijn overlijden over op zijn rechtsopvolgers 10

§6. Enkel de goederen van de schuldenaar kunnen in beslag worden genomen 11

§7. De schuldeisers moeten de fluctuaties van het vermogen van hun debiteur ondergaan . 12

Afdeling II. Beperkingen en uitsluitingen 13

§1. Algemeen 13

§2. Gedeeltelijke en volledige onbeslagbaarheid van bepaalde vermogensbestanddelen 13

§2. Uitstel van betaling en betalingsfaciliteiten 14

§3. Schuldbevrijding 16

§4. Misbruik van recht (om uit te winnen) 16

Hoofdstuk III. Gelijkberechtiging van de schuldeisers 18

Afdeling I. Algemeen 18

§1 Gelijkberechtiging van de schuldeisers 18

§2. Raakt het gelijkheidsbeginsel de openbare orde? 19

§3. Geen voorrecht zonder wet 19

Afdeling II. Samenloop 20

§1. Het begrip "samenloop 20

§2. Soorten samenloop 21

A. Samenloop die zijn oorsprong rechtstreeks vindt in de wet versus samenloop die ontstaat door het samentreffen van concurrente aanspraken van schuldeisers 21

B. Actieve versus passieve samenloop 21

C. Kleine versus grote samenloop 22

§3.Organisatie van samenloop 22

Hoofdstuk V. Tendensen in het beslagrecht 23

Deel II. Het recht van de schuldeiser op informatie over het vermogen van zijn schuldenaar 25

Hoofdstuk I. Behoefte aan informatie 25

Hoofdstuk II. Recht op informatie 26

Afdeling I. Rechtstreekse informatieverstrekking 27

§1. Informatieverplichting bij contractuele relaties 27

A. Grondslag 27

B. Historiek 28

C. Draagwijdte 29

D. Fases waarin de informatieverplichting zich voordoet 30

1. Precontractuele fase 30

2. Contractuele fase 34

§2. Informatieverplichting bij buitencontractuele relaties 36

A. Overlegging van stukken 36

B. Plicht tot rekening en verantwoording 37

§3. Informatieverplichting bij gedwongen tenuitvoerlegging 37

Afdeling II. Onrechtstreekse informatieverstrekking 39

§1. Informatiesystemen georganiseerd door de overheid 40

A. Personenregistratie 40

1. Natuurlijke personen 40

2.Rechtspersonen ... 42

B. Vermogensregistratie ... 42

C. Bodemregistratie ... 43

D. Conclusie ... 44

§2. De problematiek inzake de berichten van beslag* sensu lato *en aangaande de Centrale voor Kredieten aan Particulieren ... 44

A. De berichten van beslag *sensu lato* ... 44

1. Historiek ... 44

2. Nood aan modernisering en informatisering ... 46

3. De wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek ... 47

B. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren ... 51

1. Historiek ... 51

2. Kenmerken ... 52

3. Omvorming van een negatieve tot een positieve centrale ... 52

4. Verplichting tot voorafgaandelijke raadpleging ... 53

§3. Informatiesystemen georganiseerd door het privé-initiatief ... 54

Hoofdstuk III. Begrenzing van het recht op informatie ... 54

Afdeling I. Begrenzing van het recht op rechtstreekse informatie ... 55

Afdeling II. Begrenzing van het recht op onrechtstreekse informatie ... 55

Deel III. Het recht van de schuldenaar op privacy ... 56

Hoofdstuk I. Historiek ... 56

Hoofdstuk II. Het begrip "privacy" ... 57

Hoofdstuk III. Bescherming van de privacy ... 59

Afdeling I. Belgische rechtsbronnen ... 59

Afdeling II. Internationale rechtsbronnen ... 60

Afdeling III. Grondrecht versus persoonlijkheidsrecht ... 63

Hoofdstuk IV. Grenzen aan de privacybescherming 63
Afdeling I. Wettelijke begrenzingen 64
Afdeling II. Jurisprudentiële begrenzingen 65
Afdeling III. Het recht op privacy versus het recht op informatie 65
§1. Wettelijke grondslag 65
§2. Proportionaliteit 67
Hoofdstuk V. De Wet Verwerking Persoonsgegevens 68
Afdeling I. Probleemstelling 68
Afdeling II. Historiek 70
Afdeling III. Toepassingsgebied 70
Afdeling IV. Welke gegevens mogen worden verwerkt? 72
§1. Gewone persoonsgegevens 73
§2. Bijzonder beschermde persoonsgegevens 74
Afdeling V. Rechten van het datasubject 74
Afdeling VI. Sancties 75
Deel IV. De discretieplicht van de bankier 76
Hoofdstuk I. Beroepsgeheim of discretieplicht? 76
Afdeling I. Belgische regeling 76
Afdeling II. Regeling in Zwitserland 78
Afdeling III. Regeling in Luxemburg 78
Hoofdstuk II. Afdwingbaarheid 78
Hoofdstuk III. Grondslagen 79
Afdeling I. Discretieplicht: van gebruik tot deontologische regel 79
Afdeling II. Discretieplicht als uitvloeisel van de goede trouw 80
Afdeling III. Discretieplicht als zuiver contractuele verbintenis 82
Hoofdstuk IV. Wettelijke beperkingen van de discretieplicht 82
Afdeling 1. Discretieplicht in strafzaken 82

§1. Algemeen 82

§2. De Anti-witwaswet 84

A. Identificatieplicht 84

B. Meldingsplicht 85

Afdeling 2. Discretieplicht in fiscale zaken 86

§1. Discretieplicht in de directe belastingen 87

A. Artikel 318 WIB '92 - algemeen 87

B. Toepassingsgebied *ratione personae* 88

1. Wie wordt door deze bepaling beschermd? 88

2. Welke instellingen worden bedoeld? 88

3. Geldt de beperking van artikel 318 WIB '92 ook voor de fiscus? 90

C. Uitzonderingen 91

1. Artikel 374, lid 2 WIB '92 91

2. Beroepsrekeningen en buitenlandse rekeningen 92

3. De Anti-witwaswet 92

D. Omzeilen van de discretieplicht 92

1. De omweg via de indirecte belastingen 92

2. De omweg via een strafdossier 93

3. De omweg via artikel 322 WIB '92 93

E. Sanctie 94

§2. Discretieplicht in de indirecte belastingen 95

A. De belasting over de toegevoegde waarde 95

B. Successierechten 95

C. Registratierechten 96

Afdeling 3. Discretieplicht in burgerlijke zaken 97

Hoofdstuk IV. Discretieplicht en privacybescherming 97

Deel V. Het beroepsgeheim van de advocaat 99

Hoofdstuk I. Begripsbepaling 99

Hoofdstuk II. Grondslag en aard van het beroepsgeheim 99

Afdeling I. Geen wettelijke grondslag 99

Afdeling II. De gedragscode voor Europese advocaten 101

Hoofdstuk III. Sanctie 102

Hoofdstuk IV. Uitzonderingen op het beroepsgeheim 102

Afdeling I. Uitzonderingen geformuleerd in artikel 458 Sw. 102

§1. Wettelijke plicht tot spreken: de Anti-witwaswet 103

A. Identificatieplicht 104

B. Meldingsplicht 104

§2. Getuigenissen in rechte 106

Afdeling II. Door de rechtspraak algemeen aanvaarde uitzonderingen 107

Hoofdstuk V. Het beroepsgeheim versus de fiscale controle 109

Afdeling I. Probleemstelling 109

Afdeling II. Het belang van de eerbiediging van het beroepsgeheim bij de fiscale controle 109

§1. Belang van de advocaat 109

§2 Belang van de cliënt 110

§3. Belang van de fiscus 110

Afdeling III. Fiscale controle van de eigen belastingtoestand van de advocaat 110

§1. Het boekenonderzoek 111

§2. De vraag om inlichtingen 112

§3. De fiscale visitatie 112

Afdeling IV. Fiscaal derdenonderzoek 113

Afdeling V. Te volgen procedure in geval het beroepsgeheim ingeroepen wordt 113

Afdeling VI. Uitzonderingen op de zwijgplicht 114

§1. Getuigenis in rechte 115

§2. Wettelijke plicht tot spreken 115

Deel VI. Vermogenstransparantie in het kader van de insolventieprocedures 117

Hoofdstuk I. Vermogenstransparantie in het kader van de collectieve schuldenregeling 117

Afdeling I. Situering 117

Afdeling II. Toepassingsgebied 119

Afdeling III. Bevoegde rechter 119

Afdeling IV. Verloop van de procedure 120

§1. Inleiding 120

§2. Gevolgen voor de schuldeisers 120

§3. Gevolgen voor de verzoeker 121

§4. De schuldbemiddelaar 122

A. Aanstelling 122

B. Opdracht 123

C. Bevoegdheid tot het inwinnen van inlichtingen 123

1. Welke inlichtingen kunnen worden ingewonnen? 123

2. Aan wie kunnen inlichtingen worden gevraagd? 125

3. Informatievergaring versus het recht op privacy 126

4. Informatievergaring versus het beroepsgeheim 126

C. Aansprakelijkheid 130

§5. Herroeping 130

§6. Minnelijke aanzuiveringsregeling 131

§7. Gerechtelijke aanzuiveringsregeling 132

§8. Totale kwijtschelding van de schulden zonder aanzuiveringsregeling 133

Hoofdstuk II. Vermogenstransparantie in het kader van de gerechtelijke reorganisatie 135

Afdeling I. Historiek: van gerechtelijk akkoord naar gerechtelijke reorganisatie 135

Afdeling II. Conceptuele situering 136

Afdeling III. Toepassingsvoorwaarden 136

Afdeling IV. Verloop 138

§1. Rechtsingang 138

§2. Opschorting 139

A. Minnelijk akkoord 140

B. Collectief akkoord 140

C. Overdracht onder gerechtelijk gezag 142

D. Overgang naar de faillissementsprocedure 143

Afdeling V. Gevolgen 143

§1. Gevolgen van het indiening van de reorganisatieaanvraag 143

§ 144

§2. Gevolgen van de toekenning van de opschorting 144

A. Patrimoniale gevolgen voor de schuldeisers 144

1. Opschorting van de middelen van tenuitvoerlegging 144

2. Verbod van beslagleggingen 144

4. Nieuwe schulden 145

B. Leidt de reorganisatie tot een situatie van samenloop? 145

Hoofdstuk III. Vermogenstransparantie in het kader van het faillissement 147

Afdeling I. Situering 147

Afdeling II. Toepassingsvoorwaarden 147

Afdeling III. Faillissementsprocedure 148

§1. Inleiding van de faillissementsprocedure 148

§2. Vonnis van faillietverklaring 149

§3. Rechter-commissaris en curator 149

A. Benoeming 149

A. Benoeming 149

A. Benoeming 149

B. Taak van de curator 150

C. Taak van de rechter-commissaris 150

§4. Gevolgen van het faillissement 150

A. Gevolg voor de gefailleerde: buitenbezitstelling 150

B. Gevolgen voor de schuldeisers 152

1. Voor de chirografaire schuldeisers en schuldeisers met een algemeen voorrecht 153

2. Voor de bijzonder bevoorrechte schuldeisers 154

3. De boedelschulden 155

§5. Inventarisatie en plaatsopneming 156

§6. Verschoonbaarheid 156

A. Ontstaansgeschiedenis 156

B. Grondvoorwaarden 157

C. Gevolgen 158

1. Voor de gefailleerde 158

2. Voor de echtgenoot van de gefailleerde 158

3. Voor de zekerstellers van de gefailleerde 158

BESLUIT 161

INLEIDING

Toen het ogenlik aanbrak waarop ik een onderwerp diende te kiezen voor mijn masterpaper, wou ik dat het iets met besla

In deze paper wordt onderzocht in welke mate er heden ten dage in België sprake is van vermogenstransparantie. Met andere woorden, welke middelen kent de wet toe aan de schuldeiser om zicht te krijgen op het vermogen van zijn debiteur? En welke informatiemogelijkheden staan de schuldeiser ter beschikking?

Bijna honderdzestig jaar geleden werd het principe dat iedere schuldenaar met zijn gehele vermogen instaat voor zijn verbintenissen oftewel het beginsel van het absolute verhaalsrecht, ingevoerd in de Belgische wetgeving. Dit beginsel impliceert dat schuldeisers het recht hebben om te weten wat dat vermogen precies omvat. Moest dat niet het geval zijn, zou dit beginsel geen betekenis hebben. Anders uitgedrukt: schuldeisers hebben recht op transparantie van het vermogen van hun schuldenaars.

Al vlug zal echter blijken dat dit beginsel helemaal niet absoluut is. Het kent uitzonderingen en beperkingen, met de bedoeling om de schuldenaar een menswaardig bestaan te garanderen. Zo zijn niet alle vermogensbestanddelen (volledig) beslagbaar en heeft de schuldenaar in bepaalde gevallen recht op een uitstel van betaling. In bepaalde gevallen kan hij zelfs volledig bevrijd worden van zijn schulden. Daar tegenover zou vermogenstransparantie moeten staan. De vermogenstransparantie wordt in de eerste plaats echter bemoeilijkt door het recht van de schuldenaar op bescherming van zijn privacy. Ook de discretieplicht van de bankier en het beroepsgeheim van de advocaat belemmeren een volledige transparantie.

In deze paper wordt ook nagegaan welke instrumenten de wetgever aan schuldeisers ter beschikking stelt om informatie te bekomen over de financiële toestand van hun schuldenaars.

Tenslotte wordt nagegaan in welke mate er sprake is van vermogenstransparantie in het kader van de collectieve schuldenregeling, in het kader van de gerechtelijke reorganisatie en in het kader van het faillissement.

Deel I.

De artikelen 7 en 8 van de Hypotheekwet

Hoofdstuk I. Het principe inzake de gehoudenheid van de schuldenaar

1. De basis van het Belgische recht inzake de gehoudenheid van een schuldenaar ten aanzien van zijn schuldeiser(s) wordt geformuleerd in de artikelen 7 en 8 van de Hypotheekwet (hierna: Hyp. W.). Deze wet dateert van 16 december 1851 en is opgenomen in het Burgerlijk Wetboek, meer bepaald in titel XVIII van het derde boek. Deze artikelen luiden als volgt:

> ***Artikel 7 Hyp. W.****: "Ieder die persoonlijk verbonden is, is gehouden zijn verbintenissen na te komen, onder verband van al zijn goederen, hetzij roerende, hetzij onroerende, zo tegenwoordige als toekomstige."*
>
> ***Artikel 8 Hyp. W.****: "De goederen van de schuldenaar strekken tot gemeenschappelijke waarborg voor zijn schuldeisers, en de prijs ervan wordt onder hen naar evenredigheid van hun vordering verdeeld, tenzij er tussen de schuldeisers wettige redenen van voorrang bestaan."*

Hoofdstuk II. Het verhaalsrecht van de schuldeiser op het vermogen van de schuldenaar

Afdeling I. Principe

2. In artikel 7 Hyp. W. wordt één van de basisprincipes van het privaatvermogensrecht neergelegd, namelijk het verhaalsrecht van de schuldeisers op het gehele vermogen van de debiteur.[1]

3. Komt de debiteur zijn verbintenissen niet vrijwillig na, dan kan de schuldeiser voldoening krijgen door zich te verhalen op het vermogen van de schuldenaar.[2] Een oude rechtspreuk

[1] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 14; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 2.

[2] Verhaal op de persoon van de debiteur is niet meer mogelijk; ook niet meer op een onrechtstreekse wijze sinds de afschaffing van de lijfsdwang door de Wet van 31 januari 1980.

luidt "wie zich verbindt, verbindt zijn goederen".[3] In ons recht geldt dat indien iemand tot een schuld gehouden is en zijn verplichtingen niet nakomt, zijn schuldeisers genoegdoening kunnen bekomen zijn goederen door het te gelde te maken.[4] Het vermogen is immers het gemeenschappelijk verhaalsobject van de schuldeisers.

4. Het is irrelevant welke de bron is van de verbintenis: een overeenkomst, een oneigenlijke overeenkomst[5], een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf[6].[7]

5. Het speelt eveneens geen rol of de verbintenis voortspruit uit het persoonlijk optreden van de schuldenaar, van diens lasthebber of van een rechtsvoorganger die hij heeft opgevolgd, en wiens verbintenissen op hem zijn overgegaan[8].[9]

6. De vraag dringt zich op of de schuldeiser die geconfronteerd wordt met een onwillige schuldenaar het heft in eigen handen mag nemen. Met andere woorden: is eigenrichting toegelaten of niet? Onder eigenrichting wordt verstaan: het eigenmachtig – dit wil zeggen zonder overheidshulp – optreden tot handhaving van bepaalde aanspraken waarbij wordt ingewerkt in de rechtssfeer van derden.[10]

Eigenrichting is principieel verboden.[11] Dit verbod is niet uitdrukkelijk opgenomen in enige wettelijke bepaling, maar kan worden afgeleid uit de instelling van een rechterlijke macht en uit de wettelijke regeling van rechtsgang en executie in het Gerechtelijk Wetboek.[12] Ook de Rechtsstaat en de uitoefening van de strafvordering door het Openbaar Ministerie zijn

---

[3] Vertaling van "qui s'oblige, oblige le sien".
[4] J. KOKELENBERG, J., "[Voorrechten en hypotheken] Samenloop van rechthebbenden en schuldeisers", in R. DERINE, H. COUSY, J. COUTURIER, W. DELVA, J. HERBOTS en R. VEKEMAN, *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2006, 1.
[5] Bv. een zaakwaarneming.
[6] Bv. alle gevallen van burgerlijke aansprakelijkheid.
[7] J. KOKELENBERG, J., "[Voorrechten en hypotheken] Samenloop van rechthebbenden en schuldeisers", in R. DERINE *et al.*, *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2006, 2.
[8] Bv. de wettige erfgenamen.
[9] J. KOKELENBERG, J., "[Voorrechten en hypotheken] Samenloop van rechthebbenden en schuldeisers", in R. DERINE *et al.*, *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2006, 2.
[10] E. DIRIX, "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in M. VAN HOECKE, *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 291.
[11] Cass. 24 mei 1976, *Arr.Cass.* 1976, 1053.
[12] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 56.

argumenten vóór het verbod van eigenrichting.[13] In een geordende staat kan de handhaving en de verwezenlijking van rechten door dwangmiddelen niet worden overgelaten aan de belanghebbenden persoonlijk. Dit zou namelijk kunnen ontaarden in het gebruik van geweld en in machtsmisbruik en willekeur.[14] Volgens het Hof van Cassatie is het verbod zijn eigen rechter te zijn een algemeen rechtsbeginsel.[15]

Wie zich gekrenkt voelt in zijn rechten, kan deze enkel doen gelden door tussenkomst van het staatsgezag.[16] Zoals geciteerd door BROECKX en PITEUS, stelt de Nederlandse hoogleraar RUTTEN dat men een uitspraak dient uit te lokken van de rechter, aan wie de macht is gegeven om een bindende beslissing te nemen over het bestaan van rechten en om onwillige debiteurs te veroordelen.[17] En zelfs wanneer de schuldeiser een veroordelend vonnis of arrest bekomt, kan hij niet onmiddellijk overgaan tot gedwongen uitvoering ervan lastens zijn schuldenaar, die weigert de veroordeling vrijwillig uit te voeren. Hij dient zijn toevlucht te nemen tot de middelen die de wet hem ter beschikking stelt om door tenuitvoerlegging van het veroordelend vonnis of arrest de verschuldigde prestatie af te dwingen.[18] De handhaving van de rechtsorde is immers een taak van de overheid die daarvoor over een monopolie beschikt.[19] SCHELLEKENS wijst ter zake op de jurisprudentiële evolutie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: het Hof heeft het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6, §1 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele

[13] E. DIRIX "Eigenrichting in het privaatrecht", in X., *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, 597; E. DIRIX, "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in M. VAN HOECKE, *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1991, 291.

[14] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in . BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005,, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 56.

[15] Cass. 24 mei 1976, *Arr.Cass.*, 1976, 1053.

[16] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in . BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005,, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 55.

[17] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in . BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005,, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 55; L.E.H. RUTTEN, "Eigenrichting", Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in het burgerlijk procesrecht aan de R.K. Universiteit te Nijmegen op 28 april 1961, Zwolle, Tjeenk Willink, 1961, 3.

[18] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 1; K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in . BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 55.

[19] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 1; K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in . BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 56.

Vrijheden uitgebreid tot de tenuitvoerlegging van het vonnis, voor zover dat vonnis onder het toepassingsgebied van artikel 6, §1 valt.[20]

7. In bepaalde gevallen is eigenrichting echter wél geoorloofd.[21] In het verbintenissenrecht valt in de eerste plaats te denken aan de *exceptio non adimpleti contractus*, het rententierecht[22] en de schuldvergelijking[23]. Deze drie rechtsfiguren zijn gevallen van eigenrichting tot zekerheid: zij strekken ertoe de schuldeiser een sterkere positie te verschaffen in geval van samenloop met andere schuldeisers van zijn debiteur.[24]

Andere gevallen van geoorloofde eigenrichting zijn: de geoorloofdheid van uitdrukkelijk ontbindende bedingen, gevallen waar de overeenkomst op eenzijdige wijze kan worden beëindigd door één der partijen, gevallen van zelfverweer[25], de noodtoestand, de boycot, het zelfverweer in het mededingingsrecht en de rechtspraak die op grond van artikel 1144 BW in bepaalde omstandigheden toelaat dat een schuldeiser zijn wederpartij die in gebreke blijft, op eigen gezag vervangt.[26]

Zoals geciteerd door BROECKX en PITEUS meent RUTTEN dat de onrechtmatigheid van eigenrichting opgeheven wordt door de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond. Een rechtvaardigingsgrond zou aanwezig zijn indien overheidshulp niet tijdig voorhanden is én zonder een eigenmachtig optreden van de rechthebbende het gevaar bestaat dat de verwezenlijking van het recht wordt verijdeld of in ernstige mate belemmerd.[27]

---

[20] Zie: L. SCHELLEKENS, "De tenuitvoerlegging van het vonnis in het licht van artikel 6 EVRM", *Jura.Falc.* 2000-01, 407-442.

[21] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 439.

[22] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 371: Het retentierecht verleent een schuldeiser de bevoegdheid de afgifte te weigeren van een zaak die een ander toebehoort zolang zijn schuldvordering m.b.t. die zaak niet is voldaan. Hiertoe is vereist: 1. het bestaan van een opeisbare schuldvordering, 2. de materiële detentie van de zaak en 3. een verband tussen de schuldvordering en de teruggehouden zaak. In zijn algemeenheid wordt deze rechtsfiguur niet door de wet geregeld. Het Burgerlijk Wetboek noemt slechts enkele toepassingsgevallen (bv. art. 570, 867, 1612, 1673, 1749, 1948, 2028, 2087 BW). Niettemin wordt thans de geoorloofdheid van het retentierecht buiten de wettelijk geregelde gevallen algemeen aanvaard.

[23] Art. 1289 BW.

[24] E. DIRIX, "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in M. VAN HOECKE, *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 293; R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 371.

[25] Art. 416 Sw.

[26] E. DIRIX, "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in M. VAN HOECKE, *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 293.

[27] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in , *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 56; L.E.H. RUTTEN, "Eigenrichting", Rede uitgesproken bij de aanvaarding

8. Wie daden van eigenrichting stelt, handelt op eigen risico. In alle gevallen van eigenrichting vindt immers rechterlijke controle *a posteriori* plaats.[28]

9. DIRIX wijst erop dat in Duitsland de zogenaamde *Selbsthilfe* wettelijk erkend wordt. Luidens § 229 van het Bürgerliches Gezetsbuch van 18 augustus 1896 onderstelt geoorloofde eigenrichting het voorhanden zijn van een recht, de afwezigheid van tijdige overheidshulp en het risico dat zonder ingrijpen het recht in het gedrang komt.[29]

§1. Het begrip "vermogen"

10. Onder het begrip "vermogen" wordt verstaan: het geheel van goederen en rechten in geld waardeerbaar, dat aan een bepaald rechtssubject toebehoort.[30] Indien bijgevolg een goed een economische waarde vertegenwoordigt en vatbaar is voor (afzonderlijke) overdracht, dan is het in beginsel een mogelijk beslagobject.[31] Artikel 2071, lid 2 BW bepaalt dat goederen die niet vatbaar zijn voor overdracht ook niet in pand kunnen worden gegeven. BROECKX en DIRIX leiden daaruit af dat deze goederen ook niet in beslag kunnen worden genomen.[32]

11. Volgens artikel 7 Hyp. W. is ieder die persoonlijk verbonden is, gehouden zijn verbintenissen na te komen *"onder het verband van al zijn goederen"*. Deze bepaling werd ingevoerd om – in tegenstelling tot het oude recht – het principe van de ondeelbaarheid van het vermogen te poneren.[33]

---

van het ambt van buitengewoon hoogleraar in het burgerlijk procesrecht aan de R.K. Universiteit te Nijmegen op 28 april 1961, Zwolle, Tjeenk Willink, 1961, 16.

[28] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 439; R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 371; E. DIRIX, "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in M. VAN HOECKE, *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 293.

[29] E. DIRIX "Eigenrichting in het privaatrecht", in X., *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, 599.

[30] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 3; E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 92.

[31] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 116.

[32] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 116.

[33] H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil Belge: principes, doctrine, jurisprudence 5*, V, *Les principaux contrats usuels (deuxième partie), les biens (première partie)*, Brussel, Bruylant, 1975, 553.

De ondeelbaarheid van het vermogen wordt sterk benadrukt door de klassieke leer, waarbij het vermogensbegrip onverbrekelijk verbonden is met de rechtspersoonlijkheid. Deze opvatting kan worden samengevat in 3 regels:

1) alle rechtssubjecten hebben een vermogen;

2) een rechtssubject heeft slechts één vermogen (de eenheid of ondeelbaarheid van het vermogen);

3) alleen rechtssubjecten hebben een vermogen.[34]

In de meer recente literatuur wordt gepleit voor een soepeler vermogensbegrip. Hierin staat dan niet meer de titularis van het vermogen centraal, maar wel de bestemming van het vermogen.[35] Als voorwaarde voor een dergelijke, door de wetgever toe te laten, vermogenssplitsing noemt VAN GERVEN: het voorhanden zijn van een belang van zo'n splitsing en de vervulling van bepaalde publiciteitsvereisten.[36]

12. Naar geldend recht vallen reeds meerdere toepassingsgevallen aan te wijzen van de idee van de vermogenssplitsing, zoals het voorrecht van boedelbeschrijving en de beneficiaire aanvaarding, de niet-beslagbare zaken[37] en het vermogen van de afwezige[38].

§2. Het verhaalsrecht van de schuldeisers raakt de openbare orde niet

13. Het verhaalsrecht van de schuldeisers raakt de openbare orde niet. Dit betekent dat partijen afspraken kunnen maken die ertoe strekken de uitoefening van hun verhaalsrecht te beperken of zelfs geheel uit te sluiten. Te denken valt aan een beperking in de tijd, het uitsluiten van bepaalde goederen van executie of het exclusief aanwijzen van bepaalde

[34] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 6.
[35] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9.
[36] W. VAN GERVEN, *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, I, *Algemeen Deel*, Antwerpen, Scriptoria, 1969, 240.
[37] Art. 1408 e.v. Ger. W.; art. 16 Faill. W.
[38] Art. 132 BW.

goederen. De partijen kunnen de schuldvordering modelleren en derden moeten deze interne modelleringen in principe ook aanvaarden. [39]

14. Wat de partijen echter niet kunnen op een wijze die aan derden tegenwerpelijk is, is bepaalde activa onbeslagbaar maken. De partijen kunnen wel onderling afspreken dat op een welbepaald goed geen beslag kan worden gelegd.[40] Zo'n overeenkomst is geoorloofd, aangezien de positie van de overige schuldeisers hierdoor verbeterd wordt.[41] Zulke afspraken hebben dus slechts interne werking tussen de partijen. Zij mogen de verhaalsrechten van derden niet in het gedrang brengen.[42] Wel is het zo dat bedingen die beperkingen aanbrengen aan de rechten van de schuldeiser zelf, tegenwerpelijk zijn aan diens schuldeisers en rechtverkrijgers.[43]

§3. Artikel 7 Hyp. W. handelt over persoonlijke verbintenissen

15. Ons recht kent geen zakelijke of kwalitatieve verbintenissen krachtens welke iedere verkrijger van een zaak persoonlijk gehouden wordt tot een verbintenis met betrekking tot die zaak.[44] Wel is het mogelijk dat iemand gehouden is *"propter rem"* in die zin dat een gedeelte van zijn vermogen blootgesteld staat aan het verhaalsrecht van de schuldeisers van een derde. Hij wordt dan geen persoonlijke debiteur van de schuld en het verhaalsobject blijft beperkt tot

[39] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 4.

[40] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 4.

[41] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 18.

[42] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 9; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 5.

[43] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 20.

[44] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 17. Over kwalitatieve rechten: A. VERHOEVEN, "De juridische grondslag van kwalitatieve rechten en verplichtingen", *Jura Falc.* 1988-89, 143-168. Het Nederlandse recht kent daarentegen naast kwalitatieve rechten ook kwalitatieve verplichtingen: art. 6:252 BW.

de zaak waarop de verbintenis betrekking heeft. Dit is het geval met de zakelijke borg[45] en de derde-bezitter van een gehypothekeerd goed.[46]

§4. Ook op onverdeelde goederen kan de schuldeiser zich verhalen

16. Dat goederen onverdeeld zijn, heeft niet tot gevolg dat zij aan het verhaalsrecht van de schuldeisers van één der deelgenoten worden onttrokken. Schuldeisers kunnen beslag leggen op het onverdeeld aandeel van hun debiteur.[47] Echter, de uitwinning kan pas voortgang vinden na de scheiding en deling.[48] Na de veiling van het in beslag genomen goed gaan de rechten van de beslaglegger over op het aandeel van de schuldenaar in de prijs.[49]

In zijn arrest van 13 juni 2005 stelde het Hof van Cassatie het volgende: *"De schuldeiser die met toepassing van artikel 1561, lid 1 van het Gerechtelijk Wetboek de verdeling of de veiling van een beperkte onverdeeldheid heeft gevorderd en verkregen, kan de uitvoering van zijn beslag vervolgen, zonder rekening te houden met een tussen de medegerechtigden later bevolen vereffening-verdeling van een ruimere onverdeeldheid."*[50] Anders geformuleerd: wanneer het beslag een goed betreft dat deel uitmaakt van een grotere onverdeeldheid, dan hoeven de schuldeisers niet de vereffening af te wachten van deze grotere onverdeeldheid, tenzij het hierbij gaat om een boedelgemeenschap. Typische voorbeelden van boedelgemeenschappen zijn de maatschap, het gemeenschappelijk vermogen bij echtgenoten en de onverdeelde nalatenschap.[51]

---

[45] Dit is de derde-pandgever of de derde die zijn onroerend goed hypothekeert voor andermans schuld.

[46] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 5.

[47] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 24; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 9; E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 116.

[48] Zie o.a. art. 1561 Ger. W.

[49] Cass. 13 juni 2005, *RW* 2005-06, 901, noot R. JANSEN.

[50] Cass. 13 juni 2005, *RW* 2005-06, 901, noot R. JANSEN.

[51] R. JANSEN, "Beslag op een onverdeeld onroerend goed en samenloop", (noot onder Cass. 13 juni 2005), *RW* 2005-06, 903.

Bij bepaalde gevallen van onverdeeldheid weegt de aard van verbondenheid tussen de deelgenoten echter zwaarder door dan het verhaalsrecht van de schuldeisers.[52] Dit is het geval met de huwelijksgemeenschap.[53] Deze is niet vatbaar voor verdeling alvorens het huwelijk werd ontbonden.[54] Aldus kunnen in het wettelijk stelsel eigen schulden van een der echtgenoten enkel worden verhaald op de eigen goederen en de inkomsten van de echtgenoot-debiteur, ook al vallen deze in het gemeenschappelijk vermogen.[55] Ook bij de maatschap primeert het vennootschapsverband. Schuldeisers van de vennoten kunnen de verdeling niet vorderen.[56]

17. Overeenkomsten om in onverdeeldheid te blijven, kunnen slechts worden gesloten voor een (hernieuwbare) termijn van vijf jaren.[57] De deelgenoten kunnen de verhaalsrechten van de schuldeisers dus niet onbeperkt in de tijd lamleggen door middel van een conventionele onverdeeldheid.[58]

§5. Het vermogen van de schuldenaar gaat na zijn overlijden over op zijn rechtsopvolgers

18. Het overlijden van de debiteur heeft in beginsel[59] geen uitdoving van zijn verbintenissen tot gevolg[60]. De erfgenamen staan hiervoor in, ook al overtreffen ze het actief van de nalatenschap.

Deze overgang van schulden vindt eveneens plaats bij andere gevallen van rechtsverkrijging onder algemene titel.[61]

---

[52] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 24; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 10.

[53] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 10.

[54] Zie nader: H. CASMAN, "Schulden en huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1985, 289-334.

[55] Art. 1409 BW.

[56] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 10.

[57] Art. 815 BW.

[58] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 23; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 9.

[59] Zie nader: artikel 774 e.v. BW.

[60] Zie nader: artikelen 870, 871, 1009, 1012 en 1122 BW.

§6. Enkel de goederen van de schuldenaar kunnen in beslag worden genomen

19. Enkel de goederen van de schuldenaar kunnen in beslag worden genomen. Waar deze goederen zich bevinden is zonder belang.[62] Bijgevolg kan beslag worden gelegd bij een derde op de goederen van de schuldenaar.[63] Goederen die toebehoren aan derden zijn in beginsel onttrokken aan dit verhaalsrecht.[64]

De omstandigheid dat een derde vermogensrechtelijke verbanden heeft met de schuldenaar, impliceert niet dat te zijnen laste beslag kan worden gelegd.[65] Zo'n beslag is wel mogelijk wanneer de goederen slechts in schijn aan die derde toebehoren. In dat geval mogen de schuldeisers de gesimuleerde eigendomsverhoudingen tussen de debiteur en de derde ter zijde schuiven.[66]

Wanneer goederen van derden toch in beslag worden genomen, kunnen zij hun eigendom revindiceren.[67] Met betrekking tot roerende lichamelijke zaken wordt de schuldeiser beschermd door het bewijsvermoeden uit artikel 2279 BW: hij mag er van uitgaan dat de roerende goederen die zijn debiteur bezit ook daadwerkelijk zijn eigendom zijn. Dit vermoeden kan wel ontkracht worden door aan te tonen dat het bezit van de debiteur ondeugdelijk is.[68] Artikel 1514 van het Gerechtelijk Wetboek biedt de mogelijkheid aan degene die beweert de werkelijke eigenaar te zijn van een in beslag genomen goed om verzet te doen tegen de verkoop ervan.

20. Een kwaliteitsrekening is een rekening waarbij bij de tenaamstelling wordt aangegeven dat de titularis de rekening houdt "in een bepaalde kwaliteit". De tegoeden op een dergelijke

---

[61] Zie hierover o.m. E. DIRIX, *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 27-28.

[62] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 25; E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 380.

[63] Art. 1503 Ger. W.

[64] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 10.

[65] Cass. 6 december 1996, *RW* 1997-98, 46; Cass 27 juni 1996, *RW*, 1996-97, 789, noot E. DIRIX.

[66] Cass. 11 mei 1995, *Arr.Cass.* 1995, 466.

[67] Art. 1514 Ger. W.; Art. 101 e.v. Faill. W.

[68] Deze problematiek is aanleiding tot heel wat casuïstiek. Zie hierover ondermeer: G. DE LEVAL, "La saisie exécution mobilière, *TPR* 1980, 309-339; A. HEYVAERT, "Bezit geeft verscheidene titels", *TPR* 1983, 169-196. Voor deze problematiek in het huwelijksgoederenrecht dient gelet te worden op art. 1399, tweede lid BW (wettelijk stelsel) en art. 1468 BW (scheiding van goederen). Zie hierover: H. CASMAN, "Schulden en huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1985, 289-334; H. TIELEMANS, "Het huwelijk van de schuldenaar: een ongelukstijding voor de schuldeiser", *TPR* 1981, 301-352.

rekening blijven gescheiden van het vermogen van de rekeninghouder en kunnen dus niet door diens schuldeisers in beslag worden genomen.[69]

21. Uitzonderlijk zal het verhaalsrecht van de schuldeisers zich uitstrekken tot goederen die aan derden toebehoren.[70] Dit is het geval bij de uitoefening van het voorrecht van de verhuurder op de stofferende goederen[71] en het voorrecht van de verzekeraar op de verzekerde goederen[72].

§7. De schuldeisers moeten de fluctuaties van het vermogen van hun debiteur ondergaan

22. Het onderpand van de schuldeisers heeft geen betrekking op het vermogen zoals dit bestaat op het ogenblik van het ontstaan van de schuldvordering, maar wel op het vermogen zoals dit samengesteld is op het moment waarop de schuldeiser zijn verhaalsrecht uitoefent.[73] De schuldeisers moeten de fluctuaties van het vermogen van hun debiteur ondergaan. Slechts uitzonderlijk zijn zij gerechtigd om de handelingen die door de debiteur met betrekking tot zijn vermogen werden gesteld, terzijde te schuiven[74] of om in te grijpen in de uitoefening van zijn rechten[75].[76]

23. De schuldeisers kunnen wel preventieve maatregelen treffen die ertoe strekken de bestuursbevoegdheid van de debiteur te beperken. Te denken valt ondermeer aan het bewarend beslag, dat leidt tot de beschikkingsonbevoegdheid van de debiteur met betrekking tot het goed waarop dat bewarend beslag slaat. Beschikkingshandelingen die worden verricht

---

[69] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 13.

[70] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 15.

[71] Art. 20, 1° Hyp. W.

[72] Art. 60 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

[73] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 22; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 7.

[74] Art. 1167 en 1321 BW, art. 16 e.v. Faill. W.

[75] Art. 1166 BW.

[76] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 22-23; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 7.

in weerwil van dit beslag zijn niet tegenstelbaar aan de beslagleggende schuldeiser.[77] De partijen kunnen ook contractueel beperkingen vastleggen, zoals het verbod goederen te vervreemden of de beperking van de bestuursbevoegdheid. Zulke bedingen zijn niet tegenstelbaar aan derden, maar de schuldeiser kan de derde die met kennis van zaken meewerkte aan de miskenning van zo'n beding, aanspreken op grond van het leerstuk van de derdemedeplichtigheid[78] en ook zal onder omstandigheden een pauliaanse vordering kunnen ingesteld worden.[79]

24. Artikel 490bis Sw. bestraft de handelingen van een debiteur die zich met bedrieglijk inzicht onvermogend maakt teneinde zich aan zijn verplichtingen te onttrekken.[80]

Afdeling II. Beperkingen en uitsluitingen

§1. Algemeen

25. Iedere schuldeiser heeft recht op betaling.[81] De rechter kan hem dit recht niet ontnemen.[82] In tegenstelling echter tot wat men uit de lezing van de artikelen 7 en 8 Hyp. W. zou kunnen afleiden, is het verhaalsrecht van de schuldeiser in de praktijk niet absoluut te noemen. Op het principe van het verhaalsrecht op het gehele vermogen bestaan immers beperkingen en uitzonderingen.

§2. Gedeeltelijke en volledige onbeslagbaarheid van bepaalde vermogensbestanddelen

26. Ter bescherming van de schuldenaar zijn bepaalde roerende goederen en inkomsten niet of slechts gedeeltelijk voor executie vatbaar. De onbeslagbaarheid van een vermogensbestanddeel kan slechts voortvloeien uit de wet, uit zijn aard of uit de

[77] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 23; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 8.

[78] Voorwaarden voor derdemedeplichtigheid geformuleerd in Cass. 22 april 1983, *Arr.Cass.* 1982-83, 1022, concl. Proc. Gen. E. KRINGS.

[79] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 23; E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 8.

[80] Zie nader: N. BAUWENS, "Bedrieglijk onvermogen", *RW*, 1989-90, 273-295.

[81] Zie over dit recht: R. DE CORTE EN E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 14.

[82] Hiertoe kan gewezen worden op de artikelen 1134 en 1244, eerste lid BW.

omstandigheid dat het uitsluitend aan de persoon van de debiteur verbonden is.[83] In hoofdzaak worden deze gevallen opgesomd in artikel 1408 Ger.W. Verder worden ook in bijzondere wetten gevallen van onbeslagbaarheid ingesteld[84] Aan te stippen is ook het feit dat de overheid een uitvoeringsimmuniteit geniet.[85]

27. Uit de artikelen 1409 tot 1412 Ger.W. blijkt dat loonvorderingen slechts in beperkte mate vatbaar zijn voor beslag en overdracht. De wetgever heeft getracht een evenwichtige oplossing te vinden waarbij de volgende doelstellingen aan de orde zijn: aan de werknemer een bepaald minimuminkomen garanderen, diens kredietmogelijkheden niet volledig uitputten en zorgen dat de gezinsbestemming gevrijwaard wordt. Dat laatste wordt gegarandeerd door aan de alimentatieschuldeiser een bijzondere positie te verlenen, namelijk het zogenaamde supervoorrecht van de alimentatieschuldenaar.[86] De beslagbare drempels worden per kalenderjaar bepaald en worden jaarlijks bij koninklijk besluit aangepast aan het indexcijfer.[87]

§2. Uitstel van betaling en betalingsfaciliteiten

28. Artikel 1244, tweede lid BW geeft aan de bodemrechter de bevoegdheid om aan de schuldenaar die te goeder trouw is, respijttermijnen toe te staan voor de voldoening van zijn schuld. Uitzonderlijk komt deze bevoegdheid ook toe aan de beslagrechter, op grond van artikel 1334 Ger.W. De rechter moet daarbij rekening houden met de toestand van de partijen en met de termijnen die de schuldenaar reeds heeft genoten. Deze bevoegdheid moet met omzichtigheid worden uitgeoefend. Zo mag het toestaan van respijttermijnen er niet toe leiden dat de debiteur zich in feite nooit van zijn schuld zal hoeven te bevrijden.[88]

---

[83] Cass. 27 januari 1983, *RW* 1983-84, 1637.

[84] O.m. Art. 16, lid 4 Faill. W., art. 37, §2 Wet Consumentenkrediet, art. 9 auteurswet… Zie nader: E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 126.

[85] Artikel 1412*bis* Ger. W: De goederen die toebehoren aan de Staat, de Gewesten, de Gemeenschappen, de provincies, de gemeenten, de instellingen van openbaar nut en, in het algemeen, aan alle publiekrechtelijke rechtspersonen, zijn niet vatbaar voor beslag, met uitzondering van degene vermeld in de tweede paragraaf.

[86] Art. 1412 Ger.W.

[87] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 126.

[88] Cass. 19 juni 1986, *RW* 1987-88, 1503, noot A. VAN OEVELEN. Terecht heeft het Hof van Cassatie het arrest van het hof van beroep vernietigd waarin het toegestane uitstel van betaling ertoe leidde dat verweerster met een maandelijkse afbetaling van 5000 frank slechts een gedeelte van de rente (gemiddeld 7500 frank per maand) zou kunnen betalen, zonder ooit de eigenlijke schuld te moeten aflossen.

Verder bepaalt artikel 1900 BW dat, wanneer aan een uitlener geen termijn voor de teruggave is opgelegd, het de rechter is die deze termijn bepaalt.

Artikel 38 van de wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet bepaalt dat de vrederechter betalingsfaciliteiten mag toestaan aan de consument wiens financële toestand verslechterd is. De rechter kan aan de consument uitstel of herschikking van zijn schulden toekennen.

Ook in het kader van het hypothecair krediet kan de beslagrechter betalingsfaciliteiten toekennen aan de kredietnemer.[89]

De wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen biedt de mogelijkheid om voor een persoon die met betalingsmoeilijkheden kampt, een aanzuiveringsregeling uit te werken.

Ook in de procedure van een gerechtelijke reorganisatie verkrijgt de schuldenaar een uitstel van betalen. De rechter kent een opschorting toe voor een periode van maximaal zes maanden,[90] gedurende dewelke een moratorium geldt ten aanzien van alle schuldeisers, dus met inbegrip van de bevoorrechte en hypothecaire schuldeisers.[91]

Tenslotte vindt treft men ook in het faillissementsrecht een uitstel van betaling aan: het vonnis van faillietverklaring doet elk beslag gelegd ten verzoeke van de gewone en algemeen bevoorrechte schuldeisers ophouden.

De collectieve schuldenregeling, de gerechtelijke reorganisatie en het faillissement worden verderop in deze paper uitvoerig besproken.

29. Opdat de rechter zou kunnen oordelen of hij al dan niet ingaat op een verzoek tot uitstel van betaling, is noodzakelijkerwijze transparantie in diens vermogen vereist. In de insolventieprocedures moet de debiteur die er het voorwerp van wenst uit te maken dan ook aantonen dat hij wel degelijk in een benarde financiële toestand verkeert.

[89] Art. 59 wet 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.
[90] Art. 24, §2 WCO. Deze termijn kan in bepaalde gevallen wel verlengd worden: art. 38, §1 en §2 WCO.
[91] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 114.

§3. Schuldbevrijding

30. In welbepaalde gevallen kan de debiteur of diens borg bevrijd worden van zijn schulden.

In de eerste plaats bestaan er bevrijdingsmogelijkheden voor de schuldenaar in het kader van het faillissement en in het kader van de collectieve schuldenregeling. Artikel 82 van de Faillissementswet[92] laat toe dat de gefailleerde verschoonbaar wordt verklaard. Dat betekent dat hij niet langer kan vervolgd worden voor de restschulden. De artikelen 1675/2 en volgende Ger.W. geven verlichting aan de particulieren die zich in een toestand van collectieve schuldoverlast bevinden.[93] De beslagrechter kan zelfs alle schulden kwijtschelden, wanneer blijkt dat geen enkele aanzuiveringsregeling mogelijk is.[94]

Ook voor borgen en stellers van persoonlijke zekerheden werden er mogelijkheden tot schuldbevrijding ingebouwd. Artikel 2043sexies, §2 BW voorziet bijvoorbeeld in de mogelijke nietigverklaring van iedere kosteloze borgtocht door een fysieke persoon, waarvan het bedrag kennelijk niet in verhouding staat tot diens financiële mogelijkheden. Indien de hoofdschuldenaar failliet is verklaard, biedt artikel 80, lid 3 van de Faillissementswet aan de fysieke personen die zich "kosteloos persoonlijk zeker" hebben gesteld, de mogelijkheid om geheel of gedeeltelijk te worden bevrijd wanneer de opgenomen verbintenissen niet in verhouding staan tot hun inkomsten en hun vermogen.[95] Een gelijkaardige regel is opgenomen voor het geval de hoofdschuldenaar het voorwerp is van een collectieve schuldenregeling.[96]

§4. Misbruik van recht (om uit te winnen)

31. De schuldeiser mag vrij kiezen welke goederen hij wenst uit te winnen.[97] De wettelijke uitzonderingen, opgesomd in artikel 1563 Ger.W.[98], bevestigen deze regel.[99] Bij de

[92] Faillissementswet van 8 augustus 1997.
[93] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 2.
[94] Art. 1675/13*bis* Ger. W.
[95] Voor een grondige bespreking, zie: A. DE WILDE, "Verschoonbaarheid en bevrijding in de Faillissementswet: een schone lei voor de wetgever?", *RW* 2005-06, afl. 16, 601-610.
[96] Artikel 1675/16bis Ger.W.
[97] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 11.

uitoefening van de beslagbevoegdheid is misbruik van recht mogelijk.[100] Voor wat de keuze van de in beslag genomen goederen betreft, zal men daar echter in de regel niet kunnen toe komen.[101]

De schuldeiser heeft ook de vrije keuze tussen de verscheidene persoonlijke en zakelijke zekerheidsrechten die hem ter beschikking staan.[102] Hij is ook niet verplicht om zijn zekerheidsrecht uit te winnen.[103]

Dit alles neemt niet weg dat zowel het leggen van bewarend als van uitvoerend beslag, de reële executie en de uitoefening van een retentierecht onder omstandigheden onrechtmatig kunnen zijn.[104] Dit geldt eveneens voor de faillissementsvordering.[105]

32. De schuldeiser die tot executie overgaat, moet ervoor zorgen dat de verkoop van het onderpand in gunstige omstandigheden plaatsgrijpt. Het genereren van een zo hoog mogelijke opbrengst is immers zowel in het voordeel van de debiteur als van de overige schuldeisers. De debiteur blijft echter het risico dragen van de goede afloop; een geringe opbrengst komt voor zijn rekening. De schuldeiser of diens mandataris kan aansprakelijkheid oplopen, wanneer hij hierbij onzorgvuldig te werk is gegaan.[106] Als criterium geldt het "commercieel verantwoord

---

[98] Deze bepaling raakt de openbare orde niet: Cass. 3 mei 1985, *RW* 1985-86, 175, concl. proc. gen. KRINGS, *Arr.Cass.*1984-85, nr. 529, *T. Not.* 1985, 135.

[99] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 95.

[100] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 31.

[101] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 11.

[102] Brussel 19 september 2001, *RW* 2002-03, 1468 waarin geoordeeld werd dat een hypothecaire schuldeiser de betaling van zijn schuldvordering mag nastreven door de uitwinning van om het even welke hypotheek die hij heeft bedongen, al dan niet gelijktijdig of opeenvolgend, tot zijn volledige voldoening, zonder zich daarbij aan rechtsmisbruik schuldig te maken.; Rb. Turnhout 9 december 1999, *RW* 2002-03, 828 waarin geoordeeld werd dat de schuldenaar geen volgorde van zekerheden kan opleggen aan zijn schuldeiser.

[103] Cass. Fr. 10 oktober 2000, *Bull.* 2000, IV, 137 waarin geoordeeld werd dat op een pandhoudende schuldeiser niet de verplichting rust om tot pandverzilvering over te gaan op de vervaldag van de schuldvordering.

[104] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 12.

[105] Luik 19 december 2000, *JLMB* 2003, 138 waarin geoordeeld werd dat een faillissementsvordering niet mag aangewend worden louter als drukmiddel om de debiteur tot betaling te dwingen; Cass. 1 februari 2002, *RW* 2005-06, 957 waarin het Hof stelde dat het faillissement niet gereduceerd kan worden tot een invorderingsprocedure.

[106] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 12.

zijn" van de uitwinningshandelingen.[107] Dit zal het geval zijn wanneer er onvoldoende publiciteit wordt gevoerd of de verkoop plaatsvindt in een ongunstige periode.[108] De bewijslast van een onzorgvuldige uitoefening van verhaalsrechten rust op de debiteur.[109] Dit is bijvoorbeeld het geval met de keuze voor een opbenare of een onderhandse verkoop.[110]

Hoofdstuk III. Gelijkberechtiging van de schuldeisers

Afdeling I. Algemeen

§1 Gelijkberechtiging van de schuldeisers

33. Artikel 8 Hyp. W. poneert de gelijkberechtiging van de schuldeisers op het vermogen van hun gemeenschappelijke debiteur. Indien het vermogen ontoereikend is, moet dit pondspondsgewijze verdeeld worden onder de aantredende schuldeisers. Hetzelfde artikel stelt ook dat deze regel niet geldt wanneer tussen de schuldeisers wettige redenen van voorrang bestaan. Die redenen van voorrang zijn de voorrechten en de hypotheken.[111] De schuldeisers hebben dus in beginsel gelijke rang. Dit betekent dat geen onderscheid wordt gemaakt naargelang het tijdstip van het ontstaan van de vordering of naargelang het tijdstip waarop schuldeisers aanspraak maken op betaling of waarop zij beslag hebben gelegd. Beslag verleent dus geen voorrecht.[112]

34. Zolang slechts één enkele schuldeiser zich tegenover zijn debiteur verbindt, is het gelijkheidsbeginsel louter theoretisch. In die gevallen geldt immers de regel "wie eerst komt,

[107] Dit criterium wordt gehanteerd in moderne wetgevingen zoals in de Richtlijn Financiële Zekerheden, Considerans (17): "commercieel redelijker wijze" en het Amerikaanse art. 9 UCC "commercial reasonableness". Volgens § 9-967 (b) UCC mag de schuldeiser het goed waarop zijn zekerheidsrecht rust, openbaar of onderhands verkopen, maar ook andere opties zijn mogelijk, zoals het verhuren, het in licentie geven of enige andere wijze van tegeldemaking, voor zover die maar commercieel verantwoord is.

[108] De beslissing tot opkuis of herstel (bv. van een auto) wordt aan het eigen inzicht van de schuldeiser overgelaten. Volgens § 9-610 (a) UCC mag de schuldeiser het goed verkopen in de huidige toestand of "following any commercially reasonable preparation or processing".

[109] E. DIRIX, "Artikel 7 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 17.

[110] Brussel 17 april 2002, *RW*, 2003-04, 29 waarin geoordeeld werd dat aangezien de openbare verkoop de regel is, de keuze voor deze wijze van tegeldemaking vermoed wordt zorgvuldig te zijn.

[111] Art. 9 Hyp. W.

[112] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 3.

eerst maalt". Op de schuldenaar rust geen verplichting om zijn schuldeisers gelijk te behandelen. Niets belet hem eerst deze en dan gene schuld te betalen. Al deze betalingen zijn in beginsel bevrijdend. Het gelijkheidsbeginsel wordt pas effectief op de proef gesteld in gevallen van samenloop[113].[114]

§2. Raakt het gelijkheidsbeginsel de openbare orde?

35. DE PAGE stelde reeds in 1953 uitdrukkelijk dat het gelijkheidsbeginsel de openbare orde niet raakt.[115] Het Hof van Cassatie is deze mening bijgetreden en oordeelde dat het gelijkheidsbeginsel niet van openbare orde is, maar wel een regel van dwingend recht uitmaakt.[116]

36. Het Franse Hof van Cassatie daarentegen heeft gesteld dat het gelijkheidsbeginsel wél de openbare orde raakt en bovendien behoort tot de internationale openbare orde.[117]

37. Voor Nederland bepaalt artikel 3: 277, tweede lid van het Nieuw Burgerlijk Wetboek het volgende: *"Bij overeenkomst van een schuldeiser met een schuldenaar kan worden bepaald dat zijn vordering jegens alle of bepaalde andere schuldeisers een lagere rang neemt dan de wet hem toekent"*.

§3. Geen voorrecht zonder wet

38. Het gelijkheidsbeginsel na samenloop kan slechts ten nadele van bepaalde schuldeisers worden gewijzigd op grond van de wet. Aldus kan het toekennen van een voorrecht enkel voortvloeien uit de wet. [118]

---

[113] Het begrip "samenloop" wordt besproken in de randnummers 34 t.e.m. 39.

[114] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 3-4.

[115] H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence 6*, VI, *Les biens, (deuxième partie), les sûretés (première partie)*, Brussel, Bruylant, 1953, 687.

[116] Cass. 9 maart 2000, *RW* 2000-01, 480; Cass. 20 oktober 2005, *RW* 2006-07, 651.

[117] Cass. Fr. 4 februari 1992, *D*. 1992 , jur. 181.

[118] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 6.

De regel "geen voorrecht zonder wet" heeft echter slechts een beperkte betekenis. Hij verhindert enkel dat partijen bij overeenkomst aan de schuldvordering die tussen hen bestaat, op een aan derden tegenwerpbare wijze een voorrecht zouden toekennen. Hij belet geenszins de feitelijke preferenties die kunnen voortvloeien uit rechtsfiguren die door de rechtsorde worden erkend.[119] Het gelijkheidsbeginsel verhindert aldus niet dat bepaalde schuldeisers toch een voorkeurspositie verkrijgen op grond van de aard van de met de debiteur bestaande rechtsverhouding.[120] Te denken valt onder meer aan de tegenwerpelijkheid van het retentierecht[121] en de schuldvergelijking[122].

Afdeling II. Samenloop

§1. Het begrip "samenloop"

39. Er is sprake van samenloop wanneer er meerdere schuldeisers gelijktijdig aanspraken doen gelden op (een gedeelte van) het vermogen van hun gemeenschappelijke debiteur. Zulke samenloop noopt tot bepaalde maatregelen ter bescherming van de effectief aantredende en potentieel aantredende schuldeisers. Zo'n regeling met het oog op een gelijke behandeling der schuldeisers werd door de wetgever uitgewerkt in het faillissementsrecht. Gaandeweg werd door het Hof van Cassatie een coherent geheel van regels uitgewerkt voor andere gevallen van samenloop ten gevolge van een globaal vereffeningsbewind.[123] Volgens het Hof van Cassatie heeft iedere schuldeiser vanaf het tijdstip van het ontstaan van de samenloop een verworven recht dat iedere andere chirografaire schuldeiser geen groter bedrag uitbetaald krijgt dan hijzelf.[124] Vanaf dat ogenblik worden de aanspraken van de schuldeisers in hun onderlinge verhouding onherroepelijk vastgelegd.[125]

---

[119] H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence 6*, VI, *Les biens, (deuxième partie), les sûretés (première partie)*, Brussel, Bruylant, 1953, 729-730.
[120] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 7.
[121] Cass. 22 juni 1979, *RW* 1979-80, 2096.
[122] Cass. 25 mei 1989, *RW*, 1989-90, 331, *RCJB* 1992, 348, noot M. VAN QUICKENBORNE; Cass. 28 februari 1985, *RCJB* 1987, 571, noot A. MEINERTZAHAGEN-LIMPENS.
[123] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 8.
[124] Cass. 2 mei 1985, *RW* 1985-86, 27; *RCJB* 1989, 420, noot M., FORGENS, M. en F. 'T KINT.
[125] Cass. 24 maart 1977, *Arr Cass.* 1977, 804.

De vaststelling dat het vermogen van de debiteur ontoereikend is om de schuldeisers te voldoen, is irrelevant.[126]

§2. Soorten samenloop

A. Samenloop die zijn oorsprong rechtstreeks vindt in de wet versus samenloop die ontstaat door het samentreffen van concurrente aanspraken van schuldeisers

40. Samenloop die zijn oorsprong rechtstreeks vindt in de wet kan ontstaan van rechtswege. Er is dan sprake van samenloop, ook al treedt op dat ogenblik geen of slechts één schuldeiser aan. Dit is onder meer het geval bij het faillissement en de vereffening van vennootschappen.

Samenloop die ontstaat door het samentreffen van concurrente aanspraken van schuldeisers kan ontstaan zowel door het leggen van bewarend beslag als door het leggen van uitvoerend beslag.[127]

B. Actieve versus passieve samenloop

41. Wanneer samenloop ontstaat ingevolge het feitelijk toevallig samentreffen van concurrente aanspraken, met name door het formuleren van aanspraken op hetzelfde vermogen, spreekt men van passieve samenloop.[128]

Er is sprake van actieve samenloop wanneer de bewindvoerder aan wie de vereffening werd opgedragen, door de wet verplicht wordt om, vooraleer tot de vereffening over te gaan, op actieve wijze de potentiële schuldeisers op te sporen teneinde hen de kans te geven om tussen te komen in de vereffening.[129] Als uitgangspunt geldt dat de bewindvoerder niet verplicht is om een actieve samenloop te organiseren wanneer dit niet uitdrukkelijk is voorgeschreven door de wetgever. Meer nog, buiten de gevallen waarin de wetgever de vereffenaar de verplichting oplegt om samenloop te organiseren en de gevallen waarin de wetgever aan de

[126] J. VINCENT, "Chronique de jurisprudence: les privilèges et hypothèques", *JT* 1968, 757.
[127] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 9.
[128] R. DE CORTE, "Samenloop van preferente aanspraken", *TPR* 1983, 218.
[129] R. DE CORTE, "Samenloop van preferente aanspraken", *TPR* 1983, 218.

vereffenaar de mogelijkheid hiertoe geeft, komt het voor dat de bewindvoerder dit niet op eigen initiatief mag doen.[130]

C. Kleine versus grote samenloop

42. Het organiseren van een grote samenloop betekent dat de bewindvoerder van de wetgever de opdracht krijgt om in het algemeen alle mogelijke schuldeisers van het te vereffenen vermogen op te sporen, ongeacht of ze al dan niet hun aanspraken reeds hadden geformuleerd.[131] In artikel 496 van de Faillissementswet vindt men een toepassing van de grote samenloop. Dit is ook het geval bij de onbeheerde nalatenschap.[132]

Het organiseren van een kleine samenloop impliceert dat de bewindvoerder de opdracht krijgt slechts bepaalde schuldeisers te betrekken bij een deelvereffening, ondanks het feit dat deze geen aanspraken in die vereffening hebben laten gelden.[133] De voornaamste toepassingen van deze kleine samenloop vindt men in de artikelen 1627 (vereffening na een uitvoerend beslag op roerende goederen) en 1643 Ger.W. (rangregeling na een uitvoerend beslag op onroerende goederen).

§3.Organisatie van samenloop

43. Bij samenloop van rechtswege legt de wetgever de vereffenaar de meest ruime verplichting tot het opsporen van alle potentiële schuldeisers op. De vereffenaar moet niet alleen de schuldeisers betrekken die hun aanspraken reeds geformuleerd hadden, maar zal aan de hand van boeken of bescheiden alle potentiële schuldeisers moeten opzoeken en hen uitnodigen hun schuldvorderingen in te dienen.[134] Als voorbeelden van grote samenloop kunnen worden vermeld: het faillissementsrecht[135], de ontbinding van vennootschappen[136], de

[130] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 9.
[131] R. DE CORTE, "Samenloop van preferente aanspraken", *TPR* 1983, 219.
[132] Art. 813 BW
[133] R. DE CORTE, "Samenloop van preferente aanspraken", *TPR* 1983, 219.
[134] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 10-11.
[135] Art. 62 Faill. W.

aanvaarding van een nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving[137] en de onbeheerde nalatenschap[138].

In de gevallen waar er geen samenloop van rechtswege is, moet de vereffenaar slechts rekening houden met die schuldeisers die samenloop doen ontstaan. In bepaalde gevallen verplicht de wetgever de vereffenaar, met het oog op de uitlokking van samenloop, bepaalde schuldeisers uit te nodigen hun schuldvordering in te dienen.[139] Dit betreft de kleine samenloop. De voornaamste gevallen van kleine samenloop vindt men in de artikelen 1627[140] en 1643[141] Ger.W.

44. Ter beveiliging van de rechten van de fiscus zijn de bewindvoerders verplicht de fiscus de kans te geven zijn voorrechten te effectueren vooraleer er met een vereffening wordt gestart.[142]

Hoofdstuk V. Tendensen in het beslagrecht

45. BROECKX en PITEUS stellen vast dat de schuldenaar steeds meer bescherming geniet tegen de executiemaatregelen van zijn schuldeiser. Het basisbeginsel van de artikelen 7 en 8 Hyp. W. werd aan sterke beperkingen onderworpen. Het vermogen van de schuldenaar, bijvoorbeeld, werd in ruimere mate beschermd tegen beslag, teneinde aan de schuldenaar en zijn gezin een menswaardig bestaan te garanderen. Daarnaast zou er ook een tendens zijn in de wetgeving om het collectief karakter van het beslag te beklemtonen. Deze tendens werd ingezet door het cassatiearrest van 11 april 1997[143] en werd bevestigd door de wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van

---

[136] Art. 183 W. Venn.
[137] Art. 793, tweede lid BW.
[138] Art. 813 BW.
[139] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 11.
[140] Dit betreft de vereffening na een uitvoerend beslag op roerende goederen.
[141] Dit betreft de rangregeling na een uitvoerend beslag op onroerende goederen.
[142] E. DIRIX, "Artikel 8 Hyp. W.", in E. DIRIX, A. CUYPERS en L. LANOYE, *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, losbl., 11. Zie: Art. 227 W. Reg.; art. 433 e.v. WIB en art. 93*ter undecies* BTW.
[143] Cass. 11 april 1997, *RW* 1997-98, 186, noot E. DIRIX.

het Gerechtelijk Wetboek.[144] Ook de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen heeft een bijzondere bescherming geboden aan particuliere schuldenaars, die gebukt gaan onder een overmatige en structurele schuldenlast. Zij kunnen vragen om toegelaten te worden tot de procedure van collectieve schuldenregeling, die hen de kans biedt om van hun schulden te worden kwijtgescholden.[145]

Men kan zich afvragen of de wetgever de weegschaal voor een evenwichtige belangenafweging tussen schuldeiser en schuldenaar niet al te veel in het voordeel van deze laatste heeft laten overhellen.[146] Goed recht moet immers ook evenwichtig recht zijn, zo stelt VERBEKE.[147]

[144] Zie : E. DIRIX en S. BRIJS, "De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht", *RW* 2000-01, 41-48.
[145] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in X., *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 57.
[146] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in X., *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 57.
[147] Zie: A. VERBEKE, "Recht is balans is een werkwoord", *RW* 2000-01, 969-978.

Deel II.

Het recht van de schuldeiser op informatie over het vermogen van zijn schuldenaar

Hoofdstuk I. Behoefte aan informatie

46. Zoals in deel I reeds beschreven, leiden de artikelen 7 en 8 Hyp. W. ertoe dat elke schuldenaar met zijn gehele vermogen instaat voor zijn persoonlijke verbintenissen. De schuldeiser moet echter wel de bestuurshandelingen van zijn schuldenaar over diens vermogen en de fluctuaties in het vermogen ten gevolge daarvan tolereren, behoudens bedrieglijke benadeling van zijn rechten.[148] Het is dan ook voor de schuldeiser van essentieel belang om geïnformeerd te zijn en te blijven over de precieze omvang en samenstelling van dit vermogen. Artikel 7 Hyp. W. brengt noodzakelijkerwijze met zich mee dat de schuldeiser recht heeft op informatie over zijn onderpand. Anders heeft die bepaling geen zin.[149] Het zou juridisch onaanvaardbaar zijn een vermogen (en het bestuur daarover) tot onderpand te bestemmen van een schuldeiser, indien het volstrekt onmogelijk zou zijn de samenstelling van dit vermogen te kunnen nagaan.[150]

Voor de uitoefening van zijn verhaalsrecht moeten zowel de schuldeiser die individueel beslag legt als de vereffenaar inzicht hebben in de vermogenstoestand van de schuldenaar.[151] Men dient te weten waaruit zijn onderpand concreet bestaat, op welke vermogensbestanddelen men zijn vordering *in concreto* kan verhalen.[152] De schuldeiser moet kunnen weten wat de precieze samenstelling is van het vermogen van zijn debiteur, teneinde zijn invorderingsmogelijkheden te kunnen inschatten.[153]

---

[148] Art. 1167 BW en art. 448 Faill.W.

[149] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1130.

[150] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 345.

[151] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 346.

[152] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1129.

[153] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 73.

47. In een contractuele context dient deze behoefte aan informatie over het vermogen van de tegenpartij zich niet enkel aan bij de realisatie van de vordering, doch ook reeds voorafgaand aan de sluiting van een overeenkomst en tijdens de uitvoering van die overeenkomst.

De informatie over de vermogenstoestand van de debiteur is vereist om het solvabiliteitsrisico dat men als schuldeiser loopt, te kunnen inschatten. Doordat de schuldeiser een zicht heeft op de vermogenstoestand van zijn medecontractant, verkrijgt hij al dan niet de zekerheid dat deze schuldenaar zal kunnen betalen of dat hij minstens, indien de schuldenaar niet vrijwillig zijn verbintenis tot betaling nakomt, over voldoende onderpand beschikt waarop hij zijn vordering gedwongen kan ten uitvoer leggen.[154]

Hoofdstuk II. Recht op informatie

48. Artikel 10 EVRM heeft de vrijheid om informatie te ontvangen en te verspreiden, tot grondrecht verheven.

49. Artikel 6 EVRM garandeert eenieder bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld. In een democratische samenleving bekleedt het recht op een behoorlijke rechtsbedeling een dermate belangrijke plaats dat een beperkende interpretatie van artikel 6 niet gerechtvaardigd is. Zo heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM uitgebreid tot de tenuitvoerlegging van het vonnis.[155] Voor een doeltreffende tenuitvoerlegging is vereist dat de schuldeiser over voldoende gegevens beschikt over het vermogen van de schuldenaar. Het recht op vermogenstransparantie vormt derhalve een aspect van het recht op tenuitvoerlegging.[156]

50. De vraag dringt zich op hoe aan het recht van een schuldeiser op informatie over de vermogenstoestand van zijn schuldenaar concreet gestalte wordt gegeven. Men kan twee

[154] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1129.
[155] E. LEROY, "L'efficacité des procédures judiciaires au sein de l'Union européenne et les garanties des droits de la défense: transparence patrimoniale" in M. CAUPAIN en G. DE LEVAL, *L'efficacité de la justice civile en Europe*, Brussel, Larcier, 2000, nrs. 91-92.
[156] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 75.

verschillende vormen van informatieverstrekking onderscheiden. De schuldeiser kan de informatie rechtstreeks van de schuldenaar zelf verkrijgen; hij kan ook de gegevens op onrechtstreekse wijze verkrijgen, dit wil zeggen niet van de schuldenaar zelf.[157]

Afdeling I. Rechtstreekse informatieverstrekking

51. In bepaalde gevallen heeft de schuldeiser een recht op rechtstreekse informatie, zodat hij zijn schuldenaar kan dwingen om hem bepaalde gegevens mee te delen of inzage te verlenen in bepaalde stukken.[158] Tegenhanger van het recht op informatie van de ene partij is de informatieverplichting van de andere partij. Deze omvat een positief aspect (mededelingsplicht) en een negatief aspect (onderzoeksplicht).[159]

§1. Informatieverplichting bij contractuele relaties

A. Grondslag

52. Vooralsnog bestaat er in België geen algemene bepaling die partijen verplicht elkaar alle inlichtingen mee te delen die van belang zijn voor het tot stand komen van de overeenkomst of voor de uitvoering ervan. Op grond van een aantal algemene principes uit het verbintenissenrecht, alsook een aantal principes uit het aansprakelijkheidsrecht, heeft de rechtspraak bij menige gelegenheid het bestaan van een informatieverplichting erkend. Ook in de wetgeving is er een evolutie ter zake merkbaar: in tal van bijzondere wetsbepalingen heeft de wetgever de verplichting opgelegd om bepaalde informatie te verstrekken aan de tegenpartij.[160] Deze bepalingen worden hoe langer hoe talrijker, maar ze blijven zeer

[157] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1130.
[158] Vaak hebben openbare of ministeriële ambtenaren de bevoegdheid om, binnen de door de wet geschetste grenzen, aan een persoon informatie omtrent diens vermogenstoestand te vragen. Zo bestaan voor de fiscale overheid uitgebreide onderzoeks- en controlerechten inzake vermogen en inkomsten van de belasting-plichtige (artt. 315 e.v. WIB '92).
[159] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1189 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1130.
[160] Bv. artt. 5-7 wet van de 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst; art. 7 van de wet van 9 juli 1971 betreffende de verkoop van woningen op plan; art. 5 van het KB nr. 225 van 7 januari 1936 betreffende de hypotheekleningen; artt. 2-15 en 30 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de

fragmentair, daar waar in de rechtspraak toch een zekere algemene lijn kan ontdekt worden. Uiteindelijk is en blijft deze materie in de eerste plaats rechtersrecht. [161]

Drie bewegingen hebben bijgedragen tot de toenemende erkenning van de informatie-verplichting, meer bepaald:

1) De neergang van het individualisme, wat geleid heeft tot een *socialisering* van het recht.

2) De toenemende *moralisering* van het recht: de invloed van de redelijkheid, billijkheid en goede trouw op het recht wordt steeds groter.

3) De toenemende *technische evolutie* waardoor de kloof tussen leek en professional alsmaar vergroot. [162]

B. Historiek

53. Dat het Burgerlijk Wetboek zo weinig aandacht besteedt aan de informatieverplichting, is te verklaren door het feit dat het in sterke mate getuigt van het 19de-eeuwse individualisme. Centraal hierin stond de individuele vrijheid en gelijkheid. In het contractenrecht kwam dit tot uiting in de theorie van de wilsautonomie, waarvan de contractsvrijheid een element is. Eenieder is vrij al dan niet te contracteren. Als men zich verbonden heeft, dan is dit alleen omdat men dat zelf heeft gewild. Dit was meteen de meest rechtvaardige oplossing. Iedere partij zal er immers wel over waken geen nadelige transacties af te sluiten. Het individu is de beste verdediger van zijn eigen belangen, zo dacht men. Dit kon men verdedigen omdat men uitging van de gelijkheid tussen de individuen. Bijgevolg was er geen reden om de ene partij te beschermen tegen de andere, met als resultaat dat iedere partij maar voor zichzelf moest zorgen en zijn eigen belangen moest behartigen. Dit laat uiteraard geen ruimte voor een informatieverplichting. Eenieder moest zichzelf maar op de hoogte stellen.[163]

---

voorlichting en bescherming van de consument; artt. 10-14 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.

[161] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1189-1190.

[162] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1190.

[163] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1190-1191. Zie ook: A. DE BERSAQUES, "L'abus de droit en matière contracuelle", (noot onder Luik 14 februari 1964), *RCJB* 1969, 503; G. ROMMEL, "De informatieplicht in het consumentenrecht", *RW* 1983-84, 2273.

54. In het begin van de twintigste eeuw heeft het individualisme, onder invloed van sociaal-economische factoren, echter plaats moeten maken voor een geest van solidariteit.[164] De individuele vrijheid en gelijkheid bleken immers in grote mate een fictie te zijn. In werkelijkheid was er vaak een groot onevenwicht vast te stellen tussen de contractspartijen. In dergelijke omstandigheden wordt de vrijheid een bron van onrechtvaardigheid. In de rechtspraak en de wetgeving ontstond er dan ook een tendens om de zwakkere partij te beschermen en één van de middelen daartoe is de informatieverplichting. Een van de oorzaken van de ongelijkheid tussen partijen is immers gelegen in het gebrek aan kennis of informatie in hoofde van één van de partijen. Vooral in de relatie "leek-professional" werd de informatieplicht in het leven geroepen. Een domein dat dit bij uitstek illustreert is de computerbranche.[165] Om het evenwicht terug te herstellen, heeft men in toenemende mate een informatieverplichting opgelegd.[166]

C. Draagwijdte

55. Dat er een informatieverplichting bestaat, daarover is praktisch iedereen het eens. Minder eensgezindheid bestaat er echter over de juiste draagwijdte van deze verplichting. In ieder geval staat vast dat deze verplichting niet absoluut kan zijn. Dit vloeit voort uit de aard van het contract, hetgeen een belangentegenstelling impliceert. Iedere partij streeft er immers naar om de voor hem meest voordelige voorwaarden te bedingen. Ondanks de toenemende loyaliteit van het recht is een volmaakte loyaliteit tussen partijen niet te eisen. Zo kan men van een verkoper niet verwachten dat hij de aspirant-koper moet inlichten over alle mogelijke nadelen van de zaak en dat hij daarin bijvoorbeeld zo ver zou moeten gaan dat hij de producten van een concurrent zou moeten aanprijzen.[167] Bovendien is de tegenpartij zelf niet ontslagen van zijn verplichting om de nodige zorgvuldigheid aan de dag te leggen. Vandaar dat men in eerste instantie nog altijd moet uitgaan van de eigen onderzoeksverplichting. Pas waar deze niet meer mogelijk is, zal een mededelingsplicht ten laste van de tegenpartij worden gelegd. De mededelingsplicht begint aldus daar waar de eigen onderzoeksverplichting

[164] Zie: A. DE BERSAQUES, "L'abus de droit en matière contracuelle", *RCJB* 1969, 503-509.
[165] Zie: D. MOORKENS, "Contractuele problemen bij de aanschaf van een computer", *Jura. Falc.* 1981-82, 241-279: P. en Y. POULLET, "Les contrats informatiques. Réflexions sur dix ans de jurisprudence belge et Française", *JT* 1982, 1-9; G. VANDENBERGHE, "De computer in het verbintenissenrecht", *TPR* 1984, 467-488.
[166] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1191-1192.
[167] M. VANWIJCK-ALEXANDRE, "La réparation du dommage dans la négociation et la formation des contrats", *Ann.dr.Lg.*, 1980, 55-60.

ophoudt.[168] Met andere woorden, een contractspartij hoeft slechts informatie te verschaffen voor zover geen verplichting rust op de tegenpartij om zelf inlichtingen in te winnen.[169]

D. Fases waarin de informatieverplichting zich voordoet

56. Men moet een onderscheid maken naargelang de fase waarin de informatieverplichting zich voordoet. Zo onderscheidt men een informatieverplichting:

1) in de precontractuele fase, met name bij de voorbereiding en de totstandkoming van de overeenkomst;

2) in de contractuele fase, zijnde bij de uitvoering van de overeenkomst;

3) in de postcontractuele fase, namelijk nadat de overeenkomst reeds is uitgevoerd.

1. Precontractuele fase

57. Men spreekt van de precontractuele fase vanaf het ogenblik dat een persoon een andere persoon benadert met het oog op het sluiten van een overeenkomst. Deze fase komt tot een einde bij het afspringen van de onderhandelingen (precontractuele fase *sensu stricto*) of bij het sluiten van het contract (precontractuele fase *sensu lato*).[170]

58. De informatieverplichting tussen onderhandelaars is erop gericht een volwaardige en vrije toestemming tot het contract mogelijk te maken, want het is dat wat in het gedrang komt bij een gebrek aan informatie.[171] Hierbij speelt de solvabiliteit van de tegenpartij een belangrijke rol.[172] De tijdens de precontractuele fase verkregen informatie over het vermogen van de tegenpartij vervult aldus ook een zekerheidsfunctie: de toekomstige contractanten zullen onder meer gegevens verkrijgen waarmee ze het solvabiliteitsrisico van de tegenpartij kunnen inschatten en kunnen anticiperen op hun verhaalsrecht.

[168] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1192-1193.
[169] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1134.
[170] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1195 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1133.
[171] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1196.
[172] Zie bv. artt. 10 en 11 van de wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet (hierna: WCK).

59. De informatieverplichting is hier meestal actief[173]: men dient spontaan de nodige gegevens aan de tegenpartij mee te delen. [174]

60. De informatieplichten in de precontractuele fase kunnen worden gebaseerd op de theorie van het aanbod en de wilsgebreken van dwaling en bedrog, alsook op de figuur van de *culpa in contrahendo*.[175]

Informatieplichten en aanbod, dwaling en bedrog

61. Een eerste reeks informatieverplichtingen kan afgeleid worden uit de wijze waarop overeenkomsten tot stand komen, met name via de techniek van het aanbod dat aanvaard moet worden. Een overeenkomst berust immers op het samentreffen van twee of meer wilsuitingen, met het oog op het doen ontstaan, het uitdoven of het wijzigen van één of meer verbintenissen.[176] Op eenieder rust de verplichting zijn tegenpartij correct en volledig in te lichten omtrent de inhoud van het aanbod, meer bepaald omtrent de noodzakelijke bestanddelen van het contract, maar ook omtrent eventuele bijkomende bedingen die afwijken van het gemeen recht.[177]

62. De klassieke grondslag voor de precontractuele informatieverplichting van partijen is de theorie van de wilsgebreken, in het bijzonder dwaling[178] en bedrog[179]. Beide figuren zijn gebaseerd op het feit dat een partij heeft gecontracteerd op basis van een verkeerde voorstelling van zaken, die het gevolg kan zijn van onvolledige of onjuiste informatie. Zij lenen zich dus uitermate tot het sanctioneren van een gebrek aan (juiste) informatie.

---

[173] Als uitzondering op deze regel kan art. 10, eerste lid WCK worden vermeld: de informatieverplichting is hier passief.

[174] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1133.

[175] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1133.

[176] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1197.

[177] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1197-1202; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1133 en W. WILMS, "Het recht op informatie in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek", *RW* 1980-81, 495-497. Een voorbeeld van de concretisering door de wetgever van de informatieverplichting van de aanbieder bieden artt. 15-16 WCK.

[178] Art. 1110 BW.

[179] Art. 1116 BW.

Hierna zullen beide figuren nader onderzocht worden; in welke mate verlenen ze aan de dwalende of de bedrogene het recht op informatie? In welke mate wordt hen dit recht ontzegd omwille van hun eigen onderzoeksverplichting? [180]

63. Op grond van dwaling omtrent de zelfstandigheid van de zaak die het voorwerp van de overeenkomst uitmaakt, kan een overeenkomst nietig worden verklaard, voor zover de ene partij het overwegend belang dat de andere partij hechtte aan een bepaalde omstandigheid kende of behoorde te kennen én voor zover de dwaling verschoonbaar is. Dit laatste betekent dat een redelijk persoon in dezelfde omstandigheden eveneens zou hebben gedwaald.[181] De verschoonbaarheid moet worden beoordeeld aan de hand van het abstracte criterium van artikel 1382 BW.[182]

De dwalende partij mag enkel op zichzelf vertrouwen en kan zich niet beroepen op een mededelingsplicht van de tegenpartij. Hij kan derhalve geen aanspraak maken op een recht op informatie. De figuur van de dwaling benadrukt aldus de negatieve zijde van de informatieverplichting, namelijk de eigen onderzoeksplicht van de contractant, oftewel de verplichting om zelf de nodige gegevens in te winnen in de mate waarin een redelijk persoon dit zou doen.[183]

---

[180] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1202 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1134.

[181] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1134.

[182] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1205-1206.

[183] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de wanneer het betrekking heeft op een feit waardoor de andere partij, indien zij ervan op de hoogte was geweest, tegen minder bezwarende voorwaarden zou hebben gecontracteerd.

[183] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR* 1983, 345; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1130-1131.

[183] Dit is bv. het geval met de schuldenaarsverklaring bij derdenbeslag (art. 1452 Ger. W.)

[183] Te denken valt aan de verplichting van gerechtsdeurwaarders en notarissen die belast zijn met de verkoop of het bezwaren van roerende en onroerende goederen tot verwittiging daaromtrent van de ontvanger der belastingen (artt. 433-442 WIB '92 en artt. 93*ter*-93*undecies* W.B.T.W.)

[183] Te denken valt aan de publicatie in de pers, de aanplakking (bv. bij openbare verkoping (artt. 1516 Ger. W.) en bij erfloze nalatenschap (art. 770 BW)), de uitstalling in het kader van uitvoerend beslag op kunstvoorwerpen van meer dan 500 euro (art. 1519 Ger. W.), het bezit (art. 2279 BW) en de inbezitstelling (art. 2076 BW)

[183] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1134 en W. WILMS, "Het recht op informatie in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek", *RW* 1980-81, 495.

64. Bij de figuur van het bedrog stelt de partij de werkelijkheid opzettelijk verkeerd voor met de bedoeling de tegenpartij aan te zetten tot contracteren (hoofdbedrog) of tot het aannemen van bepaalde voorwaarden (incidenteel bedrog). Een partij die op bedrieglijke wijze onjuiste informatie verstrekt, maakt zich schuldig aan bedrog. Maar ook het verschaffen van onvolledige informatie kan bedrog uitmaken,[184] evenals het louter stilzwijgen van een partij in bepaalde omstandigheden.[185]

Inzake bedrog geldt volgens het Hof van Cassatie de verschoonbaarheidsvereiste en de daaruit volgende eigen onderzoeksverplichting niet.[186]

Informatieplichten en culpa in contrahendo

65. De informatieverplichtingen kunnen ook benaderd worden vanuit de theorie van de *culpa in contrahendo*.[187] Tijdens de onderhandelingsfase zijn de partijen verplicht om zorgvuldig te handelen. De grondslag hiervan wordt over het algemeen gevonden in artikel 1382 BW: begaat één van de partijen tijdens de precontractuele fase een fout of nalatigheid (*culpa in contrahendo*), die schade berokkent aan de wederpartij, dan is deze gehouden tot schadevergoeding. Soms wordt ook de regel van artikel 1134, lid 3 BW inzake de uitvoering te goeder trouw van een overeenkomst ingeroepen.[188]

66. De toekomstige contractanten dienen alle gedragingen te stellen of na te laten die een normaal en zorgvuldig persoon in dezelfde omstandigheden zou stellen of zou nalaten. Een van de verplichtingen van de normale en redelijke onderhandelaar is de verplichting tot het verschaffen van juiste en, tot op zekere hoogte, volledige informatie aan de tegenpartij.[189]

---

[184] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1134.

[185] Cass. 8 juni 1978, *RCJB* 1979, 525, noot J. MASSON: Het stilzwijgen van een partij bij het sluiten van een overeenkomst kan in bepaalde omstandigheden bedrog uitmaken in de zin van art. 1116 BW, wanneer het betrekking heeft op een feit waardoor de andere partij, indien zij ervan op de hoogte was geweest, tegen minder bezwarende voorwaarden zou hebben gecontracteerd.

[186] Cass. 23 september 1977, *RW* 1977-78, 933.

[187] Over dit leerstuk, zie o.m.: L. CORNELIS, "Le dol dans la formation du contrat", *RCJB* 1976, 37-60; A. DE BERSAQUES, "L'abus de droit en matière contractuelle", *RCJB* 1969, 501-533; A. DE BERSAQUES, "La lésion qualifiée et sa sanction", *RCJB* 1977, 10-37.

[188] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1134.

[189] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1135. Zie ook: P. MARCHANDISE, "La libre négociation -

In principe dient niet alle informatie waarover partijen beschikken te worden meegedeeld; slechts onder bepaalde voorwaarden bestaat er een mededelingsverplichting. Dit is allereerst het geval indien een dergelijke verplichting wettelijk is voorgeschreven.[190] Over het algemeen wordt aangenomen dat ook buiten de wettelijk bepaalde gevallen een mededelingsverplichting kan bestaan, hoewel geen sprake kan zijn van een algemene informatieverplichting in álle omstandigheden.[191] Partijen dienen elkaar slechts die gegevens mee te delen waarover zij beschikken of moeten beschikken en waarvan zij weten of moeten weten dat de tegenpartij er belang aan hecht of deze informatie nodig heeft om haar contractuele positie correct in te schatten, voor zover het geen gegevens betreft waarvan de tegenpartij zelf op de hoogte is of op de hoogte dient te zijn.[192] Van een informatieplicht is slechts sprake in zoverre er geen eigen onderzoeksplicht bestaat. Een dergelijke onderzoeksplicht bestaat niet indien een partij zich in de onmogelijkheid bevindt om zich op de hoogte te stellen. De informatieverplichting neemt af in de mate waarin de tegenpartij zelf een bijzondere bekwaamheid heeft of zich door een expert laat adviseren. Er bestaat helemaal geen onderzoeksverplichting wanneer tussen de toekomstige contractanten een vertrouwensrelatie bestaat.[193] [194]

67. Regelmatig sluiten partijen voorovereenkomsten af met betrekking tot hun precontractuele rechten en plichten, waaronder informatierechten en –plichten of een (ruimere) bijstandsplicht. In die gevallen verkrijgt de informatieverplichting een contractuele basis.[195]

2. Contractuele fase

68. In heel wat gevallen heeft een contractspartij het recht om na te gaan of de tegenpartij op behoorlijke wijze zijn verbintenissen nakomt. Dat controlerecht wordt veelal contractueel

---

Droit et obligations de négociateurs", *JT* 1987, 622-623 en D. PHILIPPE, "L'ouverture de crédit, négociation et execution", *DAOR* 1988, afl. 7, 27-38.

[190] Bv. art. 30 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument en artt. 5-7 wet van de 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

[191] L. CORNELIS, "La responsabilité précontractuelle, conséquence éventuelle du processus précontractuel", *TBBR* 1990, 412-413.

[192] W. WILMS, "Het recht op informatie in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek", *RW* 1980-81, 514-518.

[193] Een dergelijke vertrouwensband kan voortvloeien uit de bijzondere aard van het contract, evenals uit de bijzondere hoedanigheid van een der partijen, met name in de relatie tussen een leek en een vakman.

[194] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1135.

[195] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1136.

gestipuleerd, maar kan eveneens berusten op een wettelijke of door de rechtspraak gecreëerde grondslag. Daar de contractant bij de uitoefening van dit controlerecht veelal inzage verkrijgt in het vermogen van de tegenpartij, leidt die controle ook tot rechtstreekse informatie-verstrekking door de schuldenaar aangaande zijn vermogen. Deze informatie vervult voor de schuldeiser een zekerheidsfunctie: de verkregen informatie biedt hem een inzicht in zijn onderpand en is van belang in het kader van zijn verhaalsrecht.[196]

69. De samenwerkingsplicht van contractanten brengt met zich mee dat men zijn tegenpartij moet informeren telkenmale de informatie hem een beter genot kan verstrekken van de prestatie die hem als schuldeiser verschuldigd is of hem kan helpen bij de nakoming van zijn verbintenis als schuldenaar.[197]

70. De goede trouw vereist dat contractanten de omstandigheden meedelen die zich voordoen in de loop van de uitvoering van het contract en die deze uitvoering zouden kunnen beïnvloeden.[198]

De vraag rijst of men buiten de context van de wettelijke of de contractuele informatie-verplichting een partij, op grond van de aanvullende werking van de goede trouw, kan verplichten om zijn tegenpartij inzage te verlenen in zijn vermogenstoestand. Men kan hiertegen opwerpen dat de tegenpartij voor de informatie over de vermogenstoestand van zijn contractant maar een beroep moet doen op de bestaande informatiesystemen. Echter, deze informatiesystemen zijn verre van ideaal, zoals we verder zullen zien. Anderzijds komt het aannemen van een algemeen informatierecht in botsing met het recht op privacy van de schuldenaar.[199]

[196] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1136.
[197] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1137.
[198] D. FRERIKS, "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1249-1250.
[199] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1138.

§2. Informatieverplichting bij buitencontractuele relaties

A. Overlegging van stukken

71. In buitencontractuele verhoudingen ontstaat er pas een inzagerecht met het inleiden van een geding.[200] Artikel 871 Ger.W. bepaalt dat de rechter iedere gedingvoerende partij kan bevelen het bewijsmateriaal dat zij bezit, over te leggen. Wanneer er gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens bestaan dat een partij of een derde een stuk onder zich heeft dat het bewijs inhoudt van een ter zake dienend feit, kan de rechter op grond van artikel 877 Ger.W. bevelen dat dit stuk of een eensluidend verklaard afschrift ervan bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd.[201] De derde die zich op het beroepsgeheim beroept om de gevraagde stukken niet te hoeven overleggen, moet zijn opmerkingen schriftelijk of in raadkamer voorleggen.[202] De rechter oordeelt dan of het beroepsgeheim al dan niet terecht wordt ingeroepen.[203] De problematiek van het beroepsgeheim van de advocaat wordt verderop uitvoering besproken.

72. Op grond van artikel 21 W.Kh. kan de rechter een handelaar bevelen zijn volledige boekhouding over te leggen in zaken van erfopvolging, gemeenschap of verdeling van een vennootschap en in geval van faillissement. Hierdoor wordt de gehele boekhouding ter beschikking gesteld van de tegenpartij.[204] Artikel 22 W.Kh. laat de rechter toe om in de loop van het geschil de gehele of gedeeltelijke openlegging van de boekhouding van een handelaar te bevelen, teneinde daaruit te nemen wat het geschil betreft. Hier kan de tegenpartij enkel kennis nemen van de passages in de boeken die betrekking hebben op het geschil.[205]

---

[200] M.E. STORME, "Kontraktuele kontrolerechten en bewijsovereenkomsten" in L. DEMEYERE, M.E. Storme, F. SPANOGHE, P. JADOUL en G. CARLE, *La fin du contrat/Behoorlijke beëindiging van overeenkomsten*, Brussel, Brussel Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, 1993, 81-82.

[201] Zie ook: S. STIJNS, "De overlegging van stukken in het Gerechtelijk Wetboek", *Jura Falc.* 1984-85, 199-222 en M.E. STORME, "De goede trouw in het geding? De invloed van de goede trouw in het privaat proces- en bewijsrecht", *TPR* 1990, 474-476.

[202] Art. 878 Ger.W.

[203] Cass. 30 oktober 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 235 en *Pas.* 1979, 248.

[204] K. VAN HULLE, "Boekhoud- en jaarrekeningrecht", in *Beginselen van Belgisch privaatrecht, XIII. Handels- en economisch recht. Deel 1. Ondernemingsrecht. Volume A*, Brussel, Story-Scientia, 1989, 197.

[205] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1138.

B. Plicht tot rekening en verantwoording

73. De wetgeving voorziet in diverse situaties in een verplichting tot rekening en verantwoording van diegene die andermans zaken heeft waargenomen of beheerd. Dit is onder andere het geval bij onverdeeldheid en vertegenwoordiging. Pendant van deze verplichting is het recht op informatie ten gunste van de mededeelgenoot of de vertegenwoordigde. Ook de bewindvoerder van een vereffeningsbewind moet rekening en verantwoording afleggen. Het betreft hier informatie over het vermogen van een schuldenaar.

74. De procedure inzake rekening en verantwoording is vastgelegd in de artikelen 1359 tot 1369 Ger.W.

§3. Informatieverplichting bij gedwongen tenuitvoerlegging

75. De behoefte aan informatie over het vermogen van de schuldenaar is het grootst bij uitoefening van het verhaalsrecht door de schuldeiser. Met het oog op de procedure van gedwongen tenuitvoerlegging dient de schuldeiser een zo volledig mogelijk inzicht het hebben in de vermogenssituatie van de uit te winnen schuldenaar. Hij moet immers zijn verhaalsmogelijkheden kunnen inschatten.[206]

76. Verder wordt besproken welke informatieplichten er rusten op de schuldenaren die het voorwerp uitmaken van een faillissement, een gerechtelijke reorganisatie of een beslag. Ook worden de diverse informatiesystemen die de schuldeiser ter beschikking staan en waarin gegevens over de vermogenstoestand van zijn schuldenaar zijn opgenomen, uit de doeken gedaan. Als gevolg van de chaotische organisatie van deze onrechtstreekse informatiesystemen, moeten we vaststellen dat de informatiemogelijkheden voor de schuldeiser zeer beperkt zijn.[207]

77. VERBEKE stelt dat een mogelijke oplossing voor dit probleem zou kunnen zijn dat aan de schuldeiser die over een uitvoerbare titel beschikt, een inzage- en informatierecht omtrent de vermogenstoestand van zijn schuldenaar wordt toegekend. Dat informatierecht zou dan kunnen worden gebaseerd op de artikelen 7 en 8 Hyp. W.

---

[206] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1139.
[207] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *RW* 1993-94, 1140.

In Nederland werd deze argumentatie alvast afgewezen door de Hoge Raad, in zijn arrest van 20 september 1991.[208] *In casu* vorderde de schuldeiser, in eerste aanleg, niet alleen de betaling van zijn schuldvordering, maar ook de afgifte van een groot aantal tot bewijs strekkende bescheiden, op grond van het feit dat de debiteur weigerde openheid van zaken te geven over zijn werkelijke vermogens- en inkomenspositie. De schuldeiser meende dat hij recht had op die openheid van zaken. De rechtbank wees de vordering tot afgifte van de bescheiden af, omdat dat zou neerkomen op *"de verplichting tot het afleggen van rekening en verantwoording met betrekking tot zijn financiële handel en wandel in het heden en het verleden"*. Daarvoor was geen rechtsgrond aanwezig. De schuldeiser bestrijdt dit oordeel als zodanig niet, maar betoogt dat de vordering had moeten worden toegewezen op de grond dat het bepaalde bij de artikelen 1177 en 1178 van het (Nederlandse) Burgerlijk Wetboek, *"waaruit voortvloeit dat de schuldenaar met zijn gehele vermogen moet instaan voor de nakoming van zijn verplichtingen."* We merken op dat deze rechtsgrond te vergelijken is met onze artikelen 7 en 8 Hyp. W. De Hoge Raad echter beschouwt dit betoog als foutief. In het Nederlandse recht wordt uitdrukkelijk aanvaard dat een schuldenaar principieel verplicht is om aan de schuldeiser die tegen hem een veroordeling tot betaling van een geldsom verkreeg, inlichtingen te verschaffen omtrent zijn inkomens- en vermogenspositie; artikel 475g van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verplicht de schuldenaar immers om aan de gerechtsdeurwaarder die tegen hem beslag wil leggen, zijn bronnen van inkomsten op te geven. Ondanks het bestaan van deze informatieverplichting aanvaardt de Hoge Raad niet dat dit kan leiden tot een recht op overlegging van de boekhouding aan een individuele schuldeiser. Dit moet overgelaten worden aan de curator, nadat de debiteur in staat van faillissement is verklaard, die optreedt ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers en onder toezicht van de rechter-commissaris. Het informatierecht van de schuldeiser wordt dus beperkt en onderworpen aan een zekere controle.[209]

Ook het Franse recht voorziet expliciet in een aantal mechanismen voor het opsporen van informatie over de vermogenstoestand van de schuldenaar tegen wie een uitvoerbare titel bestaat. De procureur moet op verzoek van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder de nodige maatregelen treffen om het adres te kennen van de instellingen waarbij de schuldenaar een rekening heeft, alsook om het adres te vinden van de schuldenaar of van zijn

[208] H.R. 20 september 1991, *NJB* 1991, 1434.
[209] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1141.

werkgever.[210] De verkregen informatie mag niet aan derden worden meegedeeld en mag ook niet worden verwerkt in een gegevensbestand.[211] [212]

Afdeling II. Onrechtstreekse informatieverstrekking

78. De schuldeiser kan gegevens bemachtigen door raadpleging van een gegevensbank. Hier dient een onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds de inzameling van informatie en het opzetten van informatiesystemen (door de overheid of door privé-initiatief) en anderzijds de mededeling van deze informatie aan derden of – anders gezegd – de informatie-verstrekking.[213]

79. Onrechtstreekse informatie over andermans vermogen kan ook op andere manieren worden verkregen. Op een derde kan de verplichting rusten tot het geven van informatie aan de schuldeiser van een bepaald persoon.[214] Het bijzondere statuut van de fiscus noopt ook tot een informatieverplichting van diverse openbare ambtenaren en instellingen.[215] Men kan ook informatie bekomen via door de overheid georganiseerde vormen van publiciteit.[216] [217]

[210] Art. 39 van de wet van 9 juli 1991 en art. 54 van het decreet van 31 juli 1992.
[211] Art. 41, lid 1 van de wet van 9 juli 1991.
[212] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1141.
[213] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 345; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1130-1131.
[214] Dit is bv. het geval met de schuldenaarsverklaring bij derdenbeslag (art. 1452 Ger. W.)
[215] Te denken valt aan de verplichting van gerechtsdeurwaarders en notarissen die belast zijn met de verkoop of het bezwaren van roerende en onroerende goederen tot verwittiging daaromtrent van de ontvanger der belastingen (artt. 433-442 WIB '92 en artt. 93*ter*-93*undecies* B.T.W.-Wetboek)
[216] Te denken valt aan de publicatie in de pers, de aanplakking (bv. bij openbare verkoping (artt. 1516 Ger. W.) en bij erfloze nalatenschap (art. 770 BW)), de uitstalling in het kader van uitvoerend beslag op kunstvoorwerpen van meer dan 500 euro (art. 1519 Ger. W.), het bezit (art. 2279 BW) en de inbezitstelling (art. 2076 BW)
[217] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1131.

§1. Informatiesystemen georganiseerd door de overheid

80. Als gevolg van de artikelen 7 en 8 Hyp. W. is de overheid ertoe verplicht gegevens over het vermogen te verzamelen en een systeem van publiciteit op te zetten.[218] Publiciteit kan bestaan in het vermelden van gegevens in een register[219], in de publicatie van gegevens in het Belgisch Staatsblad of in het deponeren van documenten bij een publieke instantie[220].[221]

A. Personenregistratie

81. Informatie omtrent de persoon van zijn schuldenaar is zeer belangrijk voor de schuldeiser. Hij dient immers te weten waar zijn schuldenaar woont, wat diens bekwaamheidsstatuut is, of de schuldenaar al dan niet gehuwd is en of de naam van zijn schuldenaar niet gewijzigd is.[222]

1. Natuurlijke personen[223]

82. Voor de natuurlijke personen zijn er in de eerste plaats de akten van de burgerlijke stand, meer bepaalde de akte van geboorte, de akte van huwelijk en de akte van overlijden. Deze vermelden de voornaam of voornamen, de naam, de leeftijd en de woonplaats van allen die erin worden vernoemd[224] en worden ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand[225].

83. In het bevolkingsregister worden de identiteitsgegevens geregistreerd van alle personen die in de gemeente hun hoofdverblijfplaats hebben. De rol die het bevolkingsregister vervult op het gemeentelijk vlak, wordt op nationaal niveau waargenomen door het rijksregister.[226]

---

[218] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1143.
[219] Bv. hypotheekkantoor, rijksregister, bevolkingsregister…
[220] Bv. bij de griffie van een rechtbank.
[221] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1143.
[222] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1144.
[223] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 84 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1144.
[224] Art. 34 BW.
[225] Art. 40 BW.
[226] Wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen. Zie ook: A. WALLEMACQ, "Le registre national des personnes physiques", *JT* 1984, 701-706.

84. Ingevolge artikel 5, lid 1 van de wet betreffende de namen en voornamen van 15 mei 1987 wordt het Koninklijk Besluit houdende naamsverandering gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

85. Artikel 1253, lid 1 Ger.W. bepaalt dat de gerechtelijke onbekwaamverklaring en de aanstelling van een gerechtelijk raadsman moeten worden gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Artikel 488bis, E, §A BW legt dezelfde publicatievereiste op voor beslissingen houdende aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder. De beslissingen waarbij iemand in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard, moeten door de griffie meegedeeld worden aan de minister van Justitie en aan de burgemeester van de gemeente waar de betrokkene in het bevolkingsregister is ingeschreven. Deze beslissingen moeten vermeld worden in de bevolkingsregisters en op de identiteitskaart. [227]

86. In de huwelijksakte vindt men informatie omtrent de invloed van het huwelijk van een schuldenaar op zijn vermogenstoestand. Ingevolge artikel 76, 10° BW moet het bestaan van een huwelijkscontract vermeld worden in de huwelijksakte. Bijkomende publiciteitsvereisten bij de griffie van de rechtbank van koophandel waar de inschrijving in het handelsregister is genomen, gelden voor handelaars.[228] Wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel moeten worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.[229]

VERBEKE is de mening toegedaan dat de informatie voor derden gebrekkig is, ondanks de op het eerste gezicht uitgebreide publiciteitsvoorschriften. De publiciteit betreft immers veeleer het feit dat er een huwelijkscontract is, dan wel wat de concrete inhoud daarvan is.[230]

87. DE CORTE stelde in 1983 reeds dat men eigenlijk slechts de bevestiging kan krijgen van een geboorte, huwelijk of overlijden indien men het feit kent of weet in welke gemeente het feit zich voordeed. Het is duidelijk dat de wetgever bij de organisatie van de genoemde registers andere oogmerken had dan informatieverstrekking.[231]

---

[227] Art. 487*sexies* BW.
[228] Art. 12-14 W.Kh.
[229] Art. 1395-1396 BW.
[230] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1144.
[231] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 353.

2.Rechtspersonen

88. Vennootschappen moeten hun statuten publiceren in de bijlage van het Belgisch Staatsblad.[232] Op de griffie van de rechtbank van koophandel wordt een vennootschapsdossier bijgehouden, waarin bepaalde gegevens omtrent vennootschappen worden opgenomen.[233] De jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening moeten worden neergelegd bij de Nationale Bank van België.[234]

89. Informatie omtrent V.Z.W.'s is te vinden op de zetel van de vereniging.[235]

B. Vermogensregistratie

90. Door de overheid worden ook gegevens bijgehouden omtrent de vermogenstoestand en solvabiliteit van de schuldenaar. Jammer genoeg zijn deze gegevens – net als de persoonsgegevens – eveneens terug te vinden in tal van informatiesystemen.[236]

Te denken valt onder meer aan de beslagberichten[237], de berichten van delegatie inzake onderhoudsgelden[238], de berichten van overdracht van loon[239] en de berichting van collectieve schuldenregeling[240] die worden bijgehouden ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, de Centrale voor Kredieten aan Particulieren[241], de Kruispuntbank van Ondernemingen[242], het ambachtsregister[243], het faillissementsdossier, het register van neergelegde facturen wegens levering zonder betaling…

[232] Art. 68 Venn. W.
[233] Art. 67, §2 Venn. W.
[234] Artt. 84, §1 en 98 Venn. W.
[235] Art. 10 wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen.
[236] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 86 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1144.
[237] Art. 1390 Ger. W.
[238] Art. 1390*bis* Ger. W.
[239] Art. 1390*ter* Ger. W.
[240] Art. 1390*quater* Ger. W.
[241] Wet van 10 augustus 2001 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.
[242] Wat 16 januari 2003 tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende ondernemingsloketten en houdende diverse bepalingen.
[243] Wet 18 maart 1965 op het ambachtsregister; KB 17 augustus 1965 betreffende de inwerkingstelling en de uitvoering van de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister en KB 25 augustus 1965 betreffende de lijst van ambachtsbedrijven.

91. Er moet op gewezen worden dat meerdere elementen van de persoonsregistratie eveneens informatie bevatten over de vermogenstoestand van de debiteur.[244]

92. Verderop in deze paper volgt een bespreking van de problematiek aangaande de beslagberichten *sensu lato* en aangaande de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.

C. Bodemregistratie

93. Alle akten onder de levenden, om niet of onder bezwarende titel, tot overdracht of aanwijzing van onroerende zakelijke rechten moeten overgeschreven worden op het hypotheekkantoor.[245] Aldaar moeten ook de voorrechten worden ingeschreven.[246]

Problematisch is dat het hypotheekkantoor persoonsgewijze georganiseerd is. Men moet met andere woorden zoeken op naam van houders van onroerende zakelijke rechten en van bezwaarde eigenaars. Wanneer de actuele houder niet bekend is, zullen bijkomende opzoekingen vereist zijn. VERBEKE merkt op dat het kadaster daarbij een rol kan spelen. Dit is een register van fiscale aard waarin alle in België gelegen onroerende goederen perceelsgewijze zijn opgenomen.[247] Bovendien is in het hypotheekkantoor niet noodzakelijk elke eigendomsovergang bekend. Hier speelt het kantoor van de ontvanger van registratie en domeinen een aanvullende rol, aangezien daar de aangiften van nalatenschappen worden geregistreerd.[248]

Het Belgische systeem is daarenboven negatief, hetgeen betekent dat de overschrijving de innerlijke gebreken van de rechtshandeling zelf niet dekt en slechts de tegenwerpbaarheid van de akte betreft. Daar komt nog eens bij dat de overgangen onder de doden niet worden overgeschreven.

[244] Het feit dat men gehuwd is onder een stelsel van gemeenschap van goederen heeft bijvoorbeeld belangrijke gevolgen voor het verhaalsrecht van de schuldeiser.
[245] Art. 1 Hyp. W.
[246] Art. 29 Hyp. W.
[247] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1145.
[248] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1145.

In Duitsland wordt een perceelsgewijze bodemregistratie gehanteerd, dat veel adequater is. De overschrijving dekt daar ook de intrinsieke rechtsgeldigheid van de akte.[249]

D. Conclusie

94. Met VERBEKE[250] moeten we vaststellen dat de door de overheid verzamelde persoonsgegevens uitgebreid zijn, maar dat de vindplaatsen daarvoor al even talrijk zijn. Een bijkomende hinderpaal is het feit dat de informatiesystemen onafhankelijk van elkaar zijn opgebouwd. Veelal zijn ze ook nog eens op lokaal niveau georganiseerd.[251] Welbepaalde openingsuren en eventueel verschuldigde vergoedingen bemoeilijken de toegankelijkheid nog meer. Dit alles bemoeilijkt het recht op informatie van de schuldeiser. We kunnen dus concluderen dat de informatiemogelijkheden voor de schuldeiser zeer beperkt zijn.[252]

§2. De problematiek inzake de berichten van beslag **sensu lato** *en aangaande de Centrale voor Kredieten aan Particulieren*

A. De berichten van beslag *sensu lato*

1. Historiek

95. Vóór de invoering van het Gerechtelijk Wetboek in 1967 bestond er enkel een publiciteit voor onroerend beslag, op het kantoor van de hypotheekbewaarder. Door het gebrek aan publiciteit inzake roerend beslag bleven het beginsel van de gelijkheid onder de schuldeisers, geformuleerd in artikel 8 Hyp.W., en de daaruit afgeleide collectieve dimensie van het beslag in de praktijk eerder theorie: de meest diligente schuldeiser werd eerst betaald.[253] Door het

[249] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 42.
[250] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1145-1146.
[251] Het hypotheekkantoor en de griffies zijn op arrondissementeel niveau georganiseerd en het bovolinkingsregister en het kadaster op gemeentelijk niveau.
[252] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 346.
[253] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 3.

gebrek aan publiciteit kregen de andere schuldeisers niet de kans om zich aan te sluiten bij de beslagprocedure van een andere schuldeiser.[254]

96. Bij de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek was de publiciteit ter griffie enkel van toepassing op roerend beslag en hadden alleen gerechtsdeurwaarders en advocaten toegang.[255] In de loop der jaren werd dit stelsel door meerdere wetten gewijzigd en aangevuld. In 1975 werd bijvoorbeeld een bijkomende publiciteit ingevoerd ter griffie van de rechtbank van koophandel voor de beslagberichten van handelaars.[256] In 1979 werd de toegang tot de beslagberichten uitgebreid tot de notarissen.[257] De wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming voerde het bericht van delegatie in, zoals geregeld in artikel 1390*bis* Ger.W. In 1993 werden het bericht van overdracht van loon ingevoerd (artikel 1390*ter* Ger.W.).[258] De plicht tot raadpleging van de beslagberichten vóór enig uitvoerend beslag of vóór enige procedure van verdeling werd expliciet ingeschreven in artikel 1391 Ger.W. en het opstellen van een beslagbericht werd ook opgelegd bij onroerend beslag. In 1998 werden de berichten van collectieve schuldenregeling in het leven geroepen als publiciteit voor de beslissing van toelaatbaarheid tot een collectieve schuldenregeling. Deze publiciteit is zeer belangrijk gezien de verregaande gevolgen van de toelaatbaarheidsbeslissing voor de schuldenaar en diens schuldeisers.[259]

97. Er worden vandaag de dag dus vier verschillende beslagberichten *sensu lato* bijgehouden op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats of maatschappelijke zetel van de debiteur, namelijk:

1) de beslagberichten *sensu stricto*

2) de delegatieberichten

3) de berichten van overdracht van loon

---

[254] J. VAN COMPERNOLLE, "Le caractère collectif des saisies", in E. Krings, *Liber Amicorum E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 847.

[255] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 4.

[256] Wet van 10 januari 1975 tot aanvulling van artikel 1390 van het Gerechtelijk Wetboek.

[257] Wet van 25 mei 1979 tot aanvaulling van artikel 1391 van het Gerechtelijk Wetboek.

[258] Wet van 14 januari 1993 tot wijziging van titel I, voorafgaande regels, en titel III, gedwongen tenuitvoerlegging, van deel V van het Gerechtelijk Wetboek inzake het bewarend beslag en de middelen tot tenuitvoerlegging en tot wijziging van artikel 476 van de wet van 18 april 1851 betreffende het faillissement, de bankbreuk en het uitstel van betaling.

[259] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 4-5.

4) de berichten van collectieve schuldenregeling.

Deze worden drie jaar lang bijgehouden.[260]

2. Nood aan modernisering en informatisering

98. Het feit dat deze berichten manueel op steekkaarten geklasseerd worden in de griffies zorgt voor heel wat problemen. Het manueel klasseren van nieuwe berichten en verwijderen oude berichten is erg arbeidsintensief, waardoor er geregeld vertraging ontstaat bij het invoegen van nieuwe berichten in. Dit heeft tot gevolg dat het klassement niet volledig betrouwbaar is. Ook het opzoeken van berichten op naam van de schuldenaar is tijdrovend. Ook het feit dat, ingevolge artikel 1391 Ger.W., de berichten *"ter plaatse"* moeten geconsulteerd worden, leidt tot wrevel.[261]

99. Een ander probleem is de decentralisatie van de publiciteit op arrondissementeel niveau. Dit leidt niet alleen tot onnodige kosten. BRIJS merkt op dat het voor een wanbetaler volstaat om naar een ander arrondissement te verhuizen om een blanco beslagdossier te bekomen. De gerechtsdeurwaarder dient immers enkel inzage te nemen in het arrondissement van de huidige woonplaats van de betrokken en niet in alle woonplaatsen van de laatste drie jaar.[262]

100. Reeds lange tijd bestond de vraag naar een op nationaal niveau georganiseerd, geïnformatiseerd bestand van beslagberichten.[263] In 2000 werd het wettelijk kader voor zulk bestand tot stand gebracht: de wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (hierna: de Wet van 29 mei 2000).

---

[260] Art. 1390*septies*, lid 2 Ger.W.

[261] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 7-8.

[262] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 8.

[263] G. DE LEVAL, "La publicité en matière de saisies, de délégations et de cessions de rémunérations", in Nationale Kamer van de Gerechtsdeurwaarders, *Het nieuwe beslagrecht*, Brussel, Kluwer, 1993, 101; M. FORGES, "La modification des articles 1390 à 1391 du Code judiciaire (L. 14 janv. 1993) et 1690 du Code civil (L. 6 juill. 1994): conséquences pratiques sur les cessions de rémuneration, les saisies-arrêts et les délégations", *Act.dr.* 1995, 842.

101. Aangezien, overeenkomstig artikel 29 van de Wet van 29 mei 2000, nog steeds niet alle uitvoeringsbesluiten zijn aangenomen, is deze wet nog steeds niet in werking getreden. Om die reden wordt hij hier slechts beknopt besproken.

3. De wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek

Algemeen

102. Het doel van de wet van 29 mei 2000 is het vervangen van de bestaande manuele beslagberichten op de griffies van de rechtbanken van eerste aanleg door één centraal geïnformatiseerd bestand van berichten. Deze gegevensbank wordt het centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling of – afgekort – het bestand van berichten.[264] Aan het concept en de doelstelling van de beslagberichten wordt niets gewijzigd. Wel heeft de wetgever de informatie uitgebreid en zijn er maatregelen ingebouwd ter bescherming van de privacy.[265]

103. Door deze informatisering en centralisatie zullen onnodige inbeslagnemingen – en dus onnodige kosten – worden vermeden. Eveneens zal de taak van de griffies worden verlicht, alsook de financiële last voor de Schatkist. De bedoeling is een vlotte en efficiënte afwikkeling van de executies van titels. Ten slotte zullen de schuldeisers efficiënter geïnformeerd worden en zal het passief van de schuldenaar correcter kunnen worden ingeschat. [266] De Wet van 29 mei 2000 leidt dus tot een grotere vermogenstransparantie.

[264] Art. 1389*bis*/1 Ger. W.
[265] E. DIRIX en K. BROECKX, "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 87.
[266] V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 2.

Organisatie

104. Op grond van artikel 1389*bis*/2 Ger.W. krijgt de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders de taak en de verantwoordelijkheid het bestand van berichten te organiseren.

Financiering

105. Uit artikel 1389*bis*/6 Ger.W. valt af te leiden dat het bestand van berichten gefinancierd wordt door de gebruikers ervan. Elke raadpleging geeft aanleiding tot een retributie, die tot doel heeft de kosten te dekken die veroorzaakt worden door het houden van het bestand van berichten.

Gebeurt de consultatie in de uitvoeringsfase, dan zal de retributie logischerwijze deel uitmaken van de uitvoeringskosten, die ten laste van de debiteur kunnen worden gelegd.[267]

106. Voor het invoeren van de berichten is geen retributie verschuldigd. Dit neemt niet weg dat er wel kosten zullen verschuldigd zijn aan de gerechtsdeurwaarder die het bericht opstelt en verzendt.[268]

Invoer van berichten

107. Uit de lezing van artikel 1390, §1 Ger.W. blijkt dat de invoer van gegevens in het bestand voorbehouden is aan de griffiers van de rechtbanken van eerste aanleg en van de vredegerechten, de ontvangers en de gerechtsdeurwaarders.

Als principe geldt dus dat de personen die vandaag de papieren berichten neerleggen, ook diegenen zijn die ze in de toekomst elektronisch zullen versturen. Eén uitzondering hierop is dat de berichten van overdracht van loon, die vandaag verzonden worden door de

[267] V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 2.

[268] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 12.

cessionarissen (dit zijn veelal financiële instellingen), in de toekomst zullen verzonden worden door de gerechtsdeurwaarders.[269]

108. Naast de berichten van beslag, van verzet bij een bestaand beslag, van delegatie, van loonoverdracht en van collectieve schuldenregeling, moeten ook de berichten tot schrapping, opschorting, hernieuwing en aanvulling en wijziging van deze berichten worden ingevoerd.[270]

Toegang tot het bestand van berichten

109. Enkel advocaten, notarissen, schuldbemiddelaars, beslagrechters, griffiers van de rechtbanken van eerste aanleg en van de rechtbanken van koophandel, de gerechtsdeurwaarders en de ontvangers kunnen het bestand van berichten raadplegen.[271] De schuldeisers zelf hebben dus geen rechtstreekse toegang tot het bestand.

Wanneer moeten de beslagberichten geconsulteerd worden?

110. De consultatie van de beslagberichten is verplicht voorafgaand aan ieder beslag. Er kan dus geen uitvoerend beslag plaatsvinden zonder de voorafgaande raadpleging door de gerechtsdeurwaarder.[272] Van elke raadpleging wordt melding gemaakt op het exploot zelf.[273] De bedoeling hiervan is te vermijden dat opeenvolgende beslagen worden gelegd.

Ook bij iedere procedure van verdeling dient de gerechtsdeurwaarder of notaris het bestand te consulteren.[274] Het proces-verbaal van rangregeling of evenredige verdeling maakt hiervan melding.[275]

---

[269] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 15.
[270] V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 2-3.
[271] Art. 1390, §1 Ger. W.
[272] V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 4.
[273] Art. 1391, §2, lid 2 Ger. W.
[274] V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 4.

Aansprakelijkheid

111. Op grond van artikel 1389*bis*/15 Ger.W. kunnen de organen of aangestelden van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld indien ze hun taken niet naar behoren vervullen. Deze strafrechtelijke aansprakelijkheid wordt als zeer verregaand beschouwd.[276]

Daarenboven is ook de Wet Verwerking Persoonsgegevens op hen van toepassing, waarvan de verplichtingen eveneens strafrechtelijk beteugeld worden.[277] Zie verder Immers, De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt met betrekking tot het bestand van berichten beschouwd als de verantwoordelijke voor de verwerking in de zin van artikel 1, § 6, van de Wet Verwerking Persoonsgegevens.

Op burgerrechtelijk vlak zal uiteraard eenieder die aantoont benadeeld te zijn door de schending van één van de verplichtingen die de Wet van 29 mei 2000 oplegt, schadevergoeding vorderen op grond van artikel 1382 BW.[278]

112. Ook de gebruikers[279] zijn strafrechtelijk aansprakelijk naargelang de situatie die zich voordoet.[280] Daarenboven kunnen zij ook burgerrechtelijk aansprakelijk worden gesteld.

Op grond van artikel 1389*bis*/10, §1, 5° Ger.W. kunnen de toegangscodes van de gebruikers tijdelijk onwerkzaam worden gemaakt. Artikel 1389*bis*/17 Ger.W. geeft de rechter de mogelijkheid om veroordeelde personen het gebruiksrecht van hun toegangscodes voor maximaal vijf jaar te ontzeggen.

---

[275] Art. 1391, §2, lid 2 Ger. W.

[276] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 30; V. TOLLENAERE, "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 5.

[277] Artt. 37-43 WVP.

[278] S. BRIJS, "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 30.

[279] Hiermee wordt bedoeld diegenen die berichten invoeren en consulteren.

[280] Art. 1389*bis*/14 en art. 1389*bis*/16 Ger. W.

Recht van toegang en recht op verbetering

113. Artikel 1391, §6 Ger.W. bepaalt dat alle personen die zijn opgenomen in het bestand van

berichten over een recht van toegang en een recht op verbetering beschikken overeenkomstig de artikelen 10 tot 15 van de Wet Verwerking Persoonsgegevens.

Conclusie

114. DIRIX en BRIJS merken terecht op dat de beslagberichten een onmisbaar instrument zijn geworden in het executierecht. Dankzij het nieuwe centrale bestand van berichten beschikken de schuldeisers, althans hun mandatarissen belast met de uitvoering, voortaan over meer en over snellere informatie en over meer accurate gegevens.[281]

B. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren

1. Historiek

115. In 1985[282] werd de Verbruikerskredietcentrale opgericht, die in 1991[283] werd omgevormd tot de Centrale voor Kredieten aan Particulieren. Deze centrale was een zogenaamde negatieve centrale. Dit wil zeggen dat ze enkel wanbetalingen registreerde. In de loop der jaren werden zowel de wanbetalingen inzake consumentenkrediet[284], de wanbetalingen inzake hypothecair krediet[285] en de berichten van collectieve schuldenregeling[286] opgenomen in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren. In 2001 tenslotte werd deze omgevormd tot een positieve centrale.[287]

[281] E. DIRIX en S. BRIJS, "De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht", *RW* 2000-01, 48.
[282] K.B. van 15 april betreffende de registratie van afbetalingen.
[283] Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.
[284] Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.
[285] Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.
[286] Wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen.
[287] Wet van 10 augustus 2001 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.

2. Kenmerken

116. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren was in de eerste plaats dus een negatieve centrale; er werd enkel geregistreerd in geval van wantbetaling en dus slechts wanneer de kredietnemer de op grond van de kredietovereenkomst verschuldigde bedragen niet of niet volledig betaalde op de overeengekomen vervaldagen. Ook werden alle berichten van collectieve schuldenregeling er in opgenomen.

117. Bovendien betrof het een integrale centrale voor kredieten toegestaan aan consumenten. Dit wil zeggen dat er maar één centrale gegevensbank bestond waarin zowel de wanbetalingen bij consumentenkrediet als de wanbetalingen bij hypothecair krediet werden opgenomen. Op die manier werden alle betalingsmoeilijkheden die zich voordeden bij kredieten toegestaan aan consumenten (natuurlijk personen) voor private doeleinden verzameld.

118. Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de toepasselijke wetgeving verspreid lag over verschillende wetteksten.[288]

3. Omvorming van een negatieve tot een positieve centrale

119. De Wet van 10 augustus 2001 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (hierna: de Wet Positieve Kredietcentrale) vormde deze Centrale om tot een zogenaamde positieve centrale.

120. Bij de negatieve centrale werden kredieten met een normaal terugbetalingsverloop niet geregistreerd. Dat leidde vaak tot problemen; immers, alleen de personen die geen betalingen meer verrichten en dus reeds ten volle in moeilijkheden verkeerden, werden geregistreerd. Net deze personen wilden echter dikwijls nog een bijkomend krediet aangaan. Dit nieuw verkregen krediet gaf dan niet alleen aanleiding tot terugbetalingsmoeilijkheden voor dat nieuwe krediet, maar ook voor de op het ogenblik van aanvraag reeds lopende kredieten. Er was met andere woorden sprake van een domino-effect.[289]

[288] Zie voor een opsomming, zie: D. MEULEMANS en V. TOLLENAERE, "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 141.
[289] D. MEULEMANS en V. TOLLENAERE, "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 144.

121. Bij een positieve centrale worden daarentegen, benevens de wanbetalingen, ook alle door een persoon aangegane kredieten geregistreerd. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren heeft dus sinds de wet van 10 augustus 2001 zowel een positief als een negatief luik.[290] Concreet geldt een mededelingsplicht voor het sluiten van consumentenkrediet-overeenkomsten, voor het sluiten van hypothecaire kredietovereenkomsten en voor de wanbetalingen die voortvloeien uit deze overeenkomsten.[291]

122. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren is ook na de omvorming een integrale centrale voor kredieten toegestaan aan consumenten gebleven.[292]

123. De omvorming gebeurde omdat aan een positieve kredietcentrale twee belangrijke voordelen verbonden zijn, namelijk[293]:

1) het is een nuttig instrument bij de beoordeling van de kredietwaardigheid;

2) het speelt een belangrijke rol bij de voorkoming van een overmatige schuldenlast.

4. Verplichting tot voorafgaandelijke raadpleging

124. Artikel 9 van de Wet Positieve Kredietcentrale legt de verplichting op om alvorens een nieuw krediet te verlenen de Centrale voor Kredieten aan Particulieren te consulteren, teneinde informatie te krijgen over de financiële toestand en solvabiliteit van de kredietnemer.

125. Het doel van deze verplichting is het responsabiliseren van de kredietgevers. Op grond van deze verplichting zal de aansprakelijkheid van de kredietgever gemakkelijker kunnen worden aangenomen bij lichtzinnige toekenning van nieuwe kredieten. Toch kan de kredietgever na de raadpleging nog vrij beslissen of hij al dan niet het gevraagde krediet toestaat.[294]

---

[290] D. MEULEMANS, "De gevolgen van de introductie van de Positieve Kredietcentrale voor het hypothecair krediet", *T.Fin.R.* 2004, 682.
[291] Artt. 3, §1 en 4, lid 1 Wet Positieve Kredietcentrale.
[292] D. MEULEMANS, "De gevolgen van de introductie van de Positieve Kredietcentrale voor het hypothecair krediet", *T.Fin.R.* 2004, 682.
[293] D. MEULEMANS en V. TOLLENAERE, "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 145; R. TROCH, "Enkele organisatorische aspecten van de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 155.
[294] D. MEULEMANS en V. TOLLENAERE, "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 151.

§3. Informatiesystemen georganiseerd door het privé-initiatief

126. Benevens de overheid zijn er ook privé-instellingen die gegevens verzamelen over de burgers. Bepaalde instellingen beschikken vanuit hun eigen beroepsactiviteit over belangrijke vermogensinformatie.[295] Banken houden bijvoorbeeld cliëntenbestanden, productiebestanden, prospectiebestanden en "zwarte lijsten" bij. Deze gegevens worden niet alleen intern gebruikt, maar worden veelal ook ter beschikking gesteld aan derden. De "zwarte lijsten" worden bijvoorbeeld uitgewisseld tussen de diverse financiële instellingen. Het verlenen van bepaalde handelsinformatie kan zelfs de hoofdactiviteit zijn van een onderneming.[296] Tenslotte kan de informatieverstrekking erin bestaan dat door een privé-initiatief de door de overheid publiek gemaakte gegevens beter toegankelijk worden gemaakt.

127. In tegenstelling tot de informatiekanalen die door de overheid tot stand worden gebracht, hebben de privé-initiatieven geen wettelijke of reglementaire grondslag. Zowel de bevoegdheid om deze informatiekanalen op te richten, hun inhoud als hun toegang worden beheerst door de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (hierna: de Wet Verwerking Persoonsgegevens).[297] Deze wet wordt verderop uivoering besproken.

Hoofdstuk III. Begrenzing van het recht op informatie

128. Het grondrecht op informatievergaring en gegevensverspreiding kan aan beperkingen worden onderworpen krachtens artikel 10, lid 2 EVRM, dat als volgt luidt: *"Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de*

[295] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 88.
[296] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1145-1146.
[297] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 84.

verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen."

Afdeling I. Begrenzing van het recht op rechtstreekse informatie

129. Het recht van de schuldeiser om rechtstreeks van zijn schuldenaar informatie te krijgen over diens vermogenstoestand is niet absoluut. In de eerste plaats wordt dit recht begrensd door het recht op privacy van de schuldenaar (zie *infra* deel III.). Maar ook het verbod van rechtsmisbruik en zelfs de vrijheid van handel en nijverheid kunnen worden ingeroepen tegen de uitoefening van informatie- en controlerechten ten aanzien van het vermogen van de schuldenaar.[298] Zo zou een in franchising- en kredietovereenkomsten bedongen inzage- en controlerecht in strijd kunnen zijn met het mededingingsrecht. Ook kan de controle zo ver gaan dat de derde feitelijk beschouwd kan worden als een bestuurder van de betreffende vennootschap.[299]

Afdeling II. Begrenzing van het recht op onrechtstreekse informatie

130. Ook het recht van de schuldeiser om op onrechtstreekse wijze informatie over zijn schuldenaar te verkrijgen, is niet absoluut. De verwerking van persoonsgegevens werd ten behoeve van de bescherming van de privacy aan banden gelegd door de Wet Verwerking Persoonsgegevens.

[298] M.E. STORME, "Kontraktuele kontrolerechten en bewijsovereenkomsten" in L. DEMEYERE, M.E. Storme, F. SPANOGHE, P. JADOUL en G. CARLE, *La fin du contrat/Behoorlijke beëindiging van overeenkomsten*, Brussel, Brussel Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, 1993, 104.

[299] Zie: L. CORNELIS, "De aansprakelijkheid van de bankier bij kredietverlening", *TPR* 1986, 388-390 en L. SIMONT en P. VAN OMMESLAGHE, "De aansprakelijkheid van de bankier-kredietverlener in het Belgisch Recht", *TPR* 1986, 1111-1113.

Deel III.

Het recht van de schuldenaar op privacy

131. Tegenover het recht op informatie van de schuldeiser staat het recht op privacy van de schuldenaar.

Hoofdstuk I. Historiek

132. Voor de Oude Grieken was "privaat" hetzelfde als "idios", waarvan het Nederlandse woord "idioot" afstamt. Een "idioot" was iemand die enkel een privaat leven leidde en verstoken bleef van deelname aan het publieke leven van de "polis". Wie niet aan politiek deed, werd als "idioot" beschouwd. In elk geval kenden de juristen van de Oudheid geen recht op privacy. Ook in de Middeleeuwen bestond zo'n recht niet. De mensen leefden toen grotendeels in het openbaar, onder de ogen van familie, buren, gezag en kerk. Dat gold zowel voor de lagere als de hogere standen van de maatschappij. Privacy was niet iets wat werd nagestreefd. Men miste het niet omdat men het niet kende.[300]

133. Men neemt aan dat het moderne privacybegrip voor de eerste maal is opgedoken in 1890 in een artikel van de Amerikaanse advocaten BRANDEIS en WARREN.[301] Zij omschreven het als *"the right to be let alone or to be free unwarranted publicity"*.[302]

Een omschrijving van de privacybescherming vindt men ook in de oude common law-regel *"a man's house is his castle"*.

134. De nood aan effectieve privacybescherming is de laatste decennia aanzienlijk toegenomen door allerlei factoren: de bloei van de sensatiepers, de opeenhoping van de bevolking in stedelijke agglomeraties, de bureaucratisering van de maatschappij met

[300] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 5.
[301] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 5.
[302] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 168.

opstapeling van persoonlijke gegevens en, vooral, de enorme technische ontwikkelingen op het vlak van de informatica en de apparatuur voor het afluisteren en bespieden.[303]

Hoofdstuk II. Het begrip "privacy"

135. Een definitie van het begrip "privacy" ontbreekt zowel in de vele internationale documenten inzake bescherming van de privacy, als in de Belgische wetgeving. Ook in de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (hierna: Wet Verwerking Persoonsgegevens) vindt men geen begripsbepaling. Artikel 2 van de Wet Verwerking Persoonsgegevens bepaalt dat iedere natuurlijke persoon bij de verwerking van persoonsgegevens die op hem betrekking hebben, recht heeft op de eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer. Een definitie wordt niet alleen onmogelijk, maar zelfs onwenselijk geacht.[304] De privacy is immers een vaag en relatief begrip, waarvan de inhoud fluctueert en afhangt van de opvattingen die in een maatschappij dominant gelden.[305] Een precieze omschrijving wordt tevens verhinderd door de tegenstrijdige belangen tussen het recht op privacy en andere grondrechten, zoals bijvoorbeeld het recht op informatie.[306]

136. Meerdere auteurs hebben getracht het begrip "persoonlijke levenssfeer"[307] te omschrijven. Zoals geciteerd door VERBEKE stelt GULDIX: *"Het privéleven is een door het recht beschermde private zone in of rond de mens gelegen, maar niet noodzakelijk van geografische aard, die het individu selectief toegankelijk kan stellen voor derden en die essentieel is voor de ontplooiing van zijn persoonlijkheid"*.[308] In de benadering van SENAEVE worden twee elementen naar voren geschoven. Het recht op eerbiediging van het privéleven

[303] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 168-169.
[304] F. RIGAUX, *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Brussel, Bruylant, 1990, 725; EHRM 16 december 1992, *Publ. Cour*, Reeks A, Volume 251-B; EHRM 25 maart 1993, *Publ. Cour*, Reeks A, Volume 247-C.
[305] Memorie van toelichting Wet Persoonsgegevens, *Gedr. St.*, *Kamer*, 1992, nr. 1610/1, 6; toelichting bij het voorstel van wet houdende aanvulling van het Burgerlijk Wetboek wat de bescherming van het privéleven betreft, *Gedr. St.*, *Senaat*, 1992-93, nr. 588/1, 2.
[306] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 624.
[307] Doorgaans worden de termen persoonlijke levenssfeer, privacy, privéleven, privésfeer en private levenssfeer als synoniemen door elkaar gebruikt (S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 622-623).
[308] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1131; E. GULDIX, *De persoonlijkheidsrechten, de persoonlijke levenssfeer en het privé-leven in hun onderling verband*, Doctoraatsproefschrift VUB, 1986, 432.

omvat enerzijds het recht om zich te verzetten tegen het binnendringen en het inmengen van derden in de privésfeer[309] en anderzijds het recht om zich te verzetten tegen openbaarmaking van aspecten van zijn privésfeer[310].[311]

137. Vaak wordt een opsomming gegeven van de elementen die tot de privacy behoren.[312] Hierbij worden onder meer vermeld: de identiteit, het gezinsleven en huwelijk, de persoonlijke herinneringen, de gezondheid, het seksleven, de liefdesverhoudingen, de hobby's, de politieke, filosofische en religieuze opinies of activiteiten, de verwantschap, het ras en de etnische afkomst, de middelen en het fortuin, het bedrijfsgeheim en in zekere gevallen, het professionele leven.[313] Het begrip privacy dekt dus een ruime variatie van elementen. De verschillende aard van deze elementen heeft een weerslag op de bescherming van de privacy. Bepaalde gegevens zijn immers gevoeliger dan andere. Medische gegevens liggen bijvoorbeeld over het algemeen delicater dan vermogensinformatie.[314] Toch lijken ook de gegevens omtrent vermogen en inkomsten te worden gekoesterd als strikt persoonlijk en vertrouwelijk, zeker als het negatieve informatie betreft, zoals het bestaan van een zware schuldenlast of het onregelmatig terugbetalen van een krediet.[315]

138. Niet alleen moet de persoonlijke levenssfeer van bepaalde groepen verschillend worden ingeschat (vergelijk anonieme burgers, bekendheden uit de showbizz en politici), maar het is vooral van belang om in elke casus de privacyclaim en de belangen die er haaks op staan, tegen elkaar af te wegen.[316]

---

[309] Het individu heeft het recht om zich te verzetten tegen onder andere fysiek binnendringen, bespieding, afluistering, ongewilde fotografering in de privésfeer, adressering van anonieme brieven, richten van moedwillige telefoonoproepen, toezicht op de persoonlijke briefwisseling, binnendringing in niet-geautomatiseerde databestanden en inbraak in geautomatiseerde databestanden.

[310] Het individu heeft het recht om op te komen tegen onder andere ongewenste mededelingen met betrekking tot zijn privéleven in de pers, radio en televisie, film, literaire of wetenschappelijke publicaties, alsook tegen het gebruik van vrijwillig prijsgegeven aspecten van de privésfeer voor andere doeleinden dan werd overeengekomen.

[311] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 168 en 171.

[312] G. BAETEMAN, *De bescherming van het privé-leven ten aanzien van de gegevensverwerking : eerste praktische commentaar op de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 9-12.

[313] H. DE PAGE EN J.-P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge 1*, II, *Les personnes. Volume 1*, Brussel, Bruylant, 1990, 57.

[314] R. DE CORTE, "Informatie tot zekerheid", *TPR*, 1983, 345; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1132.

[315] E. MEYSMANS, "Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België", *Computerr.*, 1992, 9-10.

[316] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 625.

Hoofdstuk III. Bescherming van de privacy

Afdeling I. Belgische rechtsbronnen

139. In het nationale Belgische recht bestond er lange tijd geen bepaling die op algemene wijze het recht op bescherming van de privacy garandeerde.[317]

140. Ook de Wet Verwerking Persoonsgegevens biedt geen bescherming van die aard, aangezien het toepassingsgebied van die wet beperkt is tot de bescherming van de privacy ten aanzien van de verwerking van persoonsgegevens.[318] De Wet Verwerking Persoonsgegevens wordt verder in dit deel uitvoering besproken.

141. In de Senaat werd op 11 december 1992 een wetsvoorstel houdende aanvulling van het Burgerlijk Wetboek wat de bescherming van het privéleven betreft, ingediend.[319] Dit wetsvoorstel beoogde de invoering van een artikel 8*bis* in het Burgerlijk Wetboek, dat als volgt zou luiden: "*Een ieder heeft recht op de bescherming van zijn privéleven. De rechtbanken kunnen, afgezien van het mogelijk herstel van geleden schade, elke maatregel nemen, zoals onder meer sequesteren, inbeslagname, tot voorkoming of stopzetting van de aantasting van de integriteit van het privéleven; deze maatregelen kunnen bij hoogdringendheid in kort geding worden genomen."*

Thans echter werd het Burgerlijk Wetboek nog steeds niet in die zin aangepast. In Frankrijk echter bestaat er reeds sinds 1970 een dergelijke bepaling.[320]

142. In de Belgische Grondwet werd op 31 januari 1994 een artikel 24*quater* ingevoerd, waarin het recht op privacy op algemene wijze wordt beschermd. Sinds de coördinatie van de Grondwet staat de tekst van dat artikel te lezen in artikel 22 Gw.: "*Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald. De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht."* Het recht op de eerbiediging van de privacy is aldus een grondrecht geworden.

---

[317] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 169.
[318] Art. 2 Wet Persoonsgegevens.
[319] *Gedr. St.*, *Senaat*, 1992-93, nr. 588/1, 3; http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPub&COLL=S&LEG=1&NR=231&PUID=16778702&LANG=nl
[320] Art. 9 Code Civil.

In de Grondwet zijn nog andere bepalingen opgenomen die specifieke aspecten van de privacy beschermen, zoals de onschendbaarheid van de woning[321] en het briefgeheim[322].[323] Deze constitutionele bepalingen worden overigens strafrechtelijk beschermd door de incriminaties houdende de wederrechtelijke huiszoeking[324], de woonstschennis[325] en het briefgeheim[326].[327]

143. Daarnaast bestaan er in vele takken van ons recht regels omtrent bepaalde aspecten van de privacy.[328] Dit is het geval zowel in het burgerlijk[329], het gerechtelijk[330], het fiscaal[331], het arbeids-[332], het auteurs-[333], het straf-[334] als in het administratief recht[335].

Afdeling II. Internationale rechtsbronnen

144. Ook op internationaal vlak wordt de privacy op algemene wijze beschermd. Het recht op eerbiediging van het privéleven is één van de fundamentele rechten en vrijheden.

---

[321] Art. 15 Gw.
[322] Art. 29 Gw.
[323] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1132.
[324] Art. 148 Sw.
[325] Art. 439-442 Sw.
[326] Art. 460 en 460*bis* Sw.
[327] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 626.
[328] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 627-628.
[329] De leer van de onrechtmatige daad (art. 1382 BW) lijkt ingeroepen te kunnen worden wanneer de privacy van een rechtsonderhorige wordt aangetast door een foutieve handeling van een derde en uit deze laatste een (morele) schade voortvloeit. Zie o.m. B. OVERSTEYNS, "Het recht op eerbiediging van het privé-leven", *RW* 1988-89, 496-498; H. VANDENBERGHE, "De bescherming van het privé leven en de massamedia" in *Privacy en rechten van de mens*, Leuven, Acco, 1974, 119.
[330] Bv. art. 1270 Ger. W. houdende het verbod tot bekendmaking van de debatten in echtscheidings-zaken.
[331] Bv. art. 337 WIB '92 houdende het beroepsgeheim van de personen betrokken bij de toepassing van de belastingwetten.
[332] Bv. art. 36 Arbeidsovereenkomstenwet krachtens het welk bedingen nietig zijn waarbij bepaald wordt dat het huwelijk, het moederschap of het bereiken van de wettelijke of conventionele pensioengerech-tigde leeftijd een einde maken aan de overeenkomst.
[333] Bv. art. 20 Auteurswet dat de materie van het portret regelt door aan zijn auteur of eigenaar het verbod op te leggen het te verspreiden of ten toon te stellen zonder toelating van de afgebeelde persoon. Zie hierover D. VOORHOOF, "Het recht op afbeelding en de toestemming van de geportretteerde", *RW* 1986-87, 2386-2389. Over deze en andere mogelijkheden die in het auteursrecht vervat liggen met het oog op de bescherming van de privacy, zie: J. CORBET, "Middelen uit het auteursrecht" in *Privacy en rechten van de mens*, Leuven, Acco, 1974, 123-134.
[334] Bv. de incriminaties met betrekking tot de eer en de goede naam van de personen (artt. 443 e.v. Sw).
[335] Bv. de reglementeringen die te maken hebben met de automatische verwerking van persoonsgegevens: de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen en de Wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid.

145. Artikel 12 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (hierna: UVRM) garandeert het recht op de eerbiediging van het privéleven. Deze bepaling stelt: *"Niemand zal onderworpen worden aan willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden, in zijn gezin, zijn tehuis of zijn briefwisseling, noch aan enige aantasting van zijn eer of goede naam. Tegen een dergelijke inmenging of aantasting heeft een ieder recht op bescherming door de wet."*

De in 1948 geproclameerde UVRM is echter slechts een intentieverklaring waaraan als dusdanig geen rechtstreekse werking of bindende kracht in het Belgische recht kan worden tegekend.[336]

146. Het recht op privacy wordt op internationaal vlak tevens gewaarborgd door artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (hierna: IVBPR). De tekst van dit artikel is: *"1. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam. 2. Een ieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting."*

Deze bepaling kan beschouwd worden als een bekrachtiging van artikel 12 van de UVRM. Het IVBPR werd door België ondertekend en goedgekeurd en is in principe bindend in de Belgische rechtsorde en heeft directe werking.[337]

147. Het belang van het IVBPR wordt evenwel volledig overschaduwd door artikel 8 EVRM. Dit laatste verdrag werd immers een kwarteeuw vroeger geratificeerd zodat het Belgische recht er duidelijker door getekend is. Daar komt nog bij dat artikel 8 EVRM inhoudelijk geïnspireerd is door artikel 12 UVRM en qua bewoordingen zeer verwant is aan artikel 17 IVBPR, al maakt het geen melding meer van de eer van de personen.[338]

Het eerste lid van artikel 8 van het EVRM bepaalt: *"Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."* Deze bescherming wordt echter sterk afgezwakt door het tweede lid, dat stelt dat inmenging van het

[336] DE HOUWER, J., "De juridische bescherming van automatische persoonsgegevens en informaticacriminaliteit", in DE SCHUTTER, B., *Informaticacriminaliteit*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 573.
[337] Cass. 17 januari 1984, *RW* 1984-85, 1147, noot L.; zie ook P. BRACQUENE, "De directe werking van het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten na het cassatiearrest van 17 januari 1984", *RW* 1984-85, 1563-1572.
[338] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 629.

openbaar gezag in het privéleven in bepaalde gevallen toegelaten is, meer bepaald wanneer dit bij wet is voorzien én welbepaalde belangen dient.[339]

Het EVRM heeft directe werking in de interne rechtsorde.[340] Het behoort trouwens tot de Europese openbare orde wat inhoudt dat het ambtshalve door de rechter moet opgeworpen worden.[341]

Het Hof van Cassatie heeft in 1986 gesteld dat artikel 8 EVRM ook directe werking heeft in de Belgische rechtsorde.[342] Algemeen wordt aangenomen dat deze bepaling zowel verticale als horizontale directe werking heeft.[343]

Indien de nationale rechtsmiddelen uitgeput zijn, kunnen natuurlijke personen zich rechtstreeks wenden tot de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, alwaar de toepasselijke procedure op gang wordt gezet. In voorkomend geval zal de zaak bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aanhangig gemaakt worden. De Commissie en het Hof dragen aldus bij tot de inhoudelijke bepaling van de bewoordingen van artikel 8 EVRM wat betreft de duiding, niet alleen van wat onder de bescherming van het artikel valt, maar ook van wat mag begrepen worden als een geoorloofde of legitieme afwijking van het beginsel.[344]

148. Tenslotte waarborgt artikel 16 van het Verdrag Inzake de Rechten van het Kind het recht op eerbiediging van het privéleven van het kind.

---

[339] Art. 8, lid 2 EVRM luidt: *Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.*

[340] Zulks is alleszins het geval wat betreft de bepalingen die als self-executing kunnen worden beschouwd, zoals negatieve verplichtingen die aan de verdragsluitende staten worden opgelegd (in casu de verplichting tot onthouding van inmenging in het privéleven van de burgers) en voor duidelijke handelingsverplichtingen. Zie J. DE HOUWER, "De juridische bescherming van automatische persoonsgegevens en informaticacriminaliteit", in X., *Informaticacriminaliteit*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 571-572; P. DEJAEGERE, "Juridische waarborgen bij automatische verwerking van persoonsgegevens in België", *TBP* 1988, 653-654; B. OVERSTEYNS, "Het recht op eerbiediging van het privé-leven", *RW* 1988-89, 490; J. VELU, "Les effets directs des instruments internationaux en matière de droits de l'homme" in *X.*, *De directe werking in het Belgisch recht van de internationale verdragen in het algemeen, en van de internationale instrumenten inzake mensenrechten in het bijzonder*, Brussel, Bruylant, 1990, 150-153. Contra: de directe werking van het EVRM wordt evenwel betwijfeld, zelfs in de verhouding overheid/individu omdat de bepalingen van het EVRM niet voldoende nauwkeurig zouden zijn.

[341] W. GANSHOF VAN DER MEERSCH, "L'ordre public et les droits de l'homme", *JT* 1968, 663.

[342] Cass., 6 maart 1986, *RW* 1986-87, 236, noot P. SENAEVE.

[343] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 633.

[344] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 629-630.

Afdeling III. Grondrecht versus persoonlijkheidsrecht

149. In de voormelde internationale verdragen en de Belgische Grondwet is het recht op eerbiediging van het privéleven een grondrecht, één der fundamentele rechten en vrijheden. Naast deze publiekrechtelijke basis wordt het recht op privacy ook privaatrechtelijk gefundeerd, meer bepaald via de theorie van de persoonlijkheidsrechten.[345] Dit zijn subjectieve rechten die elk individu kan laten gelden *erga omnes* en die de bescherming van zijn fysieke, psychische en morele integriteit beogen.[346] Het recht op eerbiediging van het privéleven is een persoonlijkheidsrecht[347], net als het recht op communicatiegeheim, op de naam, op morele intellectuele rechten, op de stem, op organisatie van de lijkbezorging en op antwoord.[348]

Beide constructies strekken ertoe subjectieve rechten te staven in hoofde van de personen met betrekking tot hun persoonlijke levenssfeer. Deze subjectieve rechten zijn – gezien de horizontale directe werking – in beide gevallen aan eenieder tegenstelbaar.[349]

Hoofdstuk IV. Grenzen aan de privacybescherming

150. Het recht op eerbiediging van het privéleven is geen absoluut recht in de zin van onbegrensd: de bescherming van de privacy komt immers in conflict met andere belangrijke

[345] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1133.
[346] G. BAETEMAN, *Overzicht van het personen- en familierecht*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 65-66.
[347] Over het bestaan van een beschermingsmogelijkheid van de privacy via persoonlijkheidsrechten is er weinig discussie. Zie o.a. W. DE BEUCKELAERE, "De juridische mechanismen m.b.t. de persoonlijke levenssfeer" in W. DE BEUCKELAERE, H. WILLEKENS, K. RAES, F. MORTIER en R.DOOM, *Het recht op privacy en de sluiers van het recht*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 20-21; B. OVERSTEYNS, "Het recht op eerbiediging van het privé-leven", *RW* 1988-89, 492 en K. RIMANQUE en P. PEETERS, "De toepasselijkheid van grondrechten in de betrekkingen tussen private personen, algemene probleemstelling" in *X.*, *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen, Kluwer, 1983, 7.
[348] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1133 en S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 635. Zie ook: E. GULDIX, "De rechtsbescherming van de persoonlijke levenssfeer door persoonlijkheidsrechten", *Vl.T.Gez.* 1987, 203-217.
[349] S. GUTWIRTH, *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 636.

rechten en waarden in onze samenleving[350], waarvoor zij soms moet wijken.[351] Het is de taak van de wetgever om een afweging te maken van deze conflicterende belangen.

BROECKX en PITEUS wijzen er op dat het recht van de schuldenaar om in het kader van de gedwongen tenuitvoerlegging een menswaardig bestaan te genieten een keerzijde kent, namelijk de verplichting van de schuldenaar om maximaal mee te werken aan het recht van de schuldeiser om in zijn vordering te worden voldaan. Men kan tegen een schuldeiser die beschikt over een vaststaande en opeisbare schuldvordering niet het recht op privacy inroepen, zeker niet wanneer reeds in een maximale bescherming van de schuldenaar is voorzien.[352]

Afdeling I. Wettelijke begrenzingen

151. In bepaalde gevallen laat de wetgever zelf een aantasting van het privéleven van de burger toe. Deze uitzonderingen moeten evenwel limitatief geïnterpreteerd worden.[353]

Enkele voorbeelden:

- Vaststellingen van overspel door gerechtsdeurwaarders op grond van een rechterlijke machtiging.[354] Het Hof van Cassatie oordeelde dat het vaststellen van overspel overeenkomstig artikel 1016*bis* van het Gerechtelijk Wetboek niet strijdig is met artikel 8 EVRM[355].[356]

[350] Te denken valt aan voorkoming en opsporing van misdrijven, bescherming van andere rechtmatige belagen van individuen die slechts mogelijk is d.m.v. inbreuk op de privacy van derden, het recht op informatie van het publiek en de persvrijheid, …
[351] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 172.
[352] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 78. Zie ook: A. VERBEKE, "De gerechtsdeurwaarder: motor en garantie voor een effectieve executie", *TBBR* 1999, 109-110.
[353] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 173.
[354] Art. 1016*bis* Ger.W.
[355] Cass. 17 december 1998, *Arr.Cass* 1998, 1151; Cass. 29 januari 1999, *Arr. Cass.* 1999, 107.
[356] Zie ook: P. SENAEVE, "De vaststelling van overspel door gerechtsdeurwaarder", *RW* 1987-88, 833-840.

- Vaststellingen door privédetectives van de seksuele activiteiten van personen voor zover het gaat om gedrag dat strijdig is met de wet, ofwel een grond tot echtscheiding kan opleveren en voor zover hij optreedt op verzoek van de andere echtgenoot.[357]

- De verplichting voor de rechthebbenden op socialezekerheidsuitkeringen en voor de rechthebbenden op maatschappelijke dienstverlening van het O.C.M.W. om zich te onderwerpen aan zekere inmengingen in hun privéleven vanwege overheids-organismen of vanwege instellingen met opdrachten van algemeen belang.[358]

Afdeling II. Jurisprudentiële begrenzingen

152. De rechterlijke macht wordt vaak geconfronteerd met een delicate afweging tussen het recht op eerbiediging van het privéleven en andere belangrijke waarden in de samenleving die ermee in strijd komen. Het gevolg daarvan is een zekere elasticiteit van de privacybescherming.[359]

Afdeling III. Het recht op privacy versus het recht op informatie

153. Bij elke vorm van informatieverstrekking aan de schuldeiser moeten de voorwaarden van wettelijke grondslag en proportionaliteit worden gerespecteerd.[360]

§1. Wettelijke grondslag

154. De botsing van twee fundamentele rechten – het recht op informatie van de schuldeiser en het recht op privacy van de schuldenaar – kan slechts worden opgelost door een belangenafweging. Het tweede lid van artikel 8 EVRM heeft tot gevolg dat het recht op informatie over de vermogenstoestand van de schuldenaar geen inbreuk vormt op de privacy

[357] Art. 7, lid 2 van de wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van de privédetective; Zie ook: J. CAPELLE en W. VAN LATHEM, *Het statuut van de privédetective. De wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privédetective*, Brussel, Politeia, 1995.
[358] Zie: P. GOSSERIES, "Vie privée et droit belge de la sécurité sociale", *TPR* 1987, 273-328.
[359] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 173.
[360] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 73.

van deze laatste en gerechtvaardigd is, indien dit informatierecht een wettelijke grondslag heeft en daarenboven in evenredigheid staat tot het beoogde doel.[361]

De vereiste van een wettelijke grondslag moet niet begrepen worden als een wet in de formele zin, doch als *"een regel met bijzondere precisie wat betreft de toegestane inmenging"*.[362] Men neemt aan dat de bepalingen van artikel 877 Ger.W. (zie supra randnummer 71) en de artikelen 21 en 22 W.Kh. (zie supra randnummer 72) aan deze voorwaarde voldoen. Problematisch zijn de contractueel bedongen inzage- en informatierechten. Men kan aanvoeren dat de contractuele aard van dergelijke rechten de schuldenaar tot wet strekt, maar toch lijkt het noodzakelijk dat zulke bedingen in voldoende mate preciseren en concretiseren waarin het informatierecht bestaat en omtrent welke stukken inzage wordt verleend. Een algemeen inzage- en informatierecht van de schuldeiser inzake de solvabiliteit van de schuldenaar tijdens de uitvoering van de overeenkomst, buiten de context van de contractueel gestipuleerde inzagerechten, is volgens VERBEKE niet verdedigbaar. Hier is geen sprake van een precisering omtrent aard en omvang van dergelijk recht, zodat dit een ongeoorloofde inmenging in het privéleven van de schuldenaar uitmaakt.[363]

155. Kan een informatierecht omtrent de verhaalsmogelijkheden worden afgedwongen door de schuldeiser die tot beslag wenst over te gaan? Buiten artikel 22 W.Kh. is er geen wettelijke grondslag voorhanden. Zonder wettelijke grondslag kan een dergelijk informatierecht niet aanvaard worden. Wetgeving naar het Nederlandse of Franse voorbeeld is daarvoor noodzakelijk.

Zoals eerder reeds besproken, wordt in het Nederlandse recht uitdrukkelijk aanvaard dat de debiteur verplicht is om informatie te verschaffen aan de schuldeiser die tegen hem een veroordeling tot betaling van een geldsom verkreeg.[364] We wijzen er nogmaals op dat de Hoge Raad niet aanvaardt dat dit kan leiden tot overlegging van de boekhouding aan individuele schuldeisers.[365]

---

[361] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1141.
[362] M.E. STORME, "Kontraktuele kontrolerechten en bewijsovereenkomsten" in *La fin du contrat/Behoorlijke beëindiging van overeenkomsten*, Brussel, Brussel, Brussel Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, 1993, 99-101.
[363] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1142.
[364] Art. 475g van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
[365] H.R. 20 september 1991, *NJB* 1991, 1434.

Ook in Frankrijk zijn wettelijke bepalingen voorhanden die uitdrukkelijk voorzien in de mogelijkheid voor de schuldeiser om informatie te bekomen over de vermogenstoestand van de schuldenaar waartegen een uitvoerbare titel bestaat.[366] Op verzoek van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder moet de procureur namelijk de nodige maatregelen treffen om het adres te weten te komen van de schuldenaar of diens werkgever.

§2. Proportionaliteit

156. De inmenging in het privéleven van de schuldenaar door de inzage-, controle- of informatierechten van de schuldeiser omtrent het vermogen van de schuldenaar moet evenredig zijn aan het beoogde doel. De informatie moet relevant en proportioneel zijn in het kader van de bescherming van de schuldeisers en de inmenging mag niet verder gaan dan nodig om de rechten van de tegenpartij te beschermen.[367]

De Nederlandse Hoge Raad acht het, omwille van het evenredigheidsbeginsel, noodzakelijk dat de afgifte van bepaalde stukken niet gebeurt aan een individuele schuldeiser, maar aan de curator van het faillissement, onder toezicht van een rechter-commissaris.[368]

Ook in België laat men om die reden het inzagerecht in bepaalde gevallen niet door de schuldeiser zelf uitoefenen, maar door een neutrale derde die gebonden is door een geheimhoudingsplicht.[369]

157. Een wettelijke grondslag op grond waarvan de schuldeiser in het kader van de gedwongen tenuitvoerlegging een vorm van inzagerecht heeft in de vermogenstoestand van de schuldenaar is noodzakelijk. Ook hier moet het principe van evenredigheid gerespecteerd worden, hetgeen op twee vlakken speelt. In de eerste plaats moet de inzage niet worden verleend aan de schuldeiser zelf, maar aan een neutrale derde, namelijk de instrumenterende gerechtsdeurwaarder. Deze zal de informatie slechts gebruiken voor zover nodig in het kader van zijn opdracht en hij is ook gehouden door zijn beroepsgeheim. Bovendien moet de

[366] Art. 39 van de wet van 9 juli 1991 en art. 54 van het decreet van 31 juli 1992.
[367] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1142.
[368] H.R. 20 september 1991, *NJB* 1919, 1434.
[369] De onderzoeksbevoegdheid van vennoten wordt sterk beperkt door middel van de figuur van de commissaris-revisor. Zie: KB van 10 januari 1994 betreffende de plichten van de bedrijfsrevisoren.

schuldenaar geen inzage verschaffen in de totaliteit van zijn vermogen.[370] Het inzagerecht van de beslagleggende schuldeiser bestaat slechts in zoverre dit evenredig is met het beoogde doel, namelijk de voldoening van zijn schuld. In de mate waarin de schuldeiser voldoende informatie over het vermogen kan vinden in de bestaande informatiesystemen (bijvoorbeeld bij het hypotheekkantoor of in de beslagberichten) en voor zover beslag op deze goederen de betrokken schuldvordering kan voldoen, heeft de schuldeiser geen inzagerecht. Indien de debiteur echter onvermogend lijkt te zijn en de schuldeiser geen beslagbare goederen of inkomsten kan vinden of de gewone of bijzondere bevoorrechte schuldeiser enkel gehypothekeerde, verpande of bijzonder bevoorrechte goederen kan vinden die niet volstaan om zijn rechten te voldoen, moet de schuldenaar gedwongen kunnen worden om aan deze schuldeiser inzage te verlenen in zijn inkomsten of hem voor verhaal vatbare goederen aan te wijzen. De schuldenaar moet echter slechts die informatie vrijgeven die nodig is in het kader van het verhaalsrecht van de schuldeiser.[371]

Hoofdstuk V. De Wet Verwerking Persoonsgegevens

158. In 1992 kreeg België, als één van de laatste landen binnen de Europese Gemeenschap, een algemene wetgeving over de bescherming van de privacy bij de verwerking van persoonsgegevens.[372]

Afdeling I. Probleemstelling

159. Privacy wordt zeer vaak in verband gebracht met computers en gegevensverwerking. De belangrijkste reden daarvoor ligt in de mogelijkheden die computers bieden om informatie met elkaar in verband te brengen. De waarde van informatie kan immers sterk toenemen als ze met andere informatie in verband kan worden gebracht. De verleiding om deze technieken maximaal te benutten bij de behandeling van persoonsgegevens is bijzonder groot. Vanaf de geboorte tot na het overlijden van een persoon kan, aan de hand van duizenden gegevens, een

[370] K. BROECKX en K. PITEUS, "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in J. LINSMEAU en M.L. STORME, *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 82.
[371] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94,1142-1143.
[372] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 4.

zeer gedetailleerde levensbeschrijving opgesteld worden voor elke burger: gegevens over zijn afkomst, zijn kinderjaren, zijn schooljaren, zijn inkomen en zijn bezittingen, zijn reizen, zijn interesses, zijn beroepscarrière, zijn ziektes… De meerderheid van deze gegevens worden opgeslagen in computerbestanden. Daar komen wekelijks nog tientallen gegevens bij: we huren een film, we betalen met onze kredietkaart in het restaurant… Los van elkaar hebben deze gegevens weinig waarde, maar wanneer ze met elkaar in verband worden gebracht, leveren ze echter een nauwkeurig profiel op. Een goed profiel is interessant wanneer men een nieuw personeelslid zoekt of een commerciële partner. De fiscus en de pers zouden op die manier makkelijk personen kunnen doorlichten. Al die koppelingen waren voor de inwerkingtreding van de Wet Verwerking Persoonsgegevens volstrekt geoorloofd.[373]

160. Ondanks alle mogelijke gevaren kan men de verwerking van persoonsgegevens onmogelijk volledig verbieden. Niemand kan het de videotheekuitbater bijvoorbeeld kwalijk nemen dat hij de naam en het adres van zijn klanten noteert. Anders ziet hij een deel van zijn DVD's nooit meer terug. Vaak verplicht de wet zelfs tot het verwerken van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij het personeelsbeleid. Anders zou de werkgever zijn fiscale en sociale verplichtingen immers niet kunnen nakomen.[374]

161. Men kan twee benaderingen van deze problematiek onderscheiden:

In de eerste benadering geldt het principiële verbod op gegevensverwerking als uitgangspunt, maar worden daarop enkele uitzonderingen erkend. De belangrijkste uitzondering is de toestemming van de betrokkene zelf tot verwerking van de gegevens. Deze benadering is typerend voor een opvatting waarin elke persoon geacht wordt eigenaar te zijn van de gegevens die op hem betrekking hebben. De Duitse wet van 1990 gaat uit van de *"informationelle Selbstbestimmung",* dit wil zeggen dat de persoon zelf beslist wanneer in welke mate hij gegevens uit zijn persoonlijke levenssfeer openbaar maakt.[375]

In de tweede benadering wordt het recht op informatie beklemtoond en geldt dat de verwerking van persoonsgegevens principieel toegelaten is. De manier waarop deze

[373] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl.* Jurist 1993, eerste kwartaal, 5-6.
[374] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl.* Jurist 1993, eerste kwartaal, 6.
[375] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 6; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1146-1147.

gegevensverwerking kan geschieden, wordt evenwel aan banden gelegd en gereglementeerd. De meeste Europese landen hebben gekozen voor deze aanpak. Dit is onder andere het geval voor Frankrijk[376], Groot-Brittannië[377], Nederland[378] en België.[379]

Afdeling II. Historiek

162. Op 14 juni 1985 werd onder andere door België het Schengen-akkoord ondertekend. De Overeenkomst tot uitvoering van het Akkoord van Schengen werd op 19 juni 1990 ondertekend. [380] In deze akkoorden wordt als compensatie voor het afschaffen van de grenscontroles een gezamenlijk politioneel informatiesysteem opgezet. Met dat systeem kon echter niet worden gestart zolang niet elk deelnemend land over een adequate privacywetgeving beschikte. Bijgevolg moest de discussie ter zake – die reeds sinds 1976 aansleepte[381] – eindelijk eens afgerond worden. Op 26 november 1992 werd de tekst definitief door het Parlement goedgekeurd.[382]

Afdeling III. Toepassingsgebied

163. De Wet Verwerking Persoonsgegevens is van toepassing op alle verwerkingen van persoonsgegevens en, aanvullend, op alle verwerkingen waarop een bijzondere wet van toepassing is.[383] Er zijn twee noodzakelijke voorwaarden: het moet gaan om persoonsgegevens en er moet sprake zijn van een verwerking.

164. Artikel 1 definieert persoonsgegevens als gegevens die betrekking hebben op een natuurlijke persoon die op directe of indirecte[384] wijze kan worden geïdentificeerd. Deze

[376] Loi n° 78-17 van 6 januari 1978 "relative à l'informatique, aux Fichiers et aux Libertés".
[377] Data Protection Act van 12 juli 1984.
[378] Wet Persoonsregistratie van 1 juli 1989.
[379] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 6; A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1147.
[380] http://www.privacycommission.be/nl/international/joint-supervisory-authorities/schengen/.
[381] Het eerste wetsontwerp van toenmalig minister van Justitie VANDERPOORTEN dateert van 1976.
[382] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 4-5.
[383] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 92.
[384] Bv. via het nummer van de identiteitskaart of de autonummerplaat.

omschrijving is zo ruim dat bijvoorbeeld voor een bank of verzekeringsmaatschappij vrijwel alle bestanden onder de wet vallen, met uitzondering van gegevens bestemd voor het opmaken van statistieken.[385] Rechtspersonen worden dus niet beschermd. Wel zijn gegevensverwerkingen met betrekking tot rechtspersonen aan de wet onderworpen, voor zover daarin gegevens over natuurlijke personen voorkomen. Te denken valt aan de namen van de bestuurders van een vennootschap.[386] Een eventuele bescherming van gegevens van rechtspersonen moet op een andere grondslag dan de privacy worden gerealiseerd, meerbepaald de principes van eerlijke mededinging en vrij handelsverkeer.[387]

165. De Wet Verwerking Persoonsgegevens is zowel van toepassing op gegevensbanken van de overheid (behoudens een aantal uitzonderingen) als op die van particulieren en ingevolge artikel 3, §1 zowel op manuele als op geautomatiseerde gegevensverwerkingen.[388] Dit betekent dat verwerkingen die krachtens een wets- of reglementsbepaling opgelegd worden aan een overheidsdienst of aan een privépersoon (bijvoorbeeld het bijhouden van een personeelsregister) in principe onderworpen zijn aan deze wet. Dit is onder meer het geval voor de volgende bestanden: het hypotheekkantoor, het handelsregister en de bekendmaking van rechterlijke beslissingen inzake faillissement, onbekwaamverklaring, verlengde minderjarigheid en de aanstelling van een voorlopig bewindvoerder.[389]

166. De Wet Verwerking Persoonsgegevens is niet van toepassing op de volgende gegevensverwerkingen[390]:

1) De verwerkingen van persoonsgegevens die worden beheerd door natuurlijke personen en die wegens hun aard zijn bestemd voor privé-, gezins- of huishoudelijk gebruik en die bestemming ook behouden. De persoonlijke agenda met de telefoonnummers van vrienden en kennissen wordt dus niet geviseerd.

---

[385] E. MEYSMANS, "Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België", *Computerr.*, 1992, 9-10.

[386] M. BOULANGER, C. DE TERWANGNE en T. LÉONARD, "La protection de la vie privée à l'égard des traitements de donnés à caractère personnel. La loi du 8 décembre 1992", *JT* 1993, 371.

[387] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1148-1149.

[388] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1149.

[389] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 92.

[390] J. DUMORTIER, "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 9 en A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1149-1150.

2) De verwerkingen waarbij uitsluitend persoonsgegevens worden aangewend die ingevolge een wet of reglement onder een voorschrift van openbaarmaking vallen. Het betreft hier onder andere de registers van de burgerlijke stand, de beslagberichten en de registers van het hypotheekkantoor. Ook de vermeldingen in openbare akten en de verplichte publicatie in het Belgisch Staatsblad vallen niet onder het toepassingsgebied van de wet.

3) De verwerkingen waarbij uitsluitend persoonsgegevens worden aangewend waarvan de betrokkene de openbaarmaking verricht of doet verrichten, voor zover door de verwerking de finaliteit van de openbaarmaking wordt gerespecteerd. Hiermee worden bijvoorbeeld de gegevens meegedeeld voor publicatie in het telefoonboek of gegevens die publiek gemaakt worden via een advertentie bedoeld.

4) De verwerking van persoonsgegevens verricht overeenkomstig de wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek.

Afdeling IV. Welke gegevens mogen worden verwerkt?

167. De belangenafweging die in de Wet Verwerking Persoonsgegevens wordt doorgevoerd, varieert naargelang de aard van de gegevens: gewone persoonsgegevens of bijzonder beschermde persoonsgegevens.[391]

In de gevallen waarin de wetgever een verwerkingsbevoegdheid toelaat, moeten vier beginselen worden nageleefd[392]:

a) het *finaliteitsbeginsel*: het recht op informatie omtrent de vermogensgegevens van de schuldenaar en het gebruik van deze gegevens mogen alleen slaan op de noodzaak voor de beoordeling van de solvabiliteit hetzij voor het sluiten van de overeenkomst, hetzij voor het beoordelen van het tijdstip en de wenselijkheid van daden van executie. Het niet eerbiedigen van het finaliteitsbeginsel moet als een onrechtmatige daad worden gekwalificeerd;

b) het *proportionaliteitsbeginsel*: het recht op deze informatie mag slechts betrekking hebben op die elementen die nodig zijn, rekening houdend met de omvang van de schuldvordering en slechts met betrekking tot de eigenlijke solvabiliteitsgegevens.

[391] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1148-1150.
[392] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 93-94.

c) het *wettelijkheidsbeginsel*: alle gegevens moeten op een wettelijke en rechtmatige wijze zijn verkregen;

d) het *correctheidsbeginsel*: alle gegevens moeten correct zijn, in die mate dat de gegevens met voldoende kennis en voorzichtigheid geanalyseerd zijn en getoetst aan de mogelijkheden die in de sector voorhanden zijn.

§1. Gewone persoonsgegevens

168. Met betrekking tot de gewone persoonsgegevens kan uit artikel 5 afgeleid worden dat er een principiële vrijheid tot gegevensverwerking geldt, voor zover deze verwerking doelgericht is. [393] Krachtens dit finaliteitscriterium kan men slechts gegevens verwerken in zes expliciet in artikel 5 opgesomde duidelijk omschreven gevallen, zijnde:

a) wanneer de betrokkene daarvoor zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;

b) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst;

c) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de naleving van een wettelijke verplichting;

d) wanneer de verwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene;

e) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de uitoefening van het openbaar gezag;

f) wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belangen van de verantwoordelijke voor de verwerking of van de derde aan wie de gegevens worden verstrekt, mits de belangen van het datasubject niet zwaarder doorwegen.

Deze zes uitzonderingen op de informationele zelfbeschikking gelden niet voor de bijzonder beschermde persoonsgegevens.[394]

[393] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1148-1150.
[394] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 93.

§2. Bijzonder beschermde persoonsgegevens

169. In de Wet Verwerking Persoonsgegevens wordt bijzondere bescherming geboden aan drie soorten gegevens[395]:

1) De gevoelige gegevens.[396] Artikel 6 formuleert een principieel verbod van gegevensverwerking, behoudens voor door of krachtens de wet vastgestelde doeleinden. Het derde lid van artikel 6 voorziet in een uitzondering voor verenigingen die een bestand van hun eigen leden wensen bij te houden.

2) De medische gegevens. Artikel 7 bepaalt dat deze persoonsgegevens slechts kunnen verwerkt worden onder het toezicht en de verantwoordelijkheid van een beoefenaar van de geneeskunst, behalve wanneer de betrokkene schriftelijk zijn toestemming geeft. Behoudens een bijzondere wettelijke of reglementaire bepaling kunnen zulke gegevens niet aan derden worden meegedeeld. Dit is te beschouwen als een bevestiging van het medisch beroepsgeheim, zoals geformuleerd in artikel 458 Sw.

3) De politie- en gerechtelijke gegevens. Deze mogen ingevolge artikel 8, §1 niet worden verwerkt, behalve voor door of krachtens de wet vastgestelde doeleinden wanneer deze betrekking hebben op een aantal maatregelen opgesomd in artikel 8, §2.

Afdeling V. Rechten van het datasubject

170. Het datasubject heeft drie nauwkeurig omschreven basisrechten[397]:

a) de openheidsverplichting: de betrokkene moet geïnformeerd worden van het bestaan van een verwerking en van verschillende gegevens met betrekking tot die verwerking.[398] Hij heeft ofwel het recht op een rechtstreekse toegang tot de verwerking[399] ofwel op een onrechtstreekse toegang[400]

---

[395] A. VERBEKE, "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1150-1151.
[396] Te denken valt aan gegevens over het ras, de etnische afstamming, de politieke en levensbeschouwelijke overtuiging.
[397] R. DE CORTE en E. DIRIX, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 94.
[398] Art. 9 Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[399] Art. 10 Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[400] Art. 13 Wet Verwerking Persoonsgegevens.

b) het recht om onjuistheden te corrigeren[401];

c) het recht om zich in bepaalde gevallen te verzetten tegen een verwering[402].

Afdeling VI. Sancties

171. Schendingen van de verplichtingen die de Wet Verwerking Persoonsgegevens oplegt, worden op strafrechtelijke wijze gesanctioneerd. De toepasselijke strafbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 37 tot 43 van de wet.

[401] Art. 12, §1, lid 1 Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[402] Art. 12, §1, lid 2-4 Wet Verwerking Persoonsgegevens.

Deel IV.

De discretieplicht van de bankier

Hoofdstuk I. Beroepsgeheim of discretieplicht?

Afdeling I. Belgische regeling

172. In het verleden werd meermaals de vraag opgeworpen of ook de bankier onderworpen was aan het strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim, zoals geformuleerd in artikel 458 Sw.[403] Deze bepaling bestraft geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hen zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoeks-commissie) een getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken. De nogal interpretatieve zinsnede "*en alle andere personen…"* gaf in de rechtsleer al snel aanleiding tot onenigheid.[404]

173. Men kon aanvankelijk twee verschillende visies onderscheiden.[405] Terwijl een eerste strekking pleitte voor een strafrechtelijk gesanctioneerd bankgeheim[406], luidde de meerderheidsopvatting dat het bankgeheim niet terug te brengen was tot een strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim in de zin van artikel 458 Sw.[407] Men was van oordeel dat er enkel sprake was van een strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim in sectoren die een wettelijk monopolie uitmaakten, georganiseerd waren bij wege van een wettelijke openbare investituur en voor de uitoefening van het beroep – naar maatschappelijke normen – de absolute noodzakelijkheid van een zwijgplicht vereisten. Aan geen van deze voorwaarden zou voldaan zijn, aangezien de bank op zich geen wettelijk verplichte instelling is en daarenboven niet over het monopolie van de door haar gestelde verrichtingen beschikt.[408] Bovendien vond men dat het artikel 458 Sw. restrictief moest worden geïnterpreteerd. Bijgevolg kon haar

[403] W. DIERICK, "De fiscus en het bankgeheim", *AFT* 1982, 212.
[404] J.-P. SPREUTELS, "Secret bancaire et droit pénal", *Rev.Dr.Pén.*1979, 437.
[405] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1282.
[406] J.-P. SPREUTELS, "Secret bancaire et droit pénal", *Rev.dr Pén.* 1979, 438.
[407] W. DIERICK, "De fiscus en het bankgeheim", *AFT* 1982, 212.
[408] A. BRUYNEEL, "Le droit bancaire", *JT* 1982, 349.

toepassingsgebied niet worden uitgebreid tot elke vertrouwelijke mededeling in de uitoefening van om het even welk beroep.[409]

174. Op 25 oktober 1978 stelde het Hof van Cassatie een definitief einde aan deze controverse, door te stellen *"dat artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing is op allen die, door hun staat of beroep, dragers zijn van geheimen die hen worden toevertrouwd; dat de toepassing ervan niet kan worden uitgebreid tot degenen die slechts gebonden zijn door een discretieplicht. Dat noch de aard van de door hen uitgeoefende taken, noch enige wettelijke bepaling, de bankiers de hoedanigheid verleent van een persoon die ertoe gehouden is het beroepsgeheim te eerbiedigen in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek."* [410]

Bankiers zijn dus niet gebonden door het eigenlijke beroepsgeheim. Hun beroep op de geheimhoudingsplicht kan hoogstens beschouwd worden als een discretieplicht, waarvan de schending naar Belgisch recht niet strafrechtelijk kan worden gesanctioneerd.[411] Gegevens van vertrouwelijke aard die hen meegedeeld worden, alsook informatie die zij zelf door eigen verwerking genereren, moeten vertrouwelijk blijven, tenzij de wet uitzonderingen bepaalt of de cliënt zelf zijn toestemming tot openbaarmaking verleent.[412]

175. Het begrip "discretie" kan worden omschreven als de geheimhoudingsplicht die ontstaat van zodra iemand expliciet of impliciet aanvaardt deel uit te maken van de vertrouwenssfeer van een andere persoon, waardoor hij kennis krijgt van vertrouwelijke mededelingen[413], zonder daarom noodzakelijkerwijze te zijn gebonden door enige positiefrechtelijke regel[414].

[409] J.-P. SPREUTELS, "Secret bancaire et droit pénal", *Rev. Dr. Pén.* 1979, 441.
[410] Cass. 25 oktober 1978, *Pas*. 1979, 237.
[411] Zie o.m.: G. DU BOIS, "Het bankgeheim", *TPR* 1986, 433-469 en P. Malherbe, "Le secret bancaire en Belgique et en Europe, *RGF* 1996, deel 1, 351-366 en K. VAN RAEMDONCK, "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, 898-899.
[412] K. VAN RAEMDONCK, "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, 899.
[413] F. DE CLIPPELE, "De elektronische betaling beschermd tegen inzage door de fiscus?", *RW* 2002-03, 11.
[414] W. DIERICK, "De fiscus en het bankgeheim", AFT 1982, 211.

Afdeling II. Regeling in Zwitserland

176. Zwitserland kent wél een strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim voor banken.[415] Artikel 47, b van de Federale Bankwet[416] veronderstelt een discretieplicht in hoofde van de bankier.[417] In geval van overtreding van deze bepaling gebeurt de vervolging en de bestraffing door de kantonale overheden.[418]

Afdeling III. Regeling in Luxemburg

177. Door de wet van 23 april 1981[419] is de strafrechtelijke beteugeling van het bankgeheim in Luxemburg wettelijk verankerd geworden.[420] De wet van 5 april 1993[421] heeft aan het bankgeheim een nog ruimere draagwijdte toegekend. Zo wordt in artikel 41 van deze wet het toepassingsgebied van louter "banken" uitgebreid tot "alle professionelen van de financiële sector".[422]

Hoofdstuk II. Afdwingbaarheid

178. Daar waar schendingen van het beroepsgeheim door artikel 458 Sw. strafrechtelijk gesanctioneerd worden, moet voor de afdwingbaarheid van de discretieplicht een beroep worden gedaan op de civielrechtelijke sancties. Het feit dat de bankier strafrechtelijk boven elke vervolging staat, ontslaat hem immers niet van alle verantwoordelijkheid. Zo is elkeen

[415] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1282.
[416] La loi fédérale sur les banques et les caisses d'épargne van 8 november 1934.
[417] M. AUBERT, J. KERNEN en H. SCHÖNLE, *Le secret Bancaire Suisse*, Bern, Staempfli, 1995, 176.
[418] R. ZONDERVAN, *Le secret bancaire Suisse et sa légende: une appréciation critique*, Brussel, Centre d'études bancaires et financières, 1973, 34.
[419] Loi du 23 avril 1981 portant appliciation de la première directive du Conseil des Communautés européennes du 12 décembre 1977 visant la coordination des dispositions législatives, réglementaires et administratives concernant l'accès à l'activité des établissements de crédit et son exercice.
[420] D. SPIELMANN, *Le secret bancaire et l'entraide judiciaire internationale pénale au Grand-Duché de Luxembourg*, Brussel, Larcier, 1999, 16.
[421] Loi dus 5 avril 1993 relative au secteur financier.
[422] D. SPIELMANN, *Le secret bancaire et l'entraide judiciaire internationale pénale au Grand-Duché de Luxembourg*, Brussel, Larcier, 1999, 16.

door wiens schuld schade is ontstaan, gehouden deze te vergoeden en dit zowel op contractuele als op buitencontractuele basis.[423]

179. VAN DER MAAT stelt dat artikel 458 Sw. van openbare orde is, terwijl de discretieplicht die op de bankier rust volgens haar hoogstens van dwingend recht is. Dit betekent dat de beschermde partij – *in casu* de cliënt – afstand kan doen van zijn recht op discretie.[424]

Hoofdstuk III. Grondslagen

180. De discretieplicht is in belangrijke mate door de rechtspraak en de rechtsleer ingevuld. Hierna worden drie zienswijzen[425] besproken die in het verleden aanleiding hebben gegeven tot discussie, namelijk:

1) de discretieplicht rust op een vaststaand gebruik in de banksector en heeft zich door veelvuldige toepassing ontwikkeld tot een deontologische regel;

2) de discretieplicht is een logisch uitvloeisel van de objectieve goede trouw;

3) de discretieplicht is een contractuele verbintenis.

Afdeling I. Discretieplicht: van gebruik tot deontologische regel

181. Over de hele wereld hebben bankiers reeds van oudsher aangevoeld hoezeer de geheimhouding van de hen toevertrouwde inlichtingen noodzakelijk was. Men heeft sporen gevonden van een discretieplicht uit de tijd van het oude Mesopotamië. De eerste schriftelijke neerslag zou dateren van de jaren 1700 voor Christus, meer bepaald onder het regime van

[423] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1285.
[424] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 434.
[425] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1285 en K. VAN RAEMDONCK, "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, 899.

Hammourabi. Ook de Romeinen en de Barbaren huldigden in hun Actio Injuriarum en hun Lex Visigothorum reeds het principe van de geheimhoudingsplicht van de bankier. [426]

Vanuit dit standpunt bekeken, steunt de discretieplicht van de bankier blijkbaar op een gebruik dat langzamerhand is ingeburgerd, zonder te zijn bewerkstelligd door de wetgever.[427]

Ook BUYLE en WILLEMS stellen dat de discretieplicht voortvloeit uit een gebruik.[428]

182. De Belgische Vereniging der Banken heeft de beroepsplichtenleer van de banken ooit op een zeer treffende wijze verwoord: *"In het kader van de beroepsplichtenleer, een gebied dat niet onder de wet ressorteert, moet de bankier een reeks plichten naleven, zoals eenieder die een beroep uitoefent. Die plichten zijn niet geordend als regels samengebracht in een wetboek, maar vloeien voort uit de gebruiken van het beroep, als die algemeen aanvaard zijn en een zekere samenhang vertonen, en uit maatstaven die een algemene bepaling geven van hoe men zich in dat beroep behoorlijk gedragen moet ten aanzien van zijn cliënten, van zijn collega's en van de maatschappij binnen dewelke men zijn bedrijvigheid uitoefent."*[429]

183. Aangezien de aansprakelijkheidsleer hoe langer hoe meer toepassing blijkt te vinden op dergelijke paralegale normen, valt het volgens deze visie te verdedigen dat de schending van de discretieplicht de buitencontractuele aansprakelijkheid van de bankier in gedrang kan brengen.[430]

Afdeling II. Discretieplicht als uitvloeisel van de goede trouw

184. De vraag die zich hier stelt is of de discretieplicht moet worden beschouwd als een juridische dan wel een morele norm.[431]

185. Wil men aan een niet-juridische norm de draagwijdte van een rechtsregel toekennen, dan is het noodzakelijk dat deze norm op één of andere wijze in de rechtsorde geïntroduceerd

[426] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1285.
[427] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1285-1286.
[428] J.-P. BUYLE en A. WILLEMS, "Les usages en droit bancaire", *DAOR* 1990, 92.
[429] P. DE VROEDE en J. GORUS, *Inleiding tot het recht*, Antwerpen, Kluwer, 1997, 242.
[430] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1286.
[431] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1287.

wordt. Eén van de mogelijkheid daartoe is aansluiting zoeken bij een reeds bestaande rechtsregel.[432] En dit is precies de toevlucht van deze tweede zienswijze: zij koppelt de discretieplicht aan het beginsel van de objectieve goede trouw, hetgeen voortvloeit uit artikel 1135 BW.[433] Dit artikel stelt dat overeenkomsten niet enkele verbinden tot hetgeen daarin uitdrukkelijk is bepaald, maar eveneens tot alle gevolgen die hieraan door de billijkheid, het gebruik of de wet worden toegekend. Uit de contractuele relatie tussen de bankier en de cliënt zou dus de geheimhoudingsplicht voortvloeien, die beschouwd kan worden als een stilzwijgende verbintenis.[434]

186. Het gevolg van deze theorie van de goede trouw is dat de afdwingbaarheid langs contractuele weg kan verlopen. De discretieplicht ligt overeenkomstig artikel 1135 BW immers sowieso vervat in de contractuele relatie tussen de bankier en de cliënt, zelfs wanneer zij niet expliciet in een schriftelijke overeenkomst of in de algemene voorwaarden wordt gestipuleerd.[435]

187. Interessant is de zienswijze van CORNELIS. Hij oordeelt dat artikel 1135 BW enkel een aanvulling toelaat van de rechtsgevolgen van een eerder aangegane verbintenis in functie van haar aard: de aanvullende werking is met andere woorden doelgebonden en het vertrekpunt hiervan is en blijft de bedoeling van de partijen, die aan de basis van de verbintenis lag.[436] Algemeen wordt echter wel aanvaard dat de geheimhoudingsplicht in hoofde van de bankier een doelgebonden aanvulling is geworden.[437]

[432] Zie: G. DU BOIS, "Het bankgeheim", *TPR* 1986, 433-469.
[433] Zie: A. LEFEBYRE, "Bankgeheim: reëel of virtueel?", *Bull.Fisc.Fin.R.* 2000, afl. 5, 13-33.
[434] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1287.
[435] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1287.
[436] L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 325.
[437] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1288.

Afdeling III. Discretieplicht als zuiver contractuele verbintenis

188. Sedert geruime tijd wordt het discretiebeginsel expliciet door de banken in de algemene voorwaarden van de bankverrichtingen opgenomen. Op die manier krijgt de discretieplicht een contractuele grondslag.[438]

189. De bankier kan, volgens deze visie, op grond van artikel 1134 BW (*pacta sunt servanda*) contractueel aansprakelijk worden gesteld voor het onrechtmatig verstrekken van gegevens allerhande.[439] De cliënt kan de bankier ook op grond van dezelfde bepaling ontslaan van zijn discretieplicht.[440]

Hoofdstuk IV. Wettelijke beperkingen van de discretieplicht

190. Zoals blijkt uit de uiteenzetting hierboven moeten we vaststellen dat er in België geen rechtstreekse wettelijke grondslag bestaat voor de discretieplicht. Ook de Wet Verwerking Persoonsgegevens regelt de mededeling van persoonsgegevens aan derden door de houder van een bestand niet uitdrukkelijk, tenzij voor wat betreft de medische[441] en de gevoelige gegevens[442] en de gegevensoverdracht van België naar het buitenland[443].

191. Wel zijn er enkele wettelijke bepalingen die de discretieplicht mee vorm hebben gegeven, maar tegelijk ook haar toepassingsgebied hebben beperkt of zelfs uitgesloten. [444]

Afdeling 1. Discretieplicht in strafzaken

§1. Algemeen

192. Het feit dat artikel 458 Sw. niet toepasselijk is op bankiers, heeft tot gevolg dat zij niet kunnen weigeren om in rechte te getuigen of de nodige documenten over te maken. Wanneer

[438] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1288.
[439] G. DE CLERCQ, "Zoeklicht op het bankgeheim", *Rev.banque*, 1973, 333.
[440] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1288.
[441] Art. 7, §4, in fine Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[442] Art. 6 Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[443] Art. 21-22 Wet Verwerking Persoonsgegevens.
[444] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1289.

zij daar wettelijk om verzocht worden, zullen zij zelfs verklaringen moeten afleggen. Bij weigering staat men bloot aan de sancties voorzien in de artikelen 80, 157 en 189 van het Wetboek van Strafvordering.[445]

193. Artikel 46*quater*, §1 van Sv. bepaalt dat de procureur des Konings bij het opsporen van misdaden en wanbedrijven, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de misdrijven een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben, de volgende inlichtingen kan vorderen:

a) de lijst van bankrekeningen, bankkluizen of financiële instrumenten, waarvan de verdachte titularis, gevolmachtigde of de uiteindelijk gerechtigde is, en, in voorkomend geval, alle nadere gegevens hieromtrent;

b) de bankverrichtingen die in een bepaald tijdvak zijn uitgevoerd op één of meerdere van deze bankrekeningen of financiële instrumenten;

c) de gegevens met betrekking tot de titularissen of gevolmachtigden, die in een bepaald tijdvak toegang hebben of hadden tot deze bankkluizen.

Daarnaast kan de procureur des Konings deze rekeningen, bankkluizen en financiële instrumenten gedurende een (hernieuwbare) periode van maximum twee maanden onder toezicht laten plaatsen.[446]

Deze maatregelen kunnen ook aangewend worden in het kader van een proactief onderzoek, gelet op het feit dat het opsporingsonderzoek zich, op grond van artikel 28*bis*, §2 Sv., ook uitstrekt tot de proactieve recherche.[447]

194. Men kan zich de vraag stellen hoe de discretieplicht zich verhoudt ten opzichte van artikel 30 Sv. dat stelt dat eenieder die getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij op iemands leven of eigendom, verplicht is daarvan bericht te geven aan de procureur des Konings, hetzij van de plaats van de misdaad of van het wanbedrijf. Volgens DU BOIS moet gezocht worden naar een evenwicht, waarbij de bankier bij ernstige vervolgingen of vermoedens enerzijds zijn medewerking aan het openbaar

[445] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1290.
[446] Art. 46*quater*, §2, a) Sv.
[447] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1290.

ministerie niet mag ontzeggen, maar anderzijds meewerkt op een wijze die verenigbaar is met zijn plicht tot beroepsdiscretie.[448]

§2. De Anti-witwaswet

195. De wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (hierna: de Anti-witwaswet) kan onderverdeeld worden in twee luiken: de verplichte identificatie van cliënten enerzijds en de meldingsplicht aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking anderzijds.[449]

A. Identificatieplicht

196. De personen en instellingen die onderworpen zijn aan de Anti-witwaswet moeten hun cliënten identificeren aan de hand van een bewijsstuk waarvan een afschrift wordt genomen op papier of op een elektronische drager. Dit bewijsstuk dient onder meer de volgende gegevens te bevatten: de naam, de voornaam of voor rechtspersonen de firma en het adres of de maatschappelijke zetel.[450]

197. Voor vaste cliënten moet de identificatie plaatsvinden op het ogenblik dat zij een zakenrelatie aanknopen waardoor ze gewone of vaste cliënten worden.[451] Occasionele cliënten moeten geïdentificeerd worden wanneer ze een verrichting van een bedrag van tienduizend euro of meer wensen uit te voeren, ongeacht of deze wordt uitgevoerd in één of meerdere verrichtingen, maar waartussen een verband blijkt te bestaan.[452] De identificatie is zelfs verplicht wanneer het bedrag lager is dan tienduizend euro, wanneer men vermoedt dat het gaat om het witwassen van geld of om de financiering van terrorisme.[453]

---

[448] Zie: G. DU BOIS, "Het bankgeheim", *TPR* 1986, 433-469.
[449] M. DEDRYVERE en D. FRANSENS, "De repatriëring van vermogens: een vergiftigd geschenk voor bankiers?", *T.Fin.R.* 2003, 404-405.
[450] Art. 7, §1 Anti-witwaswet.
[451] Art. 7, §1, 1° Anti-witwaswet. Zie ook: K. VANDERHEYDEN en A. VAN DEN BROECK, "Financieel Strafrecht" in J. Van STEENWINCKEL en P. WAETERINCKX, *Strafrecht in de onderneming. Praktische gids voor bestuurders en zaakvoerders*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 303.
[452] Art. 7, §1, 2°, a. Anti-witwaswet.
[453] Art. 7, §1, 3° Anti-witwaswet.

B. Meldingsplicht

198. België heeft sinds de invoering van de Anti-witwaswet een meldpunt voor alle witwasinformatie die op het Belgisch grondgebied in omloop is: de Cel voor Financiële Informatieverwerking (hierna: de CFI).[454] Deze fungeert als een soort filter tussen de financiële instellingen en de gerechtelijke autoriteiten.[455]

199. De personen bedoeld onder artikel 2 van de Anti-witwaswet zijn er bij elke verdachte transactie toe gehouden de CFI op de hoogte te brengen. Naast de eigenlijke banken geldt deze verplichting ook voor de Nationale Bank van België, de Deposito- en Consignatiekas en allerhande beleggingsondernemingen zoals beursvennootschappen, makelaars in financiële instrumenten, vennootschappen voor vermogensbeheer, wisselkantoren, beleggings-adviseurs… Het toepassingsgebied *ratione personae* is overigens niet beperkt tot de financiële sector. Artikel 3 van de Anti-witwaswet legt immers dezelfde verplichting op aan notarissen, advocaten, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en boekhouders. Zelfs kansspelinrichtingen vallen onder de witwasreglementering.[456]

200. De banken moeten de CFI in de volgende gevallen op de hoogte brengen:

a) Wanneer zij weten of vermoeden dat een uit te voeren verrichting verband houdt met het witwassen van geld of de financiering van terrorisme, lichten zij de CFI daarover in, vooraleer de verrichting uit te voeren, tenzij dit onmogelijk is.[457] Tevens delen zij, in voorkomend geval, de termijn mee binnen dewelke die verrichting moet worden uitgevoerd.[458]

b) Wanneer aan de bankier, in het kader van zijn beroepsuitoefening, een feit bekend wordt dat op het witwassen van geld of op de financiering van terrorisme zou kunnen wijzen, moet hij dit ter kennis brengen van de CFI.

---

[454] J.-P. SPREUTELS en P. DE MÛELENAERE, *De cel voor financiële informatieverwerking en de voorkoming van het witwassen van geld in België*, Brussel, Bruylant, 2003, 93.
[455] J.-P. SPREUTELS, "Le volet preventif: le rôle de la C.T.I.F., les obligations du secteur financier et des autres professions concernées" in P. MINNE, J.-P. SPREUTELS, J. GODBILLE, V. DE BRAUWERE, S. SCARNA, F. ROGGEN, O. KLEES, D. VANDERMEERSCH en T. AFSCHRIFT, *Blanchiment. La situation des entreprises, des organismes financiers et leurs conseillers*, Brussel, Editions Kluwer, 2003, 4.
[456] Art. 4 Anti-witwaswet.
[457] Art. 24 Anti-witwaswet.
[458] Art. 23, §1 Anti-witwaswet.

201. De rol van de banken is zeer belangrijk aangezien de CFI niet ambtshalve kan optreden en dus geen zaken kan behandelen die haar niet eerst ter kennis werden gebracht.[459] Indien de banken deze verplichting niet naleven, staan zij bloot aan administratieve sancties.[460]

202. Gezien de verstrekkende aard van deze meldingsplicht van de banken kan de witwas-reglementering beschouwd worden als een wettelijke uitzondering op de discretieplicht. Toch is er geen sprake van een volledige opheffing van de discretieplicht, aangezien de mee te delen informatie beperkt is tot specifieke gegevens met betrekking tot het witwassen of de financiering van terrorisme en deze informatie enkel toekomt aan de CFI.[461] Artikel 32 van de Anti-witwaswet stelt dat tegen ondernemingen of personen die onderworpen zijn aan die wet geen enkele burgerlijke rechtsvordering, straf- of tuchtvordering kan worden ingesteld en geen enkele professionele sanctie kan worden uitgesproken wegens een te goeder trouw verstrekte inlichting.

203. Artikel 30 van de Anti-witwaswet bepaalt dat noch de betrokken cliënt, noch derden op de hoogte mogen worden gebracht van het feit dat er informatie werd meegedeeld aan de CFI of dat er een opsporingsonderzoek werd ingesteld. Dit is wat men noemt het "tipping off-verbod."

Afdeling 2. Discretieplicht in fiscale zaken

204. In fiscale zaken kan men drie partijen onderscheiden met elk hun eigen belang. In de eerste plaats is er de fiscus, die behoefte heeft aan gegevens over de belastingplichtige, zowel bij het vaststellen als bij het invorderen van de belasting. Daarnaast is er de belastingplichtige, die erop vertrouwt dat de bank de gegevens waarover zij beschikt en die hem betreffen met de nodige discretie zal behandelen.[462] Deze gegevens zijn immers vaak erg persoonlijk. Zo weet de bank onder meer met wie de cliënt handelt en of hij over een groot of eerder klein vermogen beschikt. Ten slotte is er de bank. Ook zij heeft belang bij het bestaan van een

[459] J.-P. SPREUTELS en P. DE MÛELENAERE, *De cel voor financiële informatieverwerking en de voorkoming van het witwassen van geld in België*, Brussel, Bruylant, 2003, 104.
[460] Art. 40-41 Anti-witwaswet.
[461] M. DAMBRE, "De invloed van het witwasverbod op het bankrecht", in P. DE VROEDE, *Liber amicorum Paul de Vroede*, Diegem, Kluwer, 1994, 379-380; K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1293.
[462] D. MAREELS en M. BIHAIN, "Le secret bancaire en droit fiscal belge", *JDF* 1996, 193.

discretieplicht in fiscale zaken; als zij de gegevens onbeperkt aan de fiscus zou bezorgen, zou dit resulteren in een wantrouwen van de cliënt tegenover de bankier.[463]

De belangen van de bank en van de cliënt gaan dus hand in hand. Beiden hebben ze voordeel bij een discretieplicht in fiscale aangelegenheden, terwijl de fiscus net zoveel mogelijk informatie wil zien te verkrijgen. De wetgever heeft rekening gehouden met de belangen van alle drie de partijen. Zoals verder nog zal blijken, is de discretieplicht in fiscale zaken geenszins absoluut. De fiscus heeft mogelijkheden om de discretieplicht te doorbreken.[464]

205. In het fiscaal recht vindt men diverse bepalingen terug die een veruitwendiging zijn van de discretieplicht van de bankier. We maken een onderscheid tussen de discretieplicht bij de directe belastingen enerzijds en bij de indirecte belastingen anderzijds. De discretieplicht – zo zal blijken – is het strengst geregeld in de materie van de directe belastingen.[465]

§1. Discretieplicht in de directe belastingen

A. Artikel 318 WIB ’92 - algemeen

206. Het relevante artikel aangaande de discretieplicht inzake de directe belastingen is artikel 318 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (hierna WIB ’92), ingevoerd bij wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen. Vóór 1980 beschikte de fiscus over onbeperkte controle- en onderzoeksbevoegdheden; banken moesten alle boeken en bescheiden voorleggen die noodzakelijk waren voor het bepalen van hun belastbare inkomsten en daarenboven kon de fiscus deze gegevens gebruiken om derden te belasten.[466] Sinds de invoering van artikel 318 WIB ’92 is de fiscus niet langer gemachtigd inzage te nemen in de boeken en rekeningen van de bank met het oog op het belasten van haar cliënten en bovendien mag zij ook geen kennis nemen van gegevens betreffende cliënten van de bank, tenzij dit noodzakelijk zou zijn voor het vaststellen van de fiscale situatie van de bank zelf.[467]

[463] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 435.
[464] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 435.
[465] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 435.
[466] W. DIERICK, “De fiscus en het bankgeheim”, *AFT* 1982, 213-220.
[467] B. BOONE, “Opheffing bankgeheim: versoepeling van de voorwaarden”, *Fiscoloog* 1996, afl. 590, 1.

De invoering van artikel 318 WIB '92 komt de rechtszekerheid ten goede, nu er een duidelijke wettekst aangeeft dat de discretieplicht ook tegenover de fiscus geldt.[468]

207. Het eerste lid van artikel 318 WIB '92 luidt: *"In afwijking van de bepalingen van artikel 317, en onverminderd de toepassing van de artikelen 315, 315bis en 316, is de administratie niet gemachtigd om in de rekeningen, boeken en documenten van de bank-, wissel-, krediet- en spaarinstellingen inlichtingen in te zamelen met het oog op het belasten van hun cliënten."*

In de rechtspraak en de rechtsleer is lang gediscussieerd over het toepassingsgebied *ratione materiae* van deze bepaling, aangezien de zinsnede *"de bank-, wissel-, krediet- en spaarinstellingen"* vatbaar is voor interpretatie.[469]

B. Toepassingsgebied *ratione personae*

1. Wie wordt door deze bepaling beschermd?

208. Het zijn de cliënten van de bank die beschermd worden. POPPE definieert het begrip "cliënt" als volgt: alle natuurlijke of rechtspersonen, in de mate dat zij, in de commerciële betekenis van dat woord, cliënt zijn van een bank-, wissel-, krediet- of spaarinstelling, door van een dergelijke instelling goederen te kopen of tegen betaling of om niet gebruik te maken van haar diensten.[470]

Hieruit volgt dat de bank niet mag weigeren inlichtingen over derden waarover zij beschikt, mee te delen aan de fiscus.[471]

2. Welke instellingen worden bedoeld?

209. In de huidige financiële wetgeving is het onderscheid tussen bank-, wissel-, krediet- en spaarinstellingen nagenoeg irrelevant geworden. Onder meer naar aanleiding van de toenemende branchevervaging heeft de wetgever met de wet van 22 maart 1993 op het statuut

[468] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 436.
[469] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1360.
[470] G. POPPE, "De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus", *Activa* 2005, afl. 4, 13.
[471] G. POPPE, "De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus", *Activa* 2005, afl. 4, 13.

en het toezicht op de kredietinstellingen de diverse financiële instellingen aan dezelfde normen onderworpen. Men kan zeggen dat het begrippenapparaat van artikel 318 WIB '92 verouderd is en de begrippen "bank-, wissel-, krediet- en spaarinstellingen" beter zouden vervangen worden door de algemene term "financiële instellingen". Uit de bewoordingen van de administratieve commentaar[472] bij artikel 318 WIB '92 kan men afleiden dat het een niet-limitatieve lijst betreft.[473]

210. Veel discussie is er geweest omtrent de vraag of een leasingmaatschappij ook beschouwd kon worden als een "bank-, wissel-, krediet- en spaarinstelling". In haar arrest van 16 maart 2007 heeft het Hof van Cassatie deze vraag alvast positief beantwoord.[474] Niettemin blijft de fiscus van mening dat een vraag om inlichtingen die louter betrekking heeft op de verkoop van het geleasde goed aan een derde op het einde van het contract geoorloofd is.[475] Het laatste woord is hierover dus nog niet gezegd.

211. Onzeker is ook of *bankcard companies*, zoals Banksys, onder het toepassingsgebied van artikel 318 WIB '92 vallen. Het Hof van Cassatie heeft beslist dat een instelling als Banksys geen financiële instelling is in de zin van artikel 318 WIB '92.[476] *Bankcard companies* vallen dus niet rechtstreeks onder deze bepaling. Dat betekent echter niet dat de fiscus onbeperkt gegevens kan opvragen bij deze instellingen. Het Hof van Cassatie heeft zich echter niet uitgesproken over een mogelijke omzeiling van artikel 318 WIB '92 door middel van artikel 322 WIB '92, op basis waarvan de fiscus aan derden inlichtingen kan vragen. Indien het Hof zo'n omzeiling zou verbieden, betekent dit dat de fiscus niet meer kan aankloppen bij *bankcard companies* voor het verkrijgen van inlichtingen. Echter, zolang omzeiling niet uitdrukkelijk wordt verboden, is de cliënt hiervan de dupe. Heel wat gegevens die de fiscus zouden kunnen interesseren – zoals informatie over het vermogen en belangrijke transacties – zijn immers ook bij de *bankcard companies* bekend.[477]

[472] Com. I.R., 1992, nr. 318/4.
[473] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 437.
[474] Cass. 16 maart 2007, *TFR* 2007, 793, noot F. JACOBS.
[475] F. JACOBS, "Het Hof van Cassatie bevestigt dat leasingmaatschappijen door het fiscale bankgeheim zijn gebonden" (noot onder Cass. 16 maart 2007), *TFR* 2007, 797.
[476] Cass. 1 oktober 2004, *RW* 2005-06, 1220.
[477] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 438-439.

3. Geldt de beperking van artikel 318 WIB '92 ook voor de fiscus?

212. De vraag dringt zich op of de fiscus aan een bank inlichtingen kan vragen met betrekking tot het vermogen van belastingplichtigen.

21". Art. 319*bis* WIB '92 bepaalt: *"De met de invordering belaste ambtenaren beschikken over alle onderzoeksbevoegdheden bepaald in dit Wetboek teneinde de vermogenssituatie van de schuldenaar te bepalen met het oog op het invorderen van de belasting en de voorheffingen verschuldigd in hoofdsom en opcentiemen, van de belastingverhogingen en administratieve boeten, van de interesten en van de kosten."*

214. Zoals hierboven reeds beschreven, leidt artikel 318 WIB '92 tot een beperking van de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus bij het vestigen van de belasting. Het was lange tijd onduidelijk of deze beperking ook geldt in de fase van de invordering van de belasting. De wetgever heeft in 2006 een einde gesteld aan deze discussie. Artikel 8 van de Programmawet (I) van 27 december 2006 voegde aan artikel 319*bis* WIB '92 een tweede lid toe*: "De in het eerste lid bedoelde bevoegdheden van de ambtenaren belast met de invordering worden eveneens uitgeoefend zonder de beperkingen ten aanzien van de instellingen bedoeld in artikel 318."* Ambtenaren belast met de invordering kunnen dus wel degelijk bij de bank gegevens opvragen van hun cliënten.[478]

Er dient gewezen te worden op een reëel gevaar. Het is mogelijk dat de invorderings-ambtenaren informatie gaan doorspelen aan de taxatieambtenaren en dat de informatie toch zal worden gebruikt om belastingen te vestigen en niet alleen om ze in te vorderen. Wanneer de invorderingsambtenaren immers vaststellen dat bepaalde belastbare inkomsten niet werden aangegeven, kunnen zij de taxatieambtenaren hiervan op de hoogte stellen, zodat deze een extra belasting kunnen vestigen. Op dit probleem werd geanticipeerd in de memorie van toelichting: *"Dit impliceert dus dat de ambtenaren belast met de invordering, zonder dat de beperkingen van bevoegdheid bepaald in artikel 318 WIB '92 op hen van toepassing zijn, kunnen kennis nemen van alle gegevens met betrekking tot de vaststelling van de vermogenstoestand van een belanstingschuldige die worden bijgehouden door een of verschillende instellingen bepaald bij artikel 318 WIB '92, waarbij wordt uitgesloten dat de aldus medegedeelde gegeven met het oog op de vestiging van de door deze schuldenaar*

[478] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 438-440.

verschuldigde belasting worden gebruikt."[479] Het valt te betreuren dat dit niet gepreciseerd werd in de wet zelf.[480]

C. Uitzonderingen

215. Het tweede lid van artikel 318 WIB '92 luidt: *"Indien evenwel het op basis van de artikelen 315, 315bis en 316 uitgevoerd onderzoek concrete elementen aan het licht brengt die het bestaan of de voorbereiding van een mechanisme van belastingontduiking kunnen doen vermoeden, kan de directeur-generaal van de administratie die het onderzoek heeft uitgevoerd, met gezamenlijk akkoord van de administrateur-generaal van de belastingen en de adjunct-administrateur-generaal van de belastingen, een ambtenaar met de graad van ten minste inspecteur ermee belasten uit de rekeningen, boeken en documenten van de instelling inlichtingen te putten die het mogelijk maken het onderzoek te voltooien en de door deze cliënt verschuldigde belastingen te bepalen."*

216. In de rechtsleer is er discussie omtrent de vraag of de fiscus aan de hand van gegevens uit een strafdossier zich kan beroepen op artikel 318, lid 2 WIB '92. VERHOEYE meent van niet[481], VAN DER MAAT van wel[482]. In een vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Gent werd geoordeeld dat dit kon.[483]

1. Artikel 374, lid 2 WIB '92

217. Wanneer een belastingplichtige een bezwaarschrift heeft ingediend tegen een gevestigde belasting, kan de fiscale ambtenaar die dit bezwaarschrift onderzoekt, op grond van artikel 374, lid 2 WIB '92, bij de bank van die belastingplichtige alle inlichtingen inwinnen waarvan zij kennis heeft en welke nuttig kunnen zijn voor het onderzoek van dit bezwaarschrift.

[479] *Parl. St.* Kamer 2006-2007, nr. 51-2773/001, p. 18, http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/2773/51K2773001.pdf.
[480] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 440-441.
[481] J. VERHOEYE, "Artikel 319*bis* W.I.B. 1992. Kan ontvanger bankgeheim doorbreken?", *Fisc.Act.* 2003, afl. 44, 2.
[482] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 441.
[483] Rb. Gent 26 november 2003, *NJW* 2004, afl. 55, 20, noot S. DE RAEDT.

218. In de praktijk zal de bank meestal de toestemming van haar cliënt vragen om de gevraagde inlichtingen te verstrekken. Als de cliënt weigert, kan dit wel een negatief effect hebben op het onderzoek van zijn bezwaarschrift.[484] De fiscus moet immers de mogelijkheid hebben om na te gaan dat er effectief een foute belasting werd gevestigd.[485]

2. Beroepsrekeningen en buitenlandse rekeningen

219. Alle inlichtingen aangaande beroepsrekeningen mogen door de fiscus worden ingewonnen, ook wanneer deze gedeeltelijk voor privédoeleinden worden gebruikt.[486]

220. Hetzelfde geldt voor buitenlandse rekeningen. Artikel 307, §1 WIB '92 verplicht belastingplichtigen immers hun buitenlandse rekeningen aan te geven en de fiscus inzage te geven in zijn rekeninguittreksels. Artikel 318 WIB '92 zou hier niet gelden.[487]

3. De Anti-witwaswet

221. De Anti-witwaswet legt de bankier de verplichting op een aantal gegevens mee te delen.

D. Omzeilen van de discretieplicht

1. De omweg via de indirecte belastingen

222. Men heeft de vraag gesteld of de inlichtingen die de administratie van de indirecte belastingen heeft bekomen, onbeperkt kunnen doorgegeven worden aan de administratie der directe belastingen.

223. Uit de artikelen 335 en 336 WIB '92 wordt afgeleid dat de uitwisseling van informatie tussen de verschillende administraties principieel mogelijk is. De meerderheidsstrekking in de rechtsleer is van mening dat artikel 318 een uitzondering vormt op de artikelen 355 en 336

[484] B. BOONE, "Opheffing bankgeheim: versoepeling van de voorwaarden", *Fiscoloog* 1996, afl. 590, 1.
[485] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 440-441.
[486] *Com. I.B. 1992*, nr. 315/6 en nr. 315/7, www.fisconet.fgov.be.
[487] E. BUYSSE, "Fiscaal bankgeheim", *NJW* 2006, afl. 146, 592.

WIB ’92.[488] Wat rechtstreeks niet mag, mag immers ook onrechtstreeks niet.[489] Het Hof van Beroep te Bergen oordeelde – mijns inziens terecht – dat een andere opvatting elke betekenis zou ontnemen aan artikel 318 WIB ’92.[490]

2. De omweg via een strafdossier

224. Artikel 327, §1 WIB ’92 kent de fiscus een recht tot inzage in een strafdossier toe na verlof van de procureur-generaal of auditeur-generaal. Het komt voor dat een strafdossier gegevens bevat die afkomstig zijn van een bank. De fiscus zou op die manier gegevens kunnen verkrijgen die hij omwille van artikel 318 WIB ’92 niet rechtstreeks kan bekomen. Wanneer de fiscus deze gegevens zou gebruiken om een belasting vast te stellen, zou hij artikel 318 WIB 1992 omzeilen.[491]

Toch wordt deze omzeiling zowel door de rechtsleer[492] als de rechtspraak[493] toegestaan. Men meent dat het verbod van artikel 318 WIB ’92 enkel slaat op de plaats waar de stukken worden ingezien en niet op de aard van de stukken.[494] Ook Het Hof van Cassatie heeft zich aangesloten bij deze zienswijze.[495]

3. De omweg via artikel 322 WIB ’92

225. De fiscus heeft, op grond van artikel 322 WIB ’92, de mogelijkheid om aan derden inlichtingen te vragen met het oog op het vestigen van de belasting. Onenigheid bestaat in de rechtsleer omtrent de verhouding tussen deze bepaling en artikel 318 WIB ’92.

---

[488] E. BUYSSE, “Fiscaal bankgeheim”, *NJW* 2006, 591 en JVD, “Bankgeheim: geen omzeiling via andere belasting”, *Fiscoloog* 2005, afl. 997, 1-3.
[489] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 442.
[490] Bergen 21 september 2005, *Fiscoloog* 2005, afl. 997, 1.
[491] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 442.
[492] E. BUYSSE, “Fiscaal bankgeheim”, *NJW* 2006, 591; A. VERBIST, “Het spanningsveld tussen het fiscaal bankgeheim en de kennisname van gegevens uit een strafonderzoek”, (noot onder Gent 22 januari 1998), *AJT* 1998-99, 313-314; G. POPPE, “De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus”, *Activa* 2005, afl. 4, 14.
[493] Zie o.m. Antwerpen 21 januari 2003, *FJF* 2003, 393; Bergen 7 juni 2002, *FJF* 2002, 677; Antwerpen 12 november 2002, *FJF* 2003, 398; Gent 22 januari 1998, *AJT* 1998-99, 308, noot A. VERBIST en Gent 19 november 1997, *FJF* 1998, 211.
[494] K. VAN DER MAAT, “Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht”, *RW* 2008-09, 440-442.
[495] Cass. 29 april 1994, *FJF* 1994, 258.

226. ZENNER meent dat artikel 318 WIB '92 geen uitzondering vormt op art. 322 WIB '92.[496] Volgens hem impliceert artikel 318 WIB '92 enkel dat de fiscus cliënten van een bank niet kan belasten op basis van gegevens over die cliënt die de fiscus is te weten gekomen bij een fiscale controle van de bank. Bijgevolg zou de fiscus wel inlichtingen kunnen vragen aan de bank bij een onderzoek naar de fiscale situatie van een belastingplichtige.[497]

De fiscus is een andere mening toegedaan en vindt dat de bepalingen van artikel 318, eerste lid WIB '92 niet mogen worden omzeild door zich te beroepen op de bepalingen van artikel 322 WIB '92.[498]

Bepaalde rechtsgeleerden vinden het logischer om aan te nemen dat de wetgever artikel 318 WIB '92 wel als een uitzondering op art. 322 WIB '92 heeft bedoeld.[499]

Eigenlijk betreft dit hier louter een theoretisch probleem, aangezien de enige die belang heeft bij deze omzeilingstechniek, de fiscus is en net deze verklaard heeft dat dit niet toegelaten is.[500]

E. Sanctie

227. Indien de fiscus een belasting vaststelt met schending van artikel 318 WIB '92, kan volgens COUTURIER en PEETERS de gevestigde aanslag worden vernietigd.[501] Ingevolge artikel 355 WIB '92 mag de fiscus dan wel een nieuwe aanslag vestigen. Het verbod van artikel 318 WIB '92 geldt ook bij de vestiging van de nieuwe belasting.[502]

[496] A. ZENNER, "Les limites du devoir de discrétion du banquier vis-à-vis du fisc", *RGF* 2002, 223 en 227. Zie ook: E. MERCIER, "Les pouvoirs d'investigations du receveur des contributions face aux banques", (noot onder Rb. Charleroi 4 november 2003), *JLMB* 2005, 981.
[497] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 443.
[498] *Com. I.B.* 1992, nr. 322/7; www.fisconet.fgov.be.
[499] B. BOONE, "Opheffing bankgeheim: versoepeling van de voorwaarden", *Fiscoloog* 1996, afl. 590, 1; K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 443.
[500] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 443.
[501] J. COUTURIER en B. PEETERS, *Belgisch belastingrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, 162.
[502] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 443.

§2. Discretieplicht in de indirecte belastingen

228. Zoals we zullen zien is de discretieplicht van de bank in de materie van de indirecte belastingen veel minder streng dan in die van de directe belastingen.

A. De belasting over de toegevoegde waarde

229. Artikel 62*bis* van het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde van 3 juli 1969 bepaalt: *"In afwijking van de artikelen 61, §1 en 62, §1 mogen de ambtenaren van de administratie die de belasting over de toegevoegde waarde onder haar bevoegdheid heeft, teneinde de juiste toepassing van de belasting in hoofde van derden na te gaan, de voorlegging ter inzage van de andere dan in artikel 60, §1, eerste lid, bedoelde boeken en stukken alsmede het verstrekken van inlichtingen door de Bank van De Post, de bank-, wissel-, krediet- en spaarinstellingen slechts vorderen wanneer zij op grond van een machtiging verleend door een door de minister van Financiën daartoe aangewezen ambtenaar optreden."*

230. Inzake de belasting over de toegevoegde waarde rust er dus geen discretieplicht op de bankier. Het is de fiscus toegelaten om gegevens op te vragen bij een bank met het oog op het belasten van haar cliënten, indien hij de machtiging heeft verkregen van een door de minister van Financiën daartoe aangewezen ambtenaar.[503]

Deze machtiging zou moeten garanderen dat er niet roekeloos wordt omgegaan met de financiële gegevens van belastingplichtigen. Er wordt echter terecht opgemerkt dat de fiscale ambtenaren niet onafhankelijk zijn, aangezien zij deel uitmaken van de fiscus. Doorslaggevend voor een al dan niet goede bescherming van de cliënt is dus de mate van objectiviteit van de ambtenaar die de machtiging moet verlenen.[504]

B. Successierechten

231. Artikel 100 van het Wetboek der Successierechten van 31 maart 1936 (hierna: W.Succ.) heeft tot gevolg dat banken gegevens over hun cliënten moeten meedelen aan de fiscus, met het oog op het vaststellen van de successierechten. Het betreft inlichtingen aangaande

[503] G. POPPE, "De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus", *Activa* 2005, afl. 4, 14.
[504] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 444.

verrichtingen die werden gedaan door de overledene, diens echtgenoot, zijn opvolger of een derde, vóór of na het openvallen van de nalatenschap, en invloed zouden kunnen uitoefenen op de heffing van de belastingen.[505] Wel is machtiging van de directeur-generaal van de belasting over de toegevoegde waarde vereist. Voor feiten die dateren van meer dan drie jaar vóór het openvallen van de nalatenschap is een machtiging vereist die nauwkeurig moet bepalen welke feiten het voorwerp van het onderzoek uitmaken.

232. Daarenboven moet de bankier ingeval van een overlijden een aantal gegevens bezorgen aan de fiscus met het oog op het vaststellen van de successierechten.[506] Artikel 97 W. Succ. verplicht de bankier ertoe de fiscus op de hoogte te brengen alvorens effecten waarvan zij houder of schuldenaar is, over te dragen aan de erfgenamen van de overledene. Artikel 101 W. Succ. bepaalt dat de bankier die brandkasten verhuurt, na het overlijden van een huurder van een brandkast, een inventaris moet bezorgen aan de fiscus waarin wordt opgesomd wat er zich op het ogenblik van het overlijden in de brandkast bevond.

233. Er is dus niet alleen geen discretieplicht, er is zelfs een meldingsplicht van de bankier ten aanzien van de fiscus.[507]

C. Registratierechten

234. Artikel 183 van het Wetboek van Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten van 30 november 1939 bepaalt dat de bank aan de fiscus inlichtingen moet verstrekken die nodig worden geacht om de juiste bepaling ten laste van de bank of derden te kunnen vaststellen. Ook hier is een bijzondere machtiging vereist van de directeur-generaal van de belasting over de toegevoegde waarde, registratie en domeinen, *"houdende aanduiding van het rechtsfeit omtrent hetwelk navorsing dient gedaan"*.[508]

[505] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1364.
[506] G. POPPE, "De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus", *Activa* 2005, afl. 4, 15 en K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1364.
[507] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 444.
[508] K. VAN DER MAAT, "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 444.

Afdeling 3. Discretieplicht in burgerlijke zaken

235. Op grond van de artikelen 871, 877, 915 en 916 Ger.W. worden zowel de procespartijen als derden verplicht hun medewerking te verlenen bij de ontdekking van de waarheid. In deze artikelen worden voornamelijk de overlegging van stukken en het getuigenverhoor geviseerd.[509]

Op grond van artikel 877 Ger.W. kan de rechter een kredietinstelling verplichten om welbepaalde stukken over te leggen, indien er gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens bestaan dat de kredietinstelling een stuk onder zich heeft dat het bewijs inhoudt van een ter zake dienend feit.

Artikel 915 Ger.W. leidt ertoe dat een kredietinstelling kan opgeroepen worden om in rechte te getuigen.

236. Ook artikel 929 Ger.W. speelt een belangrijke rol. In deze bepaling wordt geponeerd dat het beroepsgeheim als wettige reden kan worden ingeroepen om de bewaarder ervan te ontslaan van de eedaflegging of de getuigenis. Gelet op de bewoordingen van dit artikel wordt aangenomen dat ook de discretieplicht van de bankier in aanmerking kan komen voor een ontslag van getuigenis en eedaflegging.[510] Wanneer de kredietinstelling zelf partij is in het geding, kan zij steeds gebruik maken van de gegevens waarover zij beschikt met het oog op de verdediging van haar belangen.[511]

Hoofdstuk IV. Discretieplicht en privacybescherming

237. Aanvankelijk dachten velen dat de Wet Verwerking Persoonsgegevens nauwelijks aanpassingen voor de bank met zich mee zou brengen, gelet op de reeds lange tijd gerespecteerde discretieplicht. Het domein van de informationele privacy is echter veel ruimer dan dat van de discretieplicht.[512]

---

[509] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1365.
[510] Zie: G. DU BOIS, "Het bankgeheim", *TPR* 1986, 433-469.
[511] K. MAUEN en J. FASTENAEKELS, "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, 1366.
[512] K. VAN RAEMDONCK, "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, 899.

Dit wordt duidelijk als men het informatieverwerkend proces onderverdeelt in drie hoofdfases: invoer, verwerking en uitvoer (intern en extern). De discretieplicht heeft immers enkel gevolgen voor het aspect "uitvoer-extern"; de bank mag de vertrouwelijke gegevens niet naar de buitenwereld toe bekend maken. Dit aspect wordt dan weer minder benadrukt in de Wet Verwerking Persoonswetgeving. Deze behandelt eerder de fases "invoer" en "verwerking" van het informatieverwerkend proces.[513] Zo behandelt de Wet Verwerking Persoonsgegevens wel en de discretieplicht niet: de wijze waarop gegevens verzameld worden (invoer), de doeleinden van de verwerking (verwerking), het gebruik dat van de gegevens wordt gemaakt (verwerking), de bewaringstermijn van de gegevens (verwerking), het onderhoud van de gegevens (verwerking), de interne raadpleging van de gegevens (uivoer-intern), de verplichtingen van de houder van het bestand (invoer, verwerking en uitvoer) en de rechten van de betrokkene (invoer, verwerking en uitvoer).[514]

[513] J. DUMORTIER, *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 3-4.
[514] K. VAN RAEMDONCK, "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, 899.

Deel V.

Het beroepsgeheim van de advocaat

Hoofdstuk I. Begripsbepaling

238. Het beroepsgeheim van de advocaat houdt in dat hij verplicht is om alle geheimen te bewaren waarvan hij kennis neemt in het kader van zijn beroepsuitoefening.[515] Met geheimen worden bedoeld feiten, gegevens, beslissingen en meningen die verborgen moeten worden gehouden. Particuliere waarheden dus die, overeenkomstig algemeen aanvaarde criteria en normen, niet openbaar mogen worden gemaakt.[516]

Hoofdstuk II. Grondslag en aard van het beroepsgeheim

Afdeling I. Geen wettelijke grondslag

239. De Belgische advocaten zijn gebonden door een beroepsgeheim, ook al bestaat er geen enkele wettelijke rechtsgrond voor. Artikel 458 Sw. kan niet beschouwd worden als een wettelijke grondslag, aangezien het enkel het niet respecteren van het beroepsgeheim bestreft.

Algemeen wordt aanvaard dat het beroepsgeheim van de advocaat voortvloeit uit de aard zelf van dit beroep en behoort tot de essentie van dit beroep.[517]

240. Volgens HUYBRECHTS is het beroepsgeheim ingesteld om drie verschillende belangen te dienen, die elkaar echter vaak kruisen:

1) het belang van de *cliënt* dat de geheimen die hij toevertrouwd heeft aan zijn advocaat zouden worden gerespecteerd;

2) het belang van de *advocaat* die zijn beroep niet op een volwaardige wijze kan uitoefenen tenzij hij weet dat hij niet zal verplicht worden om de geheimen van zijn cliënt te onthullen en

[515] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 834.
[516] F. VAN NESTE, "Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?", *RW* 1977-78, 1281.
[517] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 4.

3) het belang van de *maatschappij* bij de eerbiediging van de rechten van de verdediging en bij de uitoefening zonder hinder van een advocatuur die de burgers in volle vertrouwen bijstaat en raad geeft over hun rechten en plichten.[518]

241. Het beroepsgeheim is van algemeen belang en vindt zijn grondslag in de noodzaak om aan de advocaat de benodigde waarborgen te verschaffen voor het noodzakelijk vertrouwen en de credibiliteit van zijn activiteit.[519]

242. Het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof) oordeelde in 1996 dat het beroepsgeheim van advocaten en artsen een bijzonder karakter heeft, dat een versterkte bescherming wettigt in de Belgische wetgeving voor het beroepsgeheim van deze twee categorieën van professionelen in vergelijking met het beroepsgeheim van andere beroepen.[520]

243. In haar arrest van 23 januari 2008 heeft het Grondwettelijk Hof gesteld dat het beroepsgeheim van de advocaat een grondwettelijk principe is, meer bepaald een fundamenteel element van het recht van verdediging.[521]

244. Volgens de traditionele opvatting raakt het beroepsgeheim de openbare orde omwille van het vertrouwen dat er tussen advocaat en cliënt moet heersen en dat de cliënt moet toelaten vrijuit te spreken, terwijl tegenover de rechtbank de rechten van verdediging eisen dat de advocaat zich op zijn beroepsgeheim kan beroepen en dat hij daarover volledig vrij in geweten kan oordelen.[522]

245. Zoals we verder nog zullen zien, wordt het beroepsgeheim strafrechtelijk gesanctioneerd door artikel 458 Sw. Als gevolg daarvan wordt deze beroepsplicht beschouwd als zijnde van openbare orde.[523] Dit heeft tot gevolg dat de cliënt zijn raadsman niet kan ontslaan van zijn beroepsgeheim.[524] Ook aan de erfgenamen van de cliënt komt die bevoegdheid niet toe.[525]

---

[518] L. HUYBRECHTS, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *TBH* 1995, 676.
[519] Cass. 30 februari 1905 *Pas.*, 1905, I, 141, concl. proc.-gen. M. Janssens; Cass. 18 juni 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 993; Corr. Brussel 29 maart 2001, *JT*, 2001, 617.
[520] Arbitragehof, nr. 26/96, 27 maart 1996, *RW* 1996-97, 427.
[521] GwH 23 januari 2008, *RW* 2008-09, 109.
[522] G.L. BALLON, "Over het zeer absolute karakter van het beroepsgeheim van de advocaat", *AJT* 1998-99, 68-69.
[523] J. STEVENS, "Het beroepsgeheim van de advocaat en dat van de geneesheer", *T.Gez.* 2002-03, 2.
[524] Cass. 18 juni 1992, *RW* 1992-93, 616; Arb.rb. Nijvel 25 november 1998, *JTT* 1999, 204.
[525] Antwerpen 17 mei 1991, *RW* 1991-92, 470.

Afdeling II. De gedragscode voor Europese advocaten

246. Bij reglement van 31 januari 2007 werd door de Orde van Vlaamse Balies de gedragscode voor Europese advocaten, zoals aangenomen in de plenaire vergadering van de C.C.B.E.[526] op 28 oktober 1988 en gewijzigd op de plenaire vergaderingen van 28 november 1998, 6 december 2002 en 19 mei 2006, voor alle advocaten bedoeld in artikel 498 Ger.W. toepasselijk verklaard op de grensoverschrijdende activiteiten bedoeld in deze gedragscode.[527]

Dit reglement vervangt het reglement van de Belgische Nationale Orde van Advocaten van 12 oktober 1989 tot goedkeuring van de gedragscode voor de advocaten van de Europese Gemeenschap vervangt, overeenkomstig de artikel 496 en 507 Ger.W.[528]

De gedragscode voor Europese advocaten is in werking getreden op 21 mei 2007.

247. Artikel 2.3. van de gedragscode voor Europese advocaten waarborgt het beroepsgeheim. Dit artikel luidt als volgt:

> ***2.3.*** *Het beroepsgeheim*
>
> ***2.3.1.*** *Het ligt in het wezen van de taak van de advocaat, dat hem van de zijde van zijn cliënt geheimen worden toevertrouwd en dat hem vertrouwelijke mededelingen worden gedaan. Zonder de waarborg van het beroepsgeheim kan er geen vertrouwen bestaan. Het beroepsgeheim wordt derhalve erkend als essentieel en fundamenteel recht en plicht van de advocaat.*
>
> ***2.3.2.*** *De advocaat moet de geheimhouding eerbiedigen van elke vertrouwelijke mededeling die hem wordt gedaan in het kader van zijn beroepsactiviteiten.*
>
> ***2.3.3.*** *De verplichting tot het beroepsgeheim is naar tijdsduur onbeperkt.*
>
> ***2.3.4.*** *De advocaat zorgt ervoor dat zijn personeel en alle personen die met hem in beroepsverband samenwerken zijn beroepsgeheim eerbiedigen.*

[526] C.C.B.E. is de afkorting van Consultatieve Commissie van de Europese Balies.
[527] Art. 1 reglement van 31 januari 2007 tot toepassing van de gedragscode voor Europese advocaten.
[528] Art. 2 reglement van 31 januari 2007 tot toepassing van de gedragscode voor Europese advocaten.

Hoofdstuk III. Sanctie

248. Artikel 458 Sw. bepaalt: *"Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro."*

Algemeen wordt aangenomen dat ook de advocaat door deze bepaling gebonden is, ook al wordt hij niet bij naam genoemd. Dit komt doordat deze bepaling een ruime interpretatie geniet en zonder onderscheid moet worden toegepast op alle personen die met een vertrouwensfunctie zijn belast, op allen die door de wet, de traditie of de gebruiken worden beschouwd als noodzakelijke bewaarders van de geheimen die hen worden toevertrouwd.[529]

De Raad van State heeft recentelijk gesteld dat de geheimhoudingsplicht ook voor een openbaar bestuur meebrengt dat het als cliënt de briefwisseling met zijn advocaat niet moet te kennen geven, ondanks het beginsel van openbaarheid van bestuur.[530]

249. Schending van het beroepsgeheim wordt niet enkel strafrechtelijk gesanctioneerd, ook tuchtrechtelijke sancties kunnen volgen.

Hoofdstuk IV. Uitzonderingen op het beroepsgeheim

Afdeling I. Uitzonderingen geformuleerd in artikel 458 Sw.

250. In artikel 458 Sw. is sprake van twee situaties waarin schendingen van het beroepsgeheim niet strafbaar worden gesteld. In de eerste plaats is dat het geval wanneer de advocaat er wettelijk toe verplicht is de geheimen bekend te maken. Ook wanneer de advocaat geroepen wordt om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) te getuigen, kan hij zijn beroepsgeheim schenden zonder dat hij het risico loopt strafrechtelijk gesanctioneerd te worden.

[529] Cass. 20 februari 1905, *Pas* 1905, I, 141; Brussel 18 juni 1974, *Pas* 1975, II, 42.
[530] RvS nr. 189.864, 28 januari 2009, *RW* 2009-10, 36.

251. Het moet benadrukt worden dat het feit dat deze bekendmakingen niet strafrechtelijk gesanctioneerd worden, niet impliceert dat men ook op tuchtrechtelijk vlak iedere sanctie ontloopt.

§1. Wettelijke plicht tot spreken: de Anti-witwaswet

252. Een voorbeeld van een wet die de advocaat ertoe verplicht zijn zwijgplicht in bepaalde situaties te schenden, is de Anti-witwaswet van 11 januari 1993. Artikel 3, 5° van de Anti-witwaswet bepaalt uitdrukkelijk dat ook advocaten, weliswaar slechts in welbepaalde gevallen, onder het toepassingsgebied van deze wet vallen. Deze wet werd reeds besproken in deel IV, afdeling I, §2.

253. Men heeft getracht een evenwicht te vinden tussen enerzijds het doel om het (potentiële) witwassers moeilijker te maken om van de diensten van een advocaat misbruik te maken en anderzijds het bewaren van het respect voor het beroepsgeheim van advocaten en hun bijzonder functie als raadsman en verdediger.[531]

Desondanks voorziet deze wet in een ernstige aantasting van de onderlinge verhouding tussen een cliënt en zijn advocaat, want deze laatste is voortaan verplicht om in bepaalde situaties ernstige vermoedens van mogelijke witwaspraktijken bij zijn cliënt te "klikken".[532]

254. De verplichtingen die voortvloeien uit de Anti-witwaswet zijn slechts van toepassing wanneer het gaat om activiteiten waarbij advocaten zelf of voor rekening van hun cliënt deelnemen aan bepaalde financiële en onroerendgoedtransacties, hetzij door bijstand te verlenen bij de voorbereiding of uitvoering ervan, hetzij door op te treden in naam en voor rekening van hun cliënt.[533]

Concreet gaat het om alle transacties waaraan advocaten deelnemen:

a) door bijstand te verlenen bij het voorbereiden of uitvoeren van verrichtingen in verband met:

1° de aan- of verkoop van onroerend goed of bedrijven;

[531] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 835.
[532] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 834.
[533] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 835.

2° het beheren van diens geld, effecten of andere activa;

3° de opening of het beheer van bank-, spaar- of effectenrekeningen;

4° het organiseren van inbreng die nodig is voor de oprichting, de uitbating of het beheer van vennootschappen;

5° de oprichting, uitbating of het beheer van vennootschappen, trusts, fiducieën of soortgelijke juridische constructies;

b) door op te treden in naam en voor rekening van hun cliënt in enigerlei financiële verrichtingen of verrichtingen in onroerend goed.[534]

A. Identificatieplicht

255. Advocaten moeten vaste cliënten identificeren op het ogenblik dat zij een zakenrelatie aangaan met als oogmerk de prestaties in het kader van artikel 3, 5° Anti-witwaswet.[535] Voor zogenaamd "gelegenheidscliënteel" moet dit gebeuren op het ogenblik dat ze een verrichting van een bedrag van tienduizend euro of meer wenst uit te voeren, ongeacht of deze wordt uitgevoerd in één of meerdere verrichtingen, maar waartussen een verband blijkt te bestaan.[536] De identificatie is zelfs verplicht wanneer het bedrag lager is dan tienduizend euro, wanneer men vermoedt dat het gaat om witwassen van geld of om de financiering van terrorisme.[537]

STEVENS merkt op dat advocaten normaal geen "gelegenheidscliënteel" hebben dat even een geldverrichting doet via hun zopas geraadpleegde advocaat. Uit deze bepaling blijkt duidelijk dat de wet voornamelijk geschreven werd voor financiële instellingen.[538] (voetnoot checken)

B. Meldingsplicht

256. Artikel 26, §3, lid 1 van de Anti-witwaswet bepaalt dat advocaten die bij de uitoefening van de in artikel 3, 5° van die wet opgesomde activiteiten, feiten vaststellen waarvan zij

[534] Art. 3, 5° Anti-witwaswet.
[535] Art. 7, §1, 1° Anti-witwaswet.
[536] Art. 7, §1, 2°, a Anti-witwaswet.
[537] Art. 7, §1, 3° Anti-witwaswet.
[538] J. STEVENS, Over verklikken en witwassen, *Ad Rem* 2004, afl. 1, 28.

weten of vermoeden dat ze verband houden met het witwassen van geld of met de financiering van terrorisme, de stafhouder van de Orde waartoe zij behoren daarvan onmiddellijk op de hoogte moeten brengen.

Deze plicht geldt enkel wanneer zij zulke feiten vaststellen in de uitoefening van hun beroep.[539] Het loutere vermoeden dat de gelden een illegale oorsprong hebben, volstaat niet om tot melding over te gaan. [540]

257. TACK merkt op dat deze plicht een uitzondering vormt op de principiële rechtstreekse melding bij de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI). Door de inschakeling van de stafhouder tussen advocaten en de CFI werd een extra filter gecreëerd zodat geen zinloze meldingen bij de CFI terecht zouden komen.[541]

De meldingsplicht is te beschouwen als een zeer verregaande uitzondering op het beroepsgeheim van de advocaat en betekent een zware aantasting van de vertrouwensrelatie met cliënten.[542]

258. Artikel 26, §3, lid 2 van de Anti-witwaswet voorziet in een belangrijke uizondering op de meldingsplicht van advocaten. De meldingsplicht geldt niet *"wanneer zij de informatie van één van hun cliënten ontvangen of over één van hun cliënten verkrijgen, wanneer zij de rechtspositie van hun cliënt bepalen, dan wel die cliënt in of in verband met een rechtsgeding verdedigen of vertegenwoordigen, met inbegrip van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding, ongeacht of dergelijke informatie vóór, gedurende of na een dergelijk geding wordt ontvangen of verkregen."*

Dit betekent dat alle situaties waarbij een advocaat zich bezighoudt met de louter procedurele vertegenwoordiging in rechte en het geven van adviezen die daarmee samenhangen, aan de toepassing van de Anti-witwaswet ontsnappen en in alle vertrouwelijkheid kunnen plaatsgrijpen[543]

De meldingsplicht geldt echter wel wanneer *"zij zelf deelnemen aan de witwasactiviteiten of de activiteiten voor financiering van terrorisme, zij juridisch advies voor witwasdoeleinden of*

[539] J. STEVENS, Over verklikken en witwassen, *Ad Rem* 2004, afl. 1, 29; S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 836.
[540] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 836.
[541] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 836.
[542] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 836.
[543] S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 836.

voor financiering van terrorisme verstrekken, of zij weten dat hun cliënt juridisch advies wenst voor witwasdoeleinden of voor financiering van terrorisme."[544]

259. De meest verregaande aantasting van het vertrouwensbeginsel vindt men in artikel 30, §1, lid 1 van de Anti-witwaswet dat bepaalt dat noch de betrokken cliënt, noch derden op de hoogte mogen worden gebracht van het feit dat er informatie werd meegedeeld aan de CFI of dat er een opsporingsonderzoek werd ingesteld. Artikel 30, §1, lid 2 bepaalt dat er geen kennisgeving is in de zin van het eerste lid, wanneer de advocaat een cliënt tracht te ontraden deel te nemen aan een illegale activiteit. STEVENS meent dat ook de mondelinge of schriftelijke[545] waarschuwing voor een mogelijke aangifte, vooraleer enige melding plaatsvindt, niet strijdig is met de Anti-witwaswet. Hij is zelfs de mening toegedaan dat de waarschuwing als een deontologische plicht in hoofde van de advocaat kan worden beschouwd.[546]

§2. Getuigenissen in rechte

260. Het Hof van Cassatie heeft beslist dat een bewijs dat bekomen is met schending van het beroepsgeheim niet kan bijdragen tot een burgerlijke of strafrechtelijke veroordeling.[547]

261. Artikel 929 Ger.W. bepaalt dat het beroepsgeheim een wettige reden is om te worden ontslagen van het afleggen van de eed of een getuigenis in een burgerlijk proces.

262. Uit artikel 458 Sw. blijkt dat in het strafproces de getuigenis in rechte een niet strafbaar gestelde schending van het beroepsgeheim vormt.

Het is zoals STEVENS het zegt: *"De advocaat mag spreken, maar is daar geenszins toe verplicht."*[548] De geheimhouder oordeelt zelf over de opportuniteit van het zwijgen of spreken. Het Hof van Cassatie stelde in 1948: "*Degene die geroepen wordt om in rechte te getuigen over een feit dat gedekt wordt door het beroepsgeheim, mag het feit onthullen als hij van mening is dat hij dat moet doen, en kan er niet toe gedwongen worden te spreken als hij*

[544] Art. 26, §3, lid 2 Anti-witwaswet.
[545] Bv. via een waarschuwingsbord in zijn wachtkamer.
[546] J. STEVENS, "Over verklikken en witwassen", *Ad Rem* 2004, afl. 1, 32.
[547] Cass. 9 mei 2007, *JT* 2007, 526, noot L.KENNES; H. BOSLY, D. VANDERMEERSCH, en M. BEERNAERT, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 1300; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS,en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2006, 1021.
[548] J. STEVENS, "Het beroepsgeheim van de advocaat en dat van de geneesheer", *T.Gez.* 2002-0**3**, 4.

meent het beroepsgeheim te moeten bewaren."[549] In 1986 bevestigde het Hof van Cassatie deze uitspraak: *"Een getuige die geroepen is om in rechte getuigenis af te leggen over feiten die door het beroepsgeheim gedekt zijn, mag die feiten bekendmaken indien hij oordeelt zulks te moeten doen. Hij kan tot spreken niet gedwongen worden indien hij meent het beroepsgeheim te moeten bewaren. Hij beoordeelt zelf de opportuniteit van zijn beslissing, zelfs indien hij van zijn beroepsgeheim ontslagen wordt, mits de rechter oordeelt dat, in acht genomen de gegevens van de zaak, die getuige door het stilzwijgen te bewaren, het beroepsgeheim niet afwendt van zijn doel."*[550]

263. De omstandigheid dat een getuige tijdens het vooronderzoek verklaringen heeft afgelegd zonder zijn beroepsgeheim te hebben ingeroepen, ontneemt aan die getuige niet het recht om voor het vonnisgerecht het stilzwijgen te bewaren, wegens dat beroepsgeheim.[551]

De rechter kan wel nagaan of het wel gaat om mededelingen gedaan aan de advocaat in zijn hoedanigheid van raadsman en omwille van de beroepsuitoefening[552] en of het beroepsgeheim niet wordt afgewend van zijn doel.[553]

264. De overlegging van stukken in rechte (geregeld in de artikelen 877 tot 882*bis* Ger.W.) wordt met de getuigenis in rechte gelijkgeschakeld.[554]

Afdeling II. Door de rechtspraak algemeen aanvaarde uitzonderingen

265. STEVENS onderscheidt vandaag de dag drie erkende uitzonderingen op het beroepsgeheim van de advocaat.

1) Het Hof van Cassatie neemt aan dat wanneer de beroepsbeoefenaar zich gedwongen voelt om een objectief onaanvaardbaar kwaad te verhinderen, door af te stappen van zijn geheimhoudingsplicht, deze inbreuk op zijn beroepsgeheim niet strafrechtelijk kan gesanctioneerd worden.[555] Het betreft een *noodsituatie*, zoals bedoeld in artikel 71 Sw.[556] Er

[549] Cass. 15 maart 1949, *Pas.* 1948, I, 169.
[550] Cass. 23 september 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, 96.
[551] Cass. 23 september 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, 96.
[552] Cass. 16 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1445.
[553] Cass. 18 juni 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 993.
[554] Cass. 30 oktober 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 235; Cass. 19 december 1994, *RW* 1995-96, 1207, noot S. VAN OVERBEKE.
[555] Cass., 13 mei 1987, *RCJB* 1989, 588, noot A. DE NAUW.

dient wel op gewezen te worden dat in dit arrest het beroepsgeheim van de geneesheer – en niet dat van de advocaat – aan de orde was.

STEVENS merkt elders op dat het de strafbaarstelling van het misdrijf van inbreuk op het beroepsgeheim is die wegvalt, hetgeen niet impliceert dat het beroepsgeheim een relatieve waarde zou hebben.[557]

2) Men aanvaardt dat *wanneer een advocaat in rechte wordt aangesproken door zijn cliënt*, hij – weliswaar met gepaste omzichtigheid (eventueel in raadkamer) – gegevens uit zijn vertrouwelijke relatie met die cliënt kan aanwenden tot zijn verweer.[558] De eis van proportionaliteit moet in acht worden genomen.[559]

Dit is te beschouwen als een toepassing van het recht van verdediging, gestoeld op het principe van de "wapengelijkheid", en ter sanctionering van mogelijk rechtsmisbruik.[560]

3) Wanneer het beroepsgeheim *in conflict* komt *met een hogere waarde*, moet het beroepsgeheim wijken.[561] Tot op de dag van vandaag werd er evenwel nog geen dergelijke hogere waarde aangeduid in de rechtspraak.[562]

In elk van deze drie gevallen wordt men enkel ontslagen van de verplichting tot en niet van het recht op het bewaren van het geheim.[563] Ook wordt slechts de wettelijke verplichting opgeheven en niet de deontologische.[564]

---

[556] J. STEVENS, "De praktijk van het beroepsgeheim", in V. Coigniez, E. Boydens, J. Stevens, P. De Jaegere, H. DE BACKER, D. SCHEERS, T. BAUWENS, G. JASPAERT, J. SWENNEN, W. VAN STEENBRUGGE, J. VERMASSEN, L. KOOLS en K. VERSTREPEN, *Handboek & wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 132.
1) uitzonderlijke omstandigheden
2) enkel voor ernstige misdrijven
3) in acute gevaarsituaties
4) na raadpleging van de stafhouder.

[557] J. STEVENS, "Het beroepsgeheim van de advocaat en dat van de geneesheer", *T.Gez.* 2002-03, 5.

[558] Cass. 5 februari 1985, *Pas.* 1985, I A, 670; J. STEVENS, "Het beroepsgeheim van de advocaat en dat van de geneesheer", *T.Gez.* 2002-03, 5.

[559] J. STEVENS, "De praktijk van het beroepsgeheim", in V. Coigniez *et. al.*, *Wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 132.

[560] J. STEVENS, "De praktijk van het beroepsgeheim", in V. Coigniez *et. al.*, *Wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 132.

[561] Arbitragehof nr. 129/2006, 28 juli 2006, *RW* 2006-07, 1312.

[562] J. STEVENS, "De praktijk van het beroepsgeheim", in V. Coigniez *et. al.*, *Wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 132.

[563] J. STEVENS, "De praktijk van het beroepsgeheim", in V. Coigniez *et. al.*, *Wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 133.

[564] Cass. 12 maart 1980, *Arr.Cass.* 1979-80, 865.

Hoofdstuk V. Het beroepsgeheim versus de fiscale controle

Afdeling I. Probleemstelling

266. Volgens MAUS maakten advocaten in een recent verleden het voorwerp uit van zeer doorgedreven fiscale controles.[565] In een aantal gevallen schrok de fiscus er niet voor terug om zeer ver te gaan in haar onderzoek en principieel geheime informatie bij de advocaten op te vragen. Er zijn gevallen bekend waarbij de fiscus een overzicht vroeg van de openstaande erelonen met vermelding van de identiteit van de betreffende cliënten. De rechtsgeldigheid van dergelijke controlehandelingen kan ten zeerste in vraag worden gesteld.

267. We zullen onderzoeken in welke mate een advocaat het recht heeft en eventueel zelfs verplicht is zijn beroepsgeheim op te werpen wanneer hij onderworpen wordt aan een fiscale controle.

Afdeling II. Het belang van de eerbiediging van het beroepsgeheim bij de fiscale controle

268. Men is het erover eens dat advocaten die worden aangesproken door de fiscus zich op hun beroepsgeheim kunnen beroepen en kunnen weigeren bepaalde informatie mee te delen.

Zowel de advocaat, zijn cliënteel als de fiscus hebben daar immers belang bij.

§1. Belang van de advocaat

269. In eerste instantie heeft de advocaat belang bij de eerbiediging van het beroepsgeheim. De advocaat staat immers bloot aan strafrechtelijke sancties indien hij aan de fiscus inlichtingen verstrekt die gedekt zijn door het beroepsgeheim. Bovendien kan hij burgerrechtelijk aansprakelijk worden gesteld door zijn cliënt.

[565] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 4.

§2 Belang van de cliënt

270. Dat de cliënt zelf ook belang heeft bij het respecteren van de zwijgplicht, is de evidentie zelf. Het beroepsgeheim is er niet voor niets; hij verwacht dat de relatie met zijn advocaat vertrouwelijk is en dat hetgeen hij hem toevertrouwt dan ook geheim wordt gehouden.

§3. Belang van de fiscus

271. MAUS merkt op dat ook de fiscus belang heeft bij de eerbiediging van het beroepsgeheim. Indien een advocaat immers tijdens een fiscale controle zijn beroepsgeheim zou schenden, pleegt hij een misdrijf. Dit heeft tot gevolg dat de informatie die op deze manier aan de fiscus kenbaar werd gemaakt, in wezen onrechtmatig verkregen is. Deze informatie kan dan ook niet dienen als bewijsmateriaal om een fiscale aanslag te rechtvaardigen.[566] In de rechtspraak werd er meermaals op gewezen dat een fiscale aanslag die gebaseerd is op inlichtingen die werden bekomen naar aanleiding van een scheding van het beroepsgeheim nietig is.[567]

Afdeling III. Fiscale controle van de eigen belastingtoestand van de advocaat

272. Het beroepsgeheim werd ingesteld om derden de mogelijkheid te bieden in alle vertrouwen informatie mee te delen aan welbepaalde professionelen. Het beroepsgeheim heeft enkel tot doel de geheimen van derden te beschermen en niet die van de geheimhouder.[568]

Het Hof van Cassatie heeft geponeerd dat men als geheimhouder nooit het beroepsgeheim kan inroepen met als enige doel te ontsnappen aan de controle van de fiscus.[569]

Evenwel wijst MAUS er op dat het beroepsgeheim ook bij een onderzoek naar de eigen belastingplicht van de geheimhouder een obstakel kan vormen voor de fiscale controle.[570]

---

[566] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 5.
[567] Bv. Gent 3 mei 1977, *JDF* 1977, 286; Luik 13 januari 1988, *JDF* 1988, 222.
[568] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 5.
[569] Cass. 17 juni 1969, *JT* 1970, 100..
[570] M. MAUS, *De fiscale controle*, Brugge, Die Keure, 2005, 57.

273. In het kader van de inkosmtenbelastingen kan de fiscus de belastingplichtige onderwerpen aan een boekenonderzoek, een vraag om inlichtingen of een zogenaamde fiscale visitatie.

§1. Het boekenonderzoek

274. De artikelen 315 en 315*bis* WIB '92 leggen aan elke belastingplichtige in de inkomstenbelastingen de verplichting op om alle, al dan niet geïnformatiseerde, boeken en bescheiden voor te leggen die noodzakelijk zijn om het bedrag van zijn belastbare inkomsten te bepalen. Deze verplichting laat de fiscus toe een inzicht te verkrijgen in de werkelijke fiscale toestand van deze belastingplichtige.[571]

Ook advocaten moeten inzage verschaffen in de rekeningen waarop hun beroepsontvangsten worden gestort, althans voor zover deze rekeningen relevant zijn voor de eigen fiscale toestand van de advocaat.[572] Derdenrekeningen houden geen verband met de fiscale situatie van de belastingplichtige rekeninghouder en kunnen dus niet het voorwerp uitmaken van een boekenonderzoek door de fiscus.[573] De eigenlijke beroepsrekeningen van de advocaat waarop de erelonen worden gestort, moeten uiteraard wél worden voorgelegd aan de fiscus.[574]

275. Volgens MAUS moet de advocaat het recht hebben om in zijn boeken en bescheiden de identiteit van derden te verbergen voor de fiscus.[575] Uit de administratieve commentaren bij deze artikelen blijkt dat geneesheren in de ruime zin van het woord de identiteit van hun patiënten in de boeken en bescheiden moeten verbergen voor de fiscus. [576] MAUS meent dat deze regel ook geldt voor alle andere personen die gehouden zijn tot het beroepsgeheim en die het voorwerp uitmaken van een fiscaal onderzoek.[577]

---

[571] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 6.
[572] Cass. 17 juni 1969, *JT* 1970, 100.
[573] R. TOURNICOURT, "Procedure van verificatie der aangifte en van de betwistingen inzake de vestiging der directe belastingen', in H. GEINGER, *De advocaat en de fiscus*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 101.
[574] M. MAUS, *De fiscale controle*, Brugge, Die Keure, 2005, 184.
[575] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 7.
[576] Com.I.B.92, 334/4.
[577] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 7.

§2. De vraag om inlichtingen

276. Op grond van artikel 316 WIB '92 is iedere belastingplichtige in de inkomstenbelastingen verplicht om de fiscus alle inlichtingen te verstrekken die van hem gevorderd worden met het oog op het onderzoek van zijn fiscale toestand. Men kan zich slechts onttrekken van deze verplichting indien de gestelde vragen manifest onwettig zijn[578] of ingeval van overmacht.[579]

Ook hier geldt dat de belastingplichtige die tot het beroepsgeheim is gehouden, ertoe verplicht is zijn medewerking te verlenen aan een fiscale controle indien deze gericht is op het onderzoek van zijn eigen fiscale toestand. Indien de fiscus echter met haar vragen bij een advocaat informatie poogt te bekomen die gedekt is door het beroepsgeheim, dan kan de advocaat weigeren deze informatie mee te delen.[580]

§3. De fiscale visitatie

277. Artikel 319 WIB '92 biedt de fiscus het recht van toegang tot de beroepslokalen. Dit zijn de lokalen waar men zijn beroepsactiviteit uitoefent of waarvan kan worden vermoed dat er een beroepsactiviteit plaatsvindt, zelfs indien deze activiteit slechts tijdelijk zou zijn.[581]

Het visitatierecht heef betrekking op alle beroepslokalen van om het even welke natuurlijke of rechtspersoon. Het feit dat deze personen gebonden zijn door een beroepsgeheim doet daar niets aan af. De fiscus kan haar visitatierecht dus ook uitoefenen in de beroepslokalen van advocaten. [582]

---

[578] R. Forestini, S. Blondeel, "De la déclaration au contrôle fiscal. Les droits et les devoirs du fisc", *RGCF* 2003, afl. 5, 7-15.
[579] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 7.
[580] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 7.
[581] A. SPRUYT, "De rechten van onderzoek van de fiscus inzake inkomstenbelastingen", in P. VAN ORSHOVEN, I. CLAEYS-BOUUAERT T. DELAHAYE, S. VAN CROMBRUGGE, L. MAES, K. PEETERS, L. WEYTS, S. SABLON, K. GEENS, J. COUTURIER, A. SPRUYT, H. GEINGER, E. KRINGS, H. VANDENBERGH, L. GHEYSENS, P. COOREMAN, L. INNEKENS, J. LAGAE, A. ALEN, B. SEUTIN en F. VANISTENDAEL, *Actuele problemen van fiscaal recht*, Antwerpen, Kluwer, 1989, 167.
[582] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 7.

Afdeling IV. Fiscaal derdenonderzoek

278. Op grond van artikel 322 WIB '92 heeft de fiscus de bevoegdheid om aan derden inlichtingen te vragen over andere belastingplichtigen. Artikel 313 WIB '92 geeft de fiscus het recht om aan derden inlichtingen te vragen over onbepaalde personen, dit wil zeggen een personen of groepen van personen, zelfs niet met name aangeduid, met wie de aangezochte derde rechtstreeks of onrechtstreeks in betrekking is geweest uit hoofde van zijn beroepsactiviteit.[583]

279. Ook hier kunnen advocaten zich beroepen op hun beroepsgeheim wanneer de fiscus informatie vraagt die gedekt is door het beroepsgeheim. Indien de controle zich echter niet richt tot het cliënteel van de advocaat, kan de advocaat zijn beroepsgeheim niet inroepen.

Afdeling V. Te volgen procedure in geval het beroepsgeheim ingeroepen wordt

280. Artikel 334 WIB '92 voorziet in een specifieke procedure voor het geval dat een persoon het beroepsgeheim inroept om zijn medewerking aan de fiscale controle te weigeren. In dat geval moet de fiscus de territoriaal bevoegde tuchtoverheid verzoeken om te oordelen of, en gebeurlijk in welke mate, de vraag om inlichtingen of overlegging van boeken en bescheiden verzoenbaar is met het eerbiedigen van het beroepsgeheim.

281. In de rechtsleer heerst discussie omtrent de vraag of de fiscus verplicht is iedere keer de tuchtoverheid te doen tussenkomen. Sommigen menen dat de fiscus in elke geval daartoe verplicht is[584], terwijl anderen menen dat artikel 334 WIB '92 aan de fiscus slechts de mogelijkheid verschaft zicht tot de tuchtoverheid te wenden.[585] Uit de administratieve commentaren blijkt dat de fiscus zich aansluit bij de eerste strekking.[586]

282. Wanneer in het kader van artikel 334 WIB '92 de Orde van Advocaten aangesproken wordt door de fiscus, moet de stafhouder een standpunt innemen over de vraag of de advocaat al dan niet terecht zijn beroepsgeheim heeft ingeroepen. Volgens MAUS heeft dat tot gevolg dat de desbetreffende advocaat alle ter zake dienende informatie aan de stafhouder moet

[583] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 9.
[584] H. VAN GOETHEM, "Het beroepsgeheim van de Advokaat", *Jura Falc.* 1981-82, 214.
[585] J. VAN HOUTTE en I. CLAEYS-BOUUAERT, "Beginselen van Belgsich Belastingrecht", Gent, Story-Scientia, 1979, 421.
[586] Com.I.B.92, 334/6.

meedelen of overhandigen, zodat deze met kennis van zaken een advies kan uitbrengen.[587] De advocaat loopt in dat geval geen risico op sancties, aangezien het Hof van Cassatie meermaals heeft gesteld dat het beroepsgeheim niet geldt ten aanzien van de Orde van Advocaten van de balie waartoe de advocaat behoort.[588] Bovendien zijn ook de Orde van Advocaten en de stafhouder zelf tot het beroepsgeheim gehouden.[589]

Indien de stafhouder meent dat het beroepsgeheim ten onrechte werd ingeroepen, dient de advocaat in beginsel in te gaan op het verzoek om informatie van de fiscus. Hij is immers ingevolge zijn deontologie gehoorzaamheid verplicht aan de Orde van Advocaten. Indien hij toch blijft weigeren de inlichtingen te verstrekken, moet hij vanuit fiscaal oogpunt beschouwd worden als elke andere persoon die weigert mee te werken aan een fiscaal onderzoek en kan hij worden gesanctioneerd[590]

283. Men is het in de rechtsleer oneens over de vraag of de fiscus gebonden is door het oordeel van de stafhouder.[591] MAUS meent dat ook de fiscus zich moet neerleggen bij het standpunt van de stafhouder. Hij leidt dat af uit de parlementaire voorbereiding bij de wet van 20 november 1962 waaruit blijkt dat de wetgever de procedure van artikel 334 WIB '92 beschouwde als een arbitrage.[592] De fiscus zelf meent ook dat zij het oordeel van de stafhouder moet respecteren.[593]

Afdeling VI. Uitzonderingen op de zwijgplicht

284. Zoals reeds besproken, omvat artikel 458 Sw. twee uitzonderingen op de zwijgplicht van de advocaat. We gaan na welke impact dat heeft op verhouding "advocaat-fiscus".

[587] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 10.
[588] Cass. 18 juni 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 993; Cass. 22 december 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 522; Cass.29 mei 1986, *JT* 1987, 331.
[589] Cass. 18 juni 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 993; Cass. 20 maart 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 835; Cass. 22 december 1988, *Arr.Cass*. 1988-89, 522.
[590] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 10.
[591] C. HAVERMANS, "Het beroepsgeheim van de advocaat in het fiscale recht: geheimhouding en inkomstenbelastingen" *TFR* 1987, 97.
[592] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 10; *Parl. St.* Kamer 1961-62, 264/1, 110, http://www3.dekamer.be/digidoc/DPS/K2103/K21033142/K21033142.PDF.
[593] Com.I.B.92, 334/8.

§1. Getuigenis in rechte

285. Het recht (niet de plicht) van de advocaat om zijn geheimhoudingsplicht te doorbreken geldt enkele voor getuigenissen in rechte. Dit betekent dat deze uitzondering geen toepassing kan vinden op het fiscaal getuigenverhoor in de zin van de artikelen 322, 325 en 326 WIB '92 omdat dit zich afspeelt voor een fiscale ambtenaar, die geen rechterlijke instantie is.

Indien een rechter in het kader van een gerechtelijke fiscale geschillenprocedure of in het kader van een fiscale strafprocedure een derde hoort die gehouden is door het beroepsgeheim, vindt de uitzondering van het getuigenis in rechte wél toepassing.[594]

§2. Wettelijke plicht tot spreken

286. Zoals reeds gezegd, bepaalt artikel 26, §3, lid 1 van de Anti-witwaswet dat advocaten die bij de uitoefening van de in artikel 3, 5° van die wet opgesomde activiteiten, feiten vaststellen waarvan zij weten of vermoeden dat ze verband houden met het witwassen van geld of met de financiering van terrorisme, de stafhouder van de Orde van Advocaten waartoe zij behoren daarvan onmiddellijk op de hoogte moeten brengen.

Op fiscaal vlak geldt de meldingsplicht enkel ingeval van *"ernstige en georganiseerde fiscale fraude waarbij bijzonder ingewikkelde mechanismen of procedés van internationale omvang worden aangewend"*.[595]

De exacte draagwijdte van deze bepaling blijkt niet duidelijk te zijn.[596] Volgens de parlementaire voorbereiding bij de wet van 7 april 1995 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld heeft deze bepaling enkel tot doel de criteria te preciseren waaraan het strafrechtelijk gesanctioneerde fiscale misdrijf moet beantwoorden om onder de toepassing van de Anti-witwaswet te vallen.[597]

---

[594] M. MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 11.
[595] Art. 5, §3, 1°, elfde streepje Anti-witwaswet.
[596] MAUS, "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 12.
[597] *Parl. St.* Senaat 1994-95, 1323/1, 3, http://www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22150&LANG=nl.

De “gewone” fiscale fraude valt echter buiten het toepassingsgebied van de Anti-witwaswet.[598]

[598] *Parl. St.* Senaat 1991-92, 468/2, 16-17, http://www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22150&LANG=nl; A. DE NAUW, “De strafrechtelijke aspecten van de Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld”, in P. ARNOU en A. VANDENPLAS., *Om deze redenen. Liber Amicorum Armand Vandeplas*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 138; J.-P. SPREUTELS en P. DE MÛELENAERE, *De cel voor financiële informatieverwerking en de voorkoming van het witwassen van geld in België*, Brussel, Bruylant, 2003, 66.

Deel VI.

Vermogenstransparantie in het kader van de insolventieprocedures

Hoofdstuk I. Vermogenstransparantie in het kader van de collectieve schuldenregeling

Afdeling I. Situering

287. Na een wetgevend proces dat zeven jaar aansleepte, creëerde de wetgever met de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen (hierna: de Wet CSR) een nieuw middel ter bescherming van mensen met financiële problemen.[599] De bepalingen van deze wet werden opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek, meer bepaald in de artikelen 1675/2 tot 1675/19 ervan. De Wet CSR trad in werking op 1 januari 1999.[600]

De wetgever had met de collectieve schuldenregeling een tweeledig doel voor ogen: enerzijds het aanreiken van een nieuwe start aan die personen die het hoofd niet meer kunnen bieden aan een overmatige schuldenlast, met het oog op een menswaardig leven, en anderzijds ervoor te zorgen dat deze schuldenaren – in de mate van het mogelijke – hun schulden alsnog kunnen aanzuiveren.[601]

De praktijk wees echter uit dat de procedure gepaard ging met een aantal technische onvolmaaktheden. Zij betroffen zowel de beschikking van toelaatbaarheid en haar gevolgen, de minnelijke en gerechtelijke aanzuiveringsregeling en hun opvolging, als het einde van de collectieve schuldenregeling.[602]

288. Op 1 januari 2006 zijn enkele wijzigingen aan de procedure van collectieve schuldenregeling in werking getreden. Deze zijn het gevolg van twee wetten: enerzijds de wet van 13 december 2005 betreffende de termijnen, het verzoekschrift op tegenspraak en de

[599] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 437.
[600] Art. 21 Wet CSR.
[601] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1550.
[602] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1550.

procedure van collectieve schuldenregeling en anderzijds de wet van 13 december 2005 tot wijziging van de artikelen 81, 104, 569, 578, 580, 583 en 1395 van het Gerechtelijk Wetboek.

De structuur van de procedure werd grotendeels onaangeroerd gelaten. Naast de minnelijke en de gerechtelijke aanzuiveringsregeling is evenwel een nieuw concept geïntroduceerd, namelijk de totale kwijtschelding zonder aanzuiveringsregeling.

Wel werden er enkele belangrijke inhoudelijke vernieuwingen doorgevoerd. De wetgever heeft bijvoorbeeld duidelijke beleidskeuzes gemaakt inzake het lot van de borgen van de verzoeker in de collectieve schuldenregeling. Typerend zijn ook de verplichting om in de aanzuiveringsregeling te voorzien in de prioritaire betaling van voor de menswaardigheid relevante schulden en de versterking van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling zonder kwijtschelding om de activa te vrijwaren. Tevens ondersteunt de vernieuwde procedure de minnelijke aanzuiveringsregeling door álle schuldeisers – dus ook de fiscus – te machtigen met een minnelijke kwijtschelding in te stemmen. Daarenboven beschermt de geïntroduceerde bevrijdbaarheid kosteloze zekerheidsstellers tegen de gevolgen van de overmatige schuldenlast van de schuldenaar voor wiens verbintenissen zij instaan.[603] Ten slotte is de bevoegde rechter niet langer de beslagrechter, maar wel de arbeidsrechtbank.

289. De idee die aan de grondslag ligt van deze wet is: de uitzichtloze spiraal van schulden moet kunnen worden doorbroken zodat de debiteur opnieuw aan het economisch leven kan deelnemen.[604]

De doelstelling van deze wet vindt men in artikel 1675/3, lid 3 Ger.W.: *"De aanzuiveringsregeling strekt ertoe de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen, met name hem in staat te stellen in de mate van het mogelijke zijn schulden te betalen en tegelijkertijd te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden."* Het is dus niet in de eerste plaats de bedoeling om de activa van de debiteur te verdelen onder de schuldeisers. Toch is de schuldenregeling ook voor de schuldeisers van groot belang, aangezien deze het moet mogelijk maken dat zij geheel of gedeeltelijk worden terugbetaald.[605]

[603] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1547.
[604] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 437.
[605] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 437.

Afdeling II. Toepassingsgebied

290. Enkel natuurlijke personen die geen handelaars zijn (in de zin van artikel 1 W.Kh.), kunnen bij de rechter een verzoek indienen tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling[606] Indien men vroeger handelaar is geweest kan men dat verzoek slechts indienen ten minste zes maanden na het stopzetten van zijn handel of indien men failliet werd verklaard, na de sluiting van het faillissement.[607]

Deze omschrijving houdt in dat deze procedure ook open staat voor beoefenaars van vrije beroepen.[608] Dit geldt niet voor rechtspersonen.

291. Wanneer men gebruik wil maken van deze procedure, moet men aan twee bijkomende voorwaarden voldoen, namelijk:

1) Men mag niet in staat zijn om op duurzame wijze zijn opeisbare of te vervallen schulden te betalen. Er moet sprake zijn van een structureel gebrek aan evenwicht tussen zijn inkomsten en zijn schuldenlast.[609]

2) Men mag zijn onvermogen niet kennelijk hebben bewerkstelligd. Dit wil zeggen dat men geen goederen of inkomsten mag verborgen houden. Evenmin mag men zijn onvermogen in de hand werken door bedrieglijke handelingen te verrichten ter benadeling van de rechten van zijn schuldeisers of door elementen uit zijn vermogen op bedrieglijke wijze aan hen te onttrekken.[610]

Afdeling III. Bevoegde rechter

292. Oorspronkelijk was de bevoegde rechter inzake collectieve schuldenregeling de beslagrechter. Echter, de wet van 13 december 2005 tot wijziging van de artikelen 81, 104, 569, 578, 580, 583 en 1395 van het Gerechtelijk Wetboek heeft diens bevoegdheid overgedragen aan de arbeidsrechter, door art. 578 Ger.W. aan te vullen met een 14°. De wetgever is van oordeel dat door de collectieve schuldenregeling aan de arbeidsgerechten toe

[606] Art. 1675/2, lid 1 Ger. W.
[607] Art. 1675/2, lid 2 Ger. W.
[608] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 437.
[609] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 438.
[610] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 438.

te vertrouwen nog meer rekening kan worden gehouden met de sociale dimensie van de problematiek van schuldenoverlast. Deze bekommernis verbindt hij met artikel 1675/3 Ger.W.[611] Deze overdracht roept echter enkele bedenkingen op.[612]

Afdeling IV. Verloop van de procedure

§1. Inleiding

293. Artikel 1675/4, §1 Ger.W. bepaalt dat de procedure ingeleid wordt door middel van een eenzijdig verzoekschrift. Dit verzoekschrift moet de vermeldingen bevatten die opgesomd worden in artikel 1675/4, §2 Ger.W.

Belangrijk in het kader van deze paper is dat een gedetailleerde staat en raming van de baten en de lasten van het vermogen van de verzoeker, van het gemeenschappelijk vermogen indien hij gehuwd is onder een stelsel van gemeenschap van goederen, en van het vermogen van de echtgenoot of de met de verzoeker samenwonende(n) moet vermeld worden.[613] Daarenboven moet ook een gedetailleerde staat en raming van de binnen de zes maanden voorafgaand aan de inleiding van het verzoekschrift vervreemde goederen die deel uitmaakten van die vermogens meegedeeld worden.[614]

§2. Gevolgen voor de schuldeisers

294. De beschikking van toelaatbaarheid doet een toestand van samenloop ontstaan tussen de schuldeisers en heeft de opschorting van de loop van de intresten en de onbeschikbaarheid van het vermogen van de verzoeker en het ontstaan van een boedel tot gevolg.[615] Tot de boedel behoren alle goederen van de verzoeker op het ogenblik van de beschikking, alsmede de goederen die hij tijdens de uitvoering van de collectieve aanzuiveringsregeling verkrijgt.[616]

---

[611] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 155; B. DE GROOTE, "Collectieve schuldenregeling. Fundamentele wijzigingen 2005", *NJW* 2006, 242.
[612] Zie: K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1554-1556.
[613] Art. 1675/4, §2, 7° Ger. W.
[614] Art. 1675/4, §2, 8° Ger. W.
[615] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 440.
[616] Art. 1675/7, §1, lid 1 Ger. W.

Iedere daad gesteld door de schuldenaar in strijd met de gevolgen verbonden aan de beschikking van toelaatbaarheid is niet tegenwerpbaar aan de schuldeisers.[617]

295. De gevolgen van de overdrachten van schuldvordering worden geschorst tot het einde, de verwerping of de herroeping van de aanzuiveringsregeling. Op dezelfde wijze, behalve in geval van tegeldemaking van het vermogen, worden de gevolgen van de zakelijke zekerheden en van de voorrechten geschorst tot het einde, de verwerping of de herroeping van de aanzuiveringsregeling.[618]

296. Aangezien er een collectieve samenloop ontstaat, worden de uitvoeringsrechten van de individuele schuldeisers geschorst.[619] De reeds gelegde beslagen behouden echter hun bewarende werking.[620] Indien de dag van de gedwongen verkoop van de in beslag genomen roerende of onroerende goederen reeds vóór de beschikking van toelaatbaarheid was bepaald en door aanplakking bekendgemaakt, geschiedt deze verkoop voor rekening van de boedel.[621]

§3. Gevolgen voor de verzoeker

297. Toelating tot de procedure van collectieve schuldenregeling heeft de volgende gevolgen voor de verzoeker, zoals vermeld in artikel 1675/7, §3 Ger.W.:

1) hij mag geen enkele daad met betrekking tot zijn goederen stellen die een normaal vermogensbeheer te buiten gaat;

2) hij mag geen enkele daad stellen die een schuldeiser zou bevoordelen, behoudens de betaling van een onderhoudsschuld voor zover deze geen achterstallen betreft;

3) hij mag zijn onvermogen niet vergroten.

De arbeidsrechter kan wel toestemming geven om deze handelingen te stellen.

---

[617] Art. 1675/7, §1, lid 1 Ger. W.
[618] Art. 1675/7, §5 Ger. W.
[619] Art. 1675/7, §2, lid 1 Ger. W.; K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 440.
[620] Art. 1675/7, §2, lid 1 Ger. W.
[621] Art. 1675/7, §2, lid 2 Ger. W.

Indien de verzoeker toch rechtshandelingen gesteld heeft zonder de vereiste toestemming, dan zijn deze handelingen niet tegenwerpelijk aan de concurrente schuldeisers.[622] Een betaling die één schuldeiser bevoordeligt zal dus moeten terugbetaald worden aan de boedel.[623]

§4. De schuldbemiddelaar

A. Aanstelling

298. Als de rechter het verzoek toelaatbaar acht, stelt hij in zijn beschikking, met diens akkoord, een schuldbemiddelaar aan.[624] Hij zal instaan voor de voorbereiding van en de onderhandelingen over de collectieve schuldenregeling.[625]

299. Art. 1675/4, 5° Ger.W. verschaft de verzoeker de mogelijkheid om zelf een schuldbemiddelaar voor te stellen.

301. Als schuldbemiddelaar kunnen slechts worden aangewezen:

- advocaten, ministeriële ambtenaren of gerechtelijke mandatarissen in de uitoefening van hun beroep of ambt;

- de overheidsinstellingen of de particuliere instellingen, die daartoe door de bevoegde overheid zijn erkend.[626]

Artikel 1675/17, §2 Ger.W. stelt dat de schuldbemiddelaar onafhankelijk en onpartijdig moet zijn ten opzichte van alle betrokken partijen. Het feit dat hij eventueel zelf door de verzoeker werd voorgesteld, doet daar geen afbreuk aan. Integendeel, dit heeft als positief gevolg dat de bemiddelaar diens vertrouwen zal meedragen.[627]

[622] Art. 1675/7, §5 Ger. W.
[623] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 441.
[624] Art. 1675/6, §2 Ger. W.
[625] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 441.
[626] Art. 1675/17, §1 Ger. W.
[627] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 441.

B. Opdracht

302. De taak van de schuldbemiddelaar bestaat erin de procedure op te volgen en te controleren of de overeengekomen of opgelegde maatregelen nageleefd worden.

De schuldenaar moet de schuldbemiddelaar onverwijld in kennis stellen van iedere wijziging van zijn vermogenstoestand die optreedt na de indiening van het verzoekschrift.[628]

C. Bevoegdheid tot het inwinnen van inlichtingen

1. Welke inlichtingen kunnen worden ingewonnen?

303. Wil de schuldbemiddelaar zijn taak naar behoren vervullen, dan zal hij bepaalde inlichtingen moeten inwinnen. Artikel 1675/8 Ger.W. verschaft hem de mogelijkheid een uitgebreide onderzoeksmacht uit te oefenen.[629] Dat artikel bepaalt dat de schuldbemiddelaar zich kan richten tot de rechter teneinde de schuldenaar of een derde te gelasten hem alle nuttige inlichtingen te verstrekken aangaande:

1) de verrichtingen uitgevoerd door de schuldenaar;

2) de samenstelling en de vindplaats van diens vermogen.[630]

De doelstelling van de tweede onderzoeksbevoegdheid is gelegen in de controle op het *"niet zijn onvermogen te hebben bewerkstelligd of te bewerkstelligen"*, zoals bedoeld in artikel 1675/2 Ger.W. als toepassingsvoorwaarde en in artikel 1675/15 Ger.W. als voorwaarde voor het behoud van de procedure voor collectieve schuldenregeling.[631] Daarnaast heeft deze onderzoeksbevoegdheid meer in het algemeen betrekking op het inzicht in de samenstelling van het vermogen van de schuldenaar. Hierin zit duidelijk een verwijzing naar *"de baten en de lasten van het vermogen van de verzoeker"*, zoals bedoeld in artikel 1675/4, §1, 7° en 8° Ger.W. Deze gegevens zijn niet alleen van belang voor de controle op de bewerkstelliging

[628] Art. 1675/14, §1 Ger. W.
[629] A. DE WILDE, "Collectieve schuldenregeling voor particulieren", *RW* 1998-99, 664.
[630] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 3.
[631] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 3.

van het onvermogen, maar ook voor de controle op het *"niet in staat zijn om, op duurzame wijze, zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen"*, zijnde een andere voorwaarde voor de toepassing en het behoud van een procedure van collectieve schuldenregeling.[632] DE COSTER merkt op dat tijdens de parlementaire voorbereiding benadrukt werd dat het inderdaad de taak is van de schuldbemiddelaar om de staat van het vermogen van de verzoeker precies vast te leggen[633] en dat het een vereiste is dat het vermogen van de schuldenaar volledig transparant is, wat te maken heeft met de procedurele goede trouw[634].[635] DE COSTER merkt ook op dat het vreemd is dat, in tegenstelling tot artikel 1675/4, §1, 7° Ger.W., de tekst van artikel 1675/8 Ger.W. het enkel heeft over het vermogen van de schuldenaar en niet over de vermogens van de echtgenoot of met de verzoeker samenwonende(n).[636]

304. Gelet op de centrale rol die de schuldbemiddelaar vervult en de algemene onderzoeksmacht die hij heeft, kan hij, volgens DE COSTER, onder andere inlichtingen vragen over de volgende elementen:

- het door de schuldenaar al dan niet bewerkstelligd hebben of bewerkstelligen van zijn onvermogen;

- de vermogenstoestand (zowel actief als passief) en de vermogensbewegingen van de schuldenaar, niet enkel om na te zien of het hier inderdaad gaat om een duurzame schuldenoverlast, maar ook om eventueel niet-geïdentificeerde schuldeisers te onttrekken en/of op adequate wijze een minnenlijke aanzuiveringsregeling te kunnen voorbereiden;

- de vermogenstoestanden en de vermogensbewegingen van de echtgenoot en/of de samenwonende(n);

---

[632] Art. 1675/2, lid 1 Ger. W.
[633] *Parl. St.* Kamer 1996-97, nrs. 1073/1 en 1074/1, 22, http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/49/1073/49K1073001.pdf.
[634] *Parl. St.* Senaat 1997-98, nr. 1-929/5, 36, http://www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22150&LANG=nl.
[635] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 4.
[636] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 4.

- alle elementen die te maken hebben met de andere toepassingsvoorwaarden van de procedure van de collectieve schuldenregeling en de waarheidsgetrouwheid van de verklaringen ter zake van de schuldenaar, zoals bijvoorbeeld de vraag naar de woonplaats van de schuldenaar, een eventueel (vroeger) statuut van handelaar, enz…

- gegevens die te maken hebben met de realiteit van de schuldvorderingen lastens de schuldenaar, zoals bijvoorbeeld de historiek van de (af)betalingen van de schuldenaar of de bewijsstukken van de schuldvordering, niet enkel opdat de schuldbemiddelaar zou kunnen weten welke schuldvordering hij conform artikel 1675/10, §3 Ger.W. moet opnemen in de minnelijke aanzuiveringsregeling, maar ook om een goede rechtsbedeling en besparing van gerechtskosten te realiseren;

- gegevens die te maken hebben met de realiteit van de schuldvorderingen van de schuldenaar lastens derden;

- alle gegevens die nuttig of nodig zijn voor het opvolgen en het controleren van de aanzuiveringsregeling zoals bedoeld in artikel 1675/14 en/of om te verifiëren of de schuldenaar zich niet bevindt in één van de in artikel 1675/15, §1 bedoelde hypotheses.[637]

2. Aan wie kunnen inlichtingen worden gevraagd?

305. Artikel 1675/8 Ger.W. stelt dat de schuldbemiddelaar zowel aan de schuldenaar zelf als aan derden inlichtingen mag vragen. Wie moet verstaan worden onder "derden" wordt niet verduidelijkt. DE COSTER meent dat hiermee eenieder die niet de schuldenaar zelf is wordt bedoeld.[638] Te denken valt onder meer aan de echtgenoot en de schuldeisers van de debiteur, maar ook aan bankiers, notarissen, vastgoedmaatschappijen, handelaar, openbare diensten[639],

[637] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 6-7.
[638] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 7.
[639] Bv. de fiscus en de socialezekerheidsinstellingen.

enz…[640] Ook de werkgever[641] en de advocaat van de debiteur, evenals gerechtsdeurwaarders mag de schuldbemiddelaar om inlichtingen verzoeken.[642]

Buitenlandse derden (dus ook buitenlandse banken) zijn, wegens de territoriale werking van de Wet CSR, niet onderworpen zijn aan deze bepaling.[643]

3. Informatievergaring versus het recht op privacy

306. Het vragen van inlichtingen en dus het verzamelen van informatie over het vermogen door de schuldbemiddelaar wordt begrensd door het recht op privacy van de verzoeker.

Deze begrenzing mag echter niet worden overschat. In de eerste plaats is het zo dat de schuldenaar door de collectieve schuldenregeling aan te vragen, zelf akkoord is gegaan met de volledige transparantie van zijn vermogen.[644] Daarenboven betreft het vermogensinformatie, hetgeen minder gevoelig dan bijvoorbeeld medische gegevens.[645]

4. Informatievergaring versus het beroepsgeheim

307. Er is heel wat te doen geweest omtrent de vraag of degene tot wie de schuldbemiddelaar zich richt om inlichtingen te bekomen, zich al dan niet mag beroepen op zijn beroepsgeheim.

308. De oorspronkelijke versie van artikel 1675/8 Ger.W. bepaalde: *"Tenzij deze opdracht hem reeds was toevertrouwd in de beschikking van toelaatbaarheid kan de*

---

[640] *Parl. St.* Senaat 1997-98, nr. 1-929/5, 36 en 37, http://www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22150&LANG=nl.

[641] B. DE GROOTE, "De schuldbemiddelaar en zijn draaiboek", in E. DIRIX en P. TAELMAN, *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 128; E. DIRIX en A. DE WILDE, "Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling", in E. DIRIX en P. TAELMAN, *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 52.

[642] S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 7.

[643] *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/11, 54, http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/49/1073/49K1073011.pdf.

[644] *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/1 en 1074/1, 33, http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/49/1073/49K1073001.pdf.
S. DE COSTER, "Art. 1675/8 Ger. W.", in P. DEPUYDT, B. ALLEMEERSCH, D. LINDEMANS en S. RAES, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 8.

schuldbemiddelaar, belast met een procedure van minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling, zich richten tot de rechter overeenkomstig artikel 1675/14, § 2, derde lid, teneinde de schuldenaar of een derde te gelasten hem al de nuttige inlichtingen te verstrekken over verrichtingen uitgevoerd door de schuldenaar en over de samenstelling en de vindplaats van diens vermogen.
Hoe dan ook kan de derde gehouden tot het beroepsgeheim of tot de zwijgplicht, zich daarop niet beroepen. De artikelen 877 tot 882 zijn op hem van toepassing."

Het tweede lid van dit artikel werd voorgelegd aan het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof), dat op 3 mei 2000 uitspraak deed.[646]

De eisers waren van oordeel *"dat het algemene, absolute en radicale verbod voor advocaten en hun cliënten om zich op het beroepsgeheim te beroepen een onevenredige schending van hun rechten betekent"* en *"dat die bepaling bijgevolg een discriminatie doet ontstaan tussen de procedure van collectieve schuldenregeling en andere vergelijkbare procedures, die niet objectief kan worden verantwoord"*.

Aangezien de redenering van het Hof zeer duidelijk blijkt uit het arrest, worden hieronder citaten daaruit weergegeven:

"De procedure van collectieve schuldenregeling beoogt de financiële toestand van de schuldenaar met overmatige schuldenlast te herstellen, met name hem ertoe in staat te stellen voor zover mogelijk zijn schulden te betalen en tegelijkertijd te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden (artikel 1675/3, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

In dat kader beoogt artikel 1675/8 de transparantie van het vermogen van de schuldenaar te waarborgen, om te vermijden dat betaalkrachtige schuldenaars die hun voor beslag vatbaar vermogen geheel of gedeeltelijk verbergen, de procedure onrechtmatig zouden gebruiken.

De opheffing van het beroepsgeheim van de advocaat is een pertinente maatregel om het hiervoor omschreven doel te bereiken."

[646] Arbitragehof nr. 46/2000, 3 mei 2000, *RW* 2000-01, 506.

Toch kwam het Hof tot het besluit dat de maatregel evenredig was met het beoogde doel en dus dat het tweede lid van artikel 1675/8 Ger.W. discriminatoir was. Bijgevolg werd deze bepaling vernietigd.

309. De wetgever meende deze discriminatie ongedaan te maken door uitdrukkelijk in artikel 1675/8, lid 2 Ger.W. te bepalen dat degene op wie het verzoek betrekking heeft, het recht heeft zijn opmerkingen schriftelijk en in raadkamer te formuleren. Op basis van deze opmerkingen moet de rechter dan bepalen in welke mate het beroepsgeheim of de zwijgplicht kan worden aangevoerd.[647] Ook werd een derde lid toegevoegd aan artikel 1675/8 Ger.W. dat stelt dat zo nodig de rechter de orde of het tuchtcollege van de derde op de hoogte moet stellen van het verzoek van de schuldbemiddelaar. Die instantie beschikt dan over dertig dagen om de rechter van advies te dienen over het verzoek van de bemiddelaar. Indien ze geen advies verstrekt, wordt het advies geacht gunstig te zijn. Indien de rechter van het advies afwijkt, moet hij de redenen daarvoor preciseren in zijn uitspraak.

Ook de schuldenaar beschikt volgens de wetgever over een voldoende mogelijkheid om zijn opmerkingen kenbaar te maken, aangezien artikel 1675/8, lid 1 verwijst naar artikel 1675/14, § 2, lid 3, waarin wordt bepaald dat de zaak voor de rechter wordt gebracht en de partijen worden uitgenodigd om te verschijnen.[648]

310. De Orde van Vlaamse Balies en de Orde van Franstalige en Duitstalige Balies legden dit vernieuwde tweede lid en nieuwe derde lid van artikel 1675/8 Ger.W. ook voor aan het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof), dat deze maal uitspraak deed op 14 juni 2006.[649]

Hierna volgt de – alweer zeer duidelijke – redenering van het Hof:

"Het nieuwe artikel 1675/8 van het Gerechtelijk Wetboek behoudt de bepaling volgens welke met name de advocaten kunnen worden gelast inlichtingen te verstrekken die onder het beroepsgeheim vallen. Hoewel in de parlementaire voorbereiding de voordelen in herinnering worden gebracht die de opheffing van het beroepsgeheim van de advocaat inhoudt, wordt daarin, evenmin als in de vorige tekst, een verantwoording gegeven die vergelijkbaar is met

[647] B. DE GROOTE, "Beroepsgeheim advocaat blijft overeind in collectieve schuldenregeling", *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 9.
[648] *Parl. St.,* Kamer, 2003-04, 51-1309/001, 13-14, http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/1309/51K1309001.pdf.
[649] Arbitragehof nr. 100/2006, 14 juni 2006, *JLMB* 2006, afl. 26, 1128.

die van een noodtoestand of een waardenconflict, zoals het Hof in zijn voormeld arrest reeds had opgemerkt.

De nieuwe bepaling voorziet in een optreden van de rechter, dat evenwel reeds vermeld was in het onveranderd gebleven eerste lid van artikel 1675/8 en in het tweede lid dat verwees naar de artikelen 877 tot 882 van het Gerechtelijk Wetboek.

Niet alleen beperkt de nieuwe regeling zich ertoe de procedureregel over te nemen die bij artikel 878, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek is voorgeschreven, maar bovendien verzwaart zij de aantasting van het beroepsgeheim van de advocaat, vermits zij, door de verwijzing naar de artikelen 877 tot 882 van hetzelfde Wetboek te schrappen, afziet van de in artikel 877 geformuleerde vereiste dat er "gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens" moeten bestaan.

Het gegeven dat de bemiddelaar « het nodig [moet achten] aanvullende inlichtingen over de vermogenstoestand van de verzoeker in te winnen » verandert niets aan de aantasting van het beroepsgeheim en kan die aantasting niet verantwoorden."

Bovendien stipt het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof) een redeneerfout van de wetgever aan[650]: *"Ten slotte wordt niet ingezien hoe de opmerkingen die de advocaat kan maken en het advies dat de orde kan uitbrengen aan de rechter, die laatstgenoemde op nuttige wijze duidelijkheid zouden kunnen verschaffen zonder dat door die opmerkingen of dat advies elementen vrij worden gegeven die onder het beroepsgeheim vallen."*

Tenslotte komt het Hof tot volgend besluit: *"Uit hetgeen voorafgaat vloeit voort dat, ondanks de enkele wijzigingen die het bevat, het nieuwe artikel 1675/8, tweede en derde lid van het Gerechtelijk Wetboek de essentie van de vroegere bepaling overneemt en met hetzelfde gebrek is aangetast zodat het gaat om een norm die gelijkaardig is aan die welke het Hof heeft vernietigd, in de zin van artikel 20, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989."*

Bijgevolg schorst zij het tweede en derde lid van artikel 1675/8 Ger.W. in zoverre het van toepassing is op advocaten.

[650] B. DE GROOTE, "Beroepsgeheim advocaat blijft overeind in collectieve schuldenregeling", *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 9.

Het is nu weer aan de wetgever om een evenwicht te vinden tussen het beroepsgeheim van de advocaat en de collectieve schuldenregeling.[651] Tot op de dag van vandaag is de wetgever ter zake nog niet opgetreden. De rechter kan de advocaat dus niet dwingen inlichtingen te verstrekken aan de schuldbemiddelaar die gedekt zijn door het beroepsgeheim.

C. Aansprakelijkheid

311. Art. 1675/18 Ger.W. bepaalt dat de bemiddelaar gebonden is door het beroepsgeheim. Schending hiervan wordt bestraft volgens artikel 458 Sw.

312. Artikel 2276*quater* BW stelt dat de schuldbemiddelaar vijf jaar na het beëindigen van zijn taak ontlast wordt van zijn beroepsaansprakelijkheid.

§5. Herroeping

313. De arbeidsrechter kan de beschikking van toelaatbaarheid of de (minnelijke of gerechtelijke) aanzuiveringsregeling herroepen, op verzoek van de schuldbemiddelaar of van elke belanghebbende schuldeiser. Herroeping is mogelijk in de gevallen opgesomd in artikel 1675/15, §1 Ger.W.

Van belang voor deze paper is het feit dat de rechter kan herroepen wanneer de verzoeker op onrechtmatige wijze zijn lasten heeft verhoogd of zijn baten heeft verminderd.[652] Dat is ook het geval wanneer hij zijn onvermogen heeft bewerkt.[653] Wil men deze handelingen van de verzoeker kunnen aankaarten, dan impliceert dat dat men zicht heeft op diens vermogen. Zoniet zou deze bepaling geen betekenis hebben.

314. Elke schuldeiser kan vanaf het einde van de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling die een kwijtschelding van schulden in hoofdsom inhoudt gedurende een periode van vijf jaar aan de rechter een herroeping van de regeling vragen omwille van een bedrieglijke handeling in zijn nadeel gesteld door de schuldenaar.[654] Volgens

[651] B. DE GROOTE, "Beroepsgeheim advocaat blijft overeind in collectieve schuldenregeling", *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 9.
[652] Art. 1675/15, §1, 3° Ger. W.
[653] Art. 1675/15, §1, 4° Ger. W.
[654] Art. 1675/15, §2 Ger. W.

CHRISTIAENS wordt met het hier bedoelde bedrog vooral handelingen bedoeld waardoor de schuldenaar beschikbare goederen of inkomsten aan de boedel heeft onttrokken.[655]

315. In geval van herroeping herwinnen de schuldeisers individueel het recht hun vordering uit te oefenen op de goederen van de schuldenaar voor de inning van het niet-betaalde deel van hun schuldvorderingen.[656]

§6. Minnelijke aanzuiveringsregeling

316. Onder toezicht van de rechter stelt de schuldenaar aan zijn schuldeisers voor een minnelijke aanzuiveringsregeling te treffen.[657] Hierover moeten de schuldenaar en zijn schuldeisers een akkoord bereiken, zoniet kan de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling bevelen.[658]

317. De schuldbemiddelaar stelt een ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling op.[659] Evenwel kunnen enkel de niet-betwiste schuldvorderingen of die welke bij een titel – zelfs een onderhandse – zijn vastgesteld, in het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling worden opgenomen ten belope van de aldus verantwoorde bedragen.[660]

318. Problematisch is de vereiste dat het ontwerp door álle belanghebbende partijen moet goedgekeurd worden. Niet enkel door de schuldenaar dus, maar ook door al zijn schuldeisers.[661] De wetgever stelde vast dat nagenoeg alle fiscale administraties systematisch weigerden in te stemmen met een aanzuiveringsplan dat in een kwijtschelding van belastingschulden in hoofdsom voorzag. Hierbij voerden zij aan dat artikel 172, lid 2 G.W. hen dit verbood. Deze grondwetsbepaling stelt dat *"geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden doorgevoerd dan door een wet"*.

Om die reden werd de tekst van artikel 1675/10, §3*bis* Ger.W. gewijzigd door artikel 10 van de wet van 13 december 2005 houdende bepalingen betreffende de termijnen, het

[655] K. CHRISTIAENS, "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 443.
[656] Art. 1675/15, §3 Ger. W.
[657] Art. 1675/3, lid 1 Ger. W.
[658] Art. 1675/3, lid 2 Ger. W.
[659] Art. 1675/10, §2 Ger. W.
[660] Art. 1675/10, §3 Ger. W.
[661] K. BROECKX, B. DE GROOTE, S en VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1558.

verzoekschrift op tegenspraak en de procedure van collectieve schuldregeling. Sinds de wijziging stelt die bepaling dat élke schuldeiser, hetzij overheid of particulier, een volledige of gedeeltelijke kwijtschelding van schuld aan de verzoeker kan toestaan, en dit ongeacht de aard van de schuld. Uitdrukkelijk wordt gesteld dat ook de fiscus deze bevoegdheid heeft.[662]

319. De schuldbemiddelaar ziet bovendien toe op de prioritaire betaling van de schulden die het recht van de verzoeker en zijn gezin om een menswaardig leven te leiden in het gedrang brengen.[663]

320. De schuldbemiddelaar heeft zes maanden de tijd om een minnelijke aanzuiveringsregeling uit te werken. Indien hij daar niet in slaagt, maakt hij een proces-verbaal op dat hij aan de rechter bezorgt, met het oog op een eventuele gerechtelijke aanzuiveringsregeling.[664]

§7. Gerechtelijke aanzuiveringsregeling

321. Wanneer de minnelijke aanzuiveringsregeling heeft gefaald, kan de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling bevelen. [665]

322. Het vonnis waarbij dat geschiedt bepaalt ook de looptijd ervan, die maximaal vijf jaar mag bedragen.[666] In principe kan deze termijn niet verlengd worden, daar artikel 1675/12, §2 Ger.W. de toepassing van artikel 51 Ger.W. uitsluit.[667] In uitzonderlijke gevallen kan artikel 51 Ger.W. toch toegepast worden: *''wanneer de schuldenaar uitdrukkelijk en met opgave van de redenen om de toepassing ervan verzoekt, met het doel bepaalde elementen van zijn vermogen te beschermen.''*[668]

[662] Art. 1675/10, §3*bis*, 1° Ger. W.
[663] Art. 1675/10, §4, lid 1 Ger. W.
[664] Art. 1675/11, §1, lid 1 Ger. W.
[665] Art. 1675/12, §1, lid 1 Ger. W.
[666] Art. 1675/12, §1, lid 2 Ger. W.
[667] Art. 51 Ger. W. luidt: *"De rechter kan termijnen die niet op straffe van verval zijn bepaald, voor hun vervaltijd verkorten of verlengen. Tenzij de wet anders bepaalt, mag de verlenging niet langer zijn dan de oorspronkelijke termijn en nadien mag geen verlenging meer worden toegestaan behalve om gewichtige redenen en bij een met redenen omklede beslissing."*
[668] Art. 1675/12, §2 Ger. W.

§8. Totale kwijtschelding van de schulden zonder aanzuiveringsregeling

323. Artikel 14 van de wet van 13 december 2005 houdende bepalingen betreffende de termijnen, het verzoekschrift op tegenspraak en de procedure van collectieve schuldregeling heeft een belangrijke nieuwigheid ingevoerd in de procedure van collectieve schuldenregeling.[669] Immers, een artikel 1675/13*bis* werd toegevoegd aan het Gerechtelijk Wetboek, waardoor de rechter de schuldenaar volledig kan bevrijden van zijn schulden wanneer blijkt dat hij over onvoldoende middelen beschikt.

324. Vóór deze wetswijziging dreigden precies diegenen die het meest baat konden hebben bij een collectieve schuldenregeling niet te kunnen genieten van een aanzuiveringsregeling, meerbepaald zij die kampten met een definitief en volkomen onvermogen. Een gedeeltelijke kwijtschelding van hun schulden was voor hen immers ontoereikend om hen een schone lei te kunnen bieden. Zij konden enkel geholpen worden met een totale kwijtschelding en net die kon hen niet verleend worden.[670]

Deze patstelling heeft geleid tot rechtspraak van het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof).[671] Het financieel perspectief wordt precies ontzegd aan degenen wiens vermogenssituatie het meest precair is, hetgeen indruist tegen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, zo luidde het oordeel.[672]

Sinds 1 januari 2006 is dus verholpen aan deze schending van de Grondwet, aangezien op dat moment artikel 1675/13*bis* in werking is getreden, hetgeen uitdrukking geeft aan de uitspraak van het Hof.

325. De rechter kan de totale kwijtschelding van schulden toestaan, zonder daarbij een aanzuiveringsregeling op te leggen.[673] Deze beslissing kan gepaard gaan met begeleidingsmaatregelen, waarvan de duur vijf jaar niet mag overschrijden. De toepassing van artikel 51 Ger.W. is absoluut uitgesloten.[674]

---

[669] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1570.
[670] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1570.
[671] Arbitragehof nr. 35/2001, 13 maart 2001, *RW* 2001-02, noot E. DIRIX.
[672] K. BROECKX, B. DE GROOTE en S. VOET, "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1570.
[673] Art. 1375/13*bis*, §2 Ger. W.
[674] Art. 1375/13*bis*, §3 Ger. W.

326. Artikel 1675/13*bis*, §4 stelt dat de kwijtschelding definitief verworven is, behoudens terugkeer tot beter fortuin binnen vijf jaar die volgen op de beslissing.

327. De beslissing kan gedurende vijf jaar herroepen worden onder de in artikel 1675/15 bedoelde voorwaarden.[675]

328. BROECKX, DE GROOTE en VOET merken op dat de totale kwijtschelding van schulden zonder aanzuiveringsregeling duidelijk geïnspireerd is door de faillissementswetgeving. Deze laat bij de sluiting van het faillissement toe dat de gefailleerde verschoonbaar wordt verklaard.[676]

[675] Art. 1375/13*bis*, §5 Ger. W.
[676] Artt. 80 tot 82 Faill.W.

Hoofdstuk II. Vermogenstransparantie in het kader van de gerechtelijke reorganisatie

Afdeling I. Historiek: van gerechtelijk akkoord naar gerechtelijke reorganisatie

329. In de jaren 1970 kwam een reeks opeenvolgende wetgevende initiatieven tot stand, die de modernisering van het Regentsbesluit van 12 februari 1946 betreffende het gerechtelijk akkoord beoogde. In 1993 opteerde de federale wetgever voor een globale aanpak van de behandeling van ondernemingen in moeilijkheden. Samen met de indiening van een ontwerp van Faillissementswet, diende de regering een wetsontwerp betreffende het uitstel van betaling in. Dit laatste resulteerde in de wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord (hierna: WGA).

330. Ondanks het algemeen positieve onthaal van de wet in 1997 moest men vaststellen dat de hervorming van het gerechtelijk akkoord niet de verhoopte resultaten had opgeleverd.[677] Voor deze mislukking zijn diverse oorzaken te vinden.

Vooreerst ontbrak het in de wet aan mechanismen die de ondernemer in moeilijkheden ertoe zou aanzetten zijn moeilijkheden kenbaar te maken en via een akkoordprocedure het herstel hiervan na te streven. Voorts hield het aanvragen van een akkoord het risico in om meteen failliet te worden verklaard: wanneer de rechtbank bij de uitspraak over het ingediende verzoek vaststelde dat niet was voldaan aan de grondvoorwaarden (continuïteitsbedreiging en redelijke herstelkansen) van het akkoord, kon ze de verzoeker ambtshalve failliet verklaren. Daarenboven bestonden er over enkele essentiële aspecten van de wet interpretatievragen[678], die de rechtszekerheid voor de bij de procedure betrokken actoren bedreigde.[679] Tenslotte bracht de bekendmakingsverplichting van de aanvraag in het gerechtelijk akkoord negatieve publiciteit met zich mee. Deze weerhield de bedrijfsleiding ervan de gerechtelijke maatregel tijdig aan te vragen, tot wanneer het niet anders meer kong en het meteen ook te laat was.[680]

331. Dit alles leidde tot de totstandkoming van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen (hierna: WCO).

---

[677] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 101.

[678] O.m. de vraag of de opschorting een situatie van samenloop in het leven roept, onduidelijkheid omtrent het statuut van de schulden aangegaan tijdens de akkoordprocedure, enz…

[679] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 101-102.

[680] B. DE MOOR, "De gegevensverzameling, de handelsonderzoeken en de ondernemingsbemiddelaar in de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen", in P. LAMBRECHT, C. GHEUR, B. DE MOOR, J. LEBEAU, S. BRIJS, S. JACMAIN, A. ZENNER, I. VEROUGSTRAETE, L. MONSEREZ, Y. BRULARD, en E. RIGUELLE, *De wet betreffende de continuïteit van ondernemingen*, Louvain-la-Neuve, Anthemis, 2009, 37.

Afdeling II. Conceptuele situering

332. De WCO vormt één van de belangrijkste schakels in een ruimer geheel van juridische instrumenten waarmee gepoogd wordt om ondernemingen in moeilijkheden op te sporen, te begeleiden, de mogelijkheid te bieden tot herstel, en indien dit niet mogelijk is, op ordelijke wijze uit de markt te halen.[681]

333. Het is van belang dat in dit raamwerk een globaal evenwicht wordt bereikt tussen de uiteenlopende belangen die hierbij op het spel staan, namelijk het belang van de onderneming zelf, van de schuldeisers, van de schuldenaars en van de economie en in het algemeen.

Afdeling III. Toepassingsvoorwaarden

334. Terwijl het vroegere gerechtelijk akkoord en de huidige faillissementswetgeving enkel van toepassing was/is op handelaren, is de WCO daarnaast ook van toepassing op bepaalde burgerlijke entiteiten. De mogelijkheid om een reorganisatie te verkrijgen ligt open voor:

1) handelaars, zowel natuurlijke als rechtspersonen, in de zin van artikel 1 W.Kh.;[682]

2) landbouwvennootschappen: dit zijn, ingevolge artikel 2, §3 W. Venn, burgerlijke vennootschappen;[683]

3) Burgerlijke vennootschappen met handelsvorm in de zin van artikel 3, §4 W. Venn,[684] tenzij ze de hoedanigheid hebben van een lid van een vrij beroep of indien het de vennootschap betreft waaronder vrije beroepsbeoefenaars hun activiteit uitoefenen.[685]

Natuurlijke personen die, zelfs met winstoogmerk, een burgerlijke activiteit voeren, komen niet in aanmerking voor een reorganisatieprocedure; voor hen staat eventueel een collectieve schuldenregeling ter beschikking. Evenmin is de reorganisatieprocedure toegankelijk voor burgerlijke entiteiten die geen winst nastreven, zoals VZW's.[686]

---

[681] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 102.
[682] Art. 3 WCO.
[683] Art. 3 WCO.
[684] Art. 3 WCO.
[685] Art. 4 WCO.
[686] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 120.

335. De WCO stelt slechts één grondvoorwaarde voor het openen van een reorganisatieprocedure en dat is continuïteitsbedreiging, hetzij onmiddellijk, hetzij op termijn.[687] Onder de WGA was de toegang tot de procedure bovendien afhankelijk van het bewijs dat de onderneming herstelkansen had. Lid 4 van Artikel 23 WCO bepaalt bovendien uitdrukkelijk dat de staat van faillissement van de schuldenaar op zich niet uitsluit dat een procedure van gerechtelijke organisatie kan worden geopend of voortgezet.

Of er sprake is van bedreiging van de continuïteit of niet, is een feitelijke aangelegenheid die toekomt aan de feitenrechter. Artikel 23, lid 3 WCO bevat een vermoeden dat de rechter kan helpen bij het bepalen van continuïteitsbedreiging van ondernemingen met rechtspersoonlijkheid: de continuïteit wordt in elk geval geacht bedreigd te zijn wanneer de verliezen het nettoactief hebben herleid tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal. Op dit vermoeden mag geen *a contrario*-redenering worden gesteund; de rechter kan oordelen dat de continuïteit bedreigd is ingevolge geleden verliezen, ook wanneer deze nog niet de helft van het maatschappelijk kapitaal hebben aangetast, dan wel wanneer andere moeilijkheden op een continuïteitsbedreiging wijzen.[688]

336. De beoordeling van de continuïteitsperspectieven niet langer bij de aanvang doorgevoerd, maar pas na de opening van de reorganisatieprocedure en de toekenning van een opschorting.[689] Het volstaat voor de aanvrager om een verzoekschrift aan de rechtbank te richten dat een uiteenzetting bevat van de elementen die wijzen op de onmiddellijke of toekomstige continuïteitsbedreiging, evenals een aanwijzing van de doelstelling van de procedure.[690] Die doelstelling is meer bepaald een minnelijk akkoord, een collectief akkoord of een overdracht onder gerechtelijk gezag. Voor de verschillende onderdelen van de onderneming kan een verschillende doelprocedure worden vooropgesteld.[691] Artikel 17, §4 WCO bepaalt dat de gegevens die volgens de artikel 17, §2 WCO in het verzoekschrift moeten worden opgenomen, nog tot veertien dagen later mogen worden bezorgd aan de rechter. Indien de voorwaarden vermeld in artikel 23 vervuld *lijken*, verklaart de rechtbank de procedure van gerechtelijke reorganisatie geopend, zo stelt artikel 24, §2 WCO. De beoordeling van de continuïteitsbedreiging gebeurt dus op *prima facie*-basis.

[687] Art. 23, lid 1 WCO.
[688] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 121.
[689] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 104.
[690] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 105.
[691] Art. 16, lid 3 WCO.

337. De beoordeling van het continuïteitsperspectief wordt ook niet meer geënt op de onderneming van de schuldenaar als geheel, maar op het geheel of een deel van de onderneming, dan wel op alle of bepaalde activiteiten ervan.[692]

Afdeling IV. Verloop

§1. Rechtsingang

338. Indien de reorganisatie strekt tot het bekomen van een minnelijk of collectief akkoord, heeft enkel de schuldenaar zelf het initiatiefrecht.[693] Aangezien de slaagkansen van zo'n akkoord in eerste instantie afhangen van de bereidheid van de schuldenaar om zelf het herstel van de onderneming te bewerkstelligen, is het weinig zinvol om het initiatief hiertoe aan derden over te laten.[694]

De schuldenaar moet de vraag tot opening van de reorganisatieprocedure formuleren bij verzoekschrift.[695] Daarbij dient hij de gegevens opgesomd in artikel 17, §2 WCO te voegen. Van belang voor deze paper zijn:

"4° de twee recentste jaarrekeningen of, indien de schuldenaar een natuurlijke persoon is, de twee recentste aangiften in de personenbelasting;

5° een boekhoudkundige staat van zijn actief en passief en een resultatenrekening, daterend van maximum drie maanden eerder. Kleine vennootschappen bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van vennootschappen delen hun resultatenrekening mede volgens het volledig schema;

6° een simulatie van de kasstromen voor ten minste de gevraagde duur van de opschorting;

7° een volledige lijst van de erkende of beweerde schuldeisers in de opschorting, met vermelding van hun naam, hun adres, het bedrag van hun schuldvordering, en met de bijzondere vermelding van de hoedanigheid van buitengewone schuldeiser in de opschorting."

[692] Art. 16 WCO.
[693] Art. 17 WCO.
[694] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 113.
[695] Art. 17, §1 WCO.

Door middel van deze gegevens kan de rechter zich een beeld vormen van de vermogenstoestand van de schuldenaar.

Het ontbreken van deze gegevens leidt tot de onontvankelijkheid van het verzoek.[696]

339. Wanneer de gerechtelijke reorganisatie echter strekt tot de overdracht onder gerechtelijk gezag, kunnen benevens de schuldenaar zelf, ook de procureur des Konings, de schuldeisers en alle personen die belang hebben bij de overdracht van de onderneming de procedure inleiden door de schuldenaar te dagvaarden.[697] Vereist is wel dat de schuldenaar zich in staat van faillissement bevindt[698] of dat een reorganisatieprocedure ingesteld door de schuldenaar heeft gefaald.[699]

§2. Opschorting

340. Indien de voorwaarden voor een reorganisatie vervuld lijken[700], verklaart de rechtbank de procedure van gerechtelijke reorganisatie geopend en kent zij een opschorting toe voor een periode van maximaal zes maanden.[701] Gedurende deze opschorting geldt een moratorium ten aanzien van alle schuldeisers, dus met inbegrip van de bevoorrechte en hypothecaire schuldeisers.[702]

341. Tijdens de opschortingsperiode blijft de schuldenaar in beginsel volledig het bestuur van zijn onderneming voeren.[703] Op grond van artikel 27 WCO kunnen de schuldenaar zelf en elke belanghebbende derde evenwel de rechter verzoeken de schuldenaar te laten bijstaan door een gerechtsmandataris. Artikel 28, §1, lid 1 WCO bepaalt dat wanneer de schuldenaar of één van zijn organen een kennelijke grove fout hebben begaan of blijk geven van kennelijk kwade trouw, de rechtbank, op verzoek van elke belanghebbende of van het openbaar

[696] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 107. Zie nochtans Kh. Charleroi 10 april 2009, TBH, 2009, 658 waarin de rechtbank oordeelde dat het ontbreken van een bij het verzoekschrift te voegen stuk op zich niet de onontvankelijkheid van het verzoek tot gevolg heeft.
[697] Art. 59, §2 WCO.
[698] Art. 59, §2, 1° WCO.
[699] Art. 59, §2, 2° tot 4° WCO.
[700] Zoniet verwerpt de rechtbank het verzoek.
[701] Art. 24, §2 WCO. Deze termijn kan in bepaalde gevallen wel verlengd worden: art. 38, §1 en §2 WCO.
[702] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 114.
[703] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 115.

ministerie, voor de duur van de opschorting een voorlopig bestuurder kan aanstellen. Deze vervangt hen dan en wordt belast met het bestuur van de onderneming.

342. Het verdere verloop van de procedure verschilt naargelang de deelprocedure met het oog waarop de reorganisatie werd geopend.

A. Minnelijk akkoord

343. Wanneer de opschorting werd toegekend met het oog op het bereiken van een minnelijk akkoord, zal de schuldenaar met een beperkt aantal schuldeisers onderhandelen over maatregelen waarmee de schuldenaar zijn financiële moeilijkheden hoopt te remediëren.[704]

Zodra een akkoord is bereikt, wordt het aan de rechtbank voorgelegd. Deze zal het bestaan ervan vaststellen. Hiermee wordt de reorganisatieprocedure meteen ook beëindigd.[705]

B. Collectief akkoord

344. Artikel 45 WCO bepaalt dat de schuldenaar binnen de veertien dagen na de opening van de reorganisatieprocedure aan zijn schuldeisers het bedrag van diens schuldvordering moet meedelen en, in de mate van het mogelijke, van de voorrechten of zekerheden die eraan verbonden zijn. Indien het bedrag of de hoedanigheid van de schuldvordering betwist wordt, doet de rechtbank daarover uitspraak.

345. Tijdens de opschortingsperiode moet de schuldenaar een reorganisatieplan opmaken.[706] Het beschrijvend gedeelte van het plan beschrijft de staat van de onderneming, de moeilijkheden die ze ondervindt en de middelen waarmede zij deze wil verhelpen.[707] Het bepalend gedeelte ervan bevat de maatregelen om de schuldeisers die in de opschorting zijn opgenomen te voldoen.[708]

[704] De schuldenaar kiest vrij met wie een minnelijk akkoord wordt nagestreefd. Het akkoord geniet echter slechts een bescherming tegen de toepassing van de artt. 17, 2° en 18 Faill. W. bij navolgend faillissement indien het met minstens twee schuldeisers werd gesloten (art. 43 WCO).
[705] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 116.
[706] Art. 47, §1 WCO.
[707] Art. 47, §2 WCO.
[708] Art. 47, §3 WCO.

346. Vervolgens wordt het ontwerp van reorganisatieplan aan de schuldeisers ter goedkeuring voorgelegd.[709] Op de zitting inzake akkoord brengt de rechter verslag uit over het voorgelegde plan en kunnen de schuldeisers die in de opschorting betrokken werden hun bemerkingen formuleren. Daarna stemmen ze collectief omtrent het plan.[710] Het reorganisatieplan wordt geacht goedgekeurd te zijn door de schuldeisers wanneer de meerderheid van hen, meer dan de helft van alle in hoofdsom verschuldigde bedragen vertegenwoordigen, vóór stemmen.[711] Naast deze collectieve stemming moet het plan de individuele instemming krijgen van de "buitengewone" schuldeisers[712] opdat het hen zou kunnen binden.[713] Diegenen die weigeren in te stemmen, herwinnen hun middelen van tenuitvoerlegging op de debiteur, zodra het reorganisatieplan wordt gehomologeerd. TISON meent dat dit impliciet volgt uit artikel 57, lid 1 WCO.[714]

347. Het goedgekeurde plan verbindt pas de in de opschorting betrokken schuldeisers nadat het door de rechtbank van koophandel wordt gehomologeerd.[715]

348. Zodra het reorganisatieplan werd gehomologeerd, eindigt de procedure en worden de rechten en aanspraken van de schuldeisers in de opschorting volledig door het plan beheerst.[716] Voor de schuldeisers die niet uitdrukkelijk in het plan zijn opgenomen, geldt een specifieke regeling, die een onderscheid maakt tussen verschillende hypotheses:

- De betwiste, maar na de homologatie gerechtelijk erkende schuldvorderingen in de opschorting worden betaald op de wijze die is bepaald voor de schuldvorderingen van dezelfde aard.[717]

- De schuldvorderingen in de opschorting die niet in het gehomologeerd plan waren opgenomen omdat ze niet in de lijst van schuldvorderingen voorkwamen, worden pas betaald na de volledige uitvoering van het plan, op de wijze die is bepaald voor de schuldvorderingen van dezelfde aard. Indien de schuldeiser niet behoorlijk werd ingelicht tijdens de opschorting,

[709] Art. 53 WCO.
[710] Art. 54, lid 1 WCO.
[711] Art. 54, lid 2 WCO.
[712] Dit zijn de hypothecaire schuldeisers, de bijzonder bevoorrechte schuldeisers en de schuldeisers met eigendomsvoorbehoud).
[713] Art. 50, lid 3 WCO.
[714] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 117.
[715] Art. 55 WCO.
[716] Art. 57, lid 1 WCO.
[717] Art. 57, lid 2 WCO.

wordt hij betaald op de wijze en in de mate die het gehomologeerd plan bepaalt voor gelijkaardige schuldvorderingen.[718]

349. De bevrijdende werking speelt enkel bij volledige uitvoering van het plan. In geval van intrekking van het plan wegens gedeeltelijke niet-uitvoering gebiedt het beginsel van gelijkheid onder de schuldeisers dat ook de schuldeisers die reeds volgens de bepalingen van het plan waren voldaan, hun aanspraken ten volle herwinnen wanneer het plan bijvoorbeeld een schuldvermindering stipuleerde.[719]

C. Overdracht onder gerechtelijk gezag

350. De overdracht onder gerechtelijk gezag houdt in essentie in dat de rechtbank een gerechtsmandataris aanstelt, die wordt belast met de organisatie van de overdracht van de onderneming of van onderdelen ervan in naam en voor rekening van de schuldenaar.[720]

351. Ofwel is de overdracht, buiten een bestaande reorganisatieprocedure om, aangevraagd door de schuldenaar of door derden, indien de debiteur zich in staat van faillissement bevindt[721], ofwel beveelt de rechtbank de overdracht nadat een reorganisatieprocedure is mislukt[722].

352. De gerechtsmandataris wint offertes in van kandidaat-kopers[723] en doet voorstellen aan de rechtbank, waarbij voorrang wordt verleend aan de continuïteit van de onderneming, rekening houdend met de rechten van de schuldeisers[724].

353. Indien voldaan is aan de voorwaarden inzake continuïteitsbehoud, de belangen van de schuldeisers en de werkgelegenheid, verleent de rechter machtiging aan de gerechtsmandataris om over te gaan tot uitvoering van de voorgestelde verkoop.[725]

354. Vervolgens verricht de gerechtsmandataris de verkoop[726] en verdeelt hij de prijs onder de schuldenaars[727]. Daarna sluit de rechtbank de procedure af.[728]

[718] Art. 57, lid 3 WCO.
[719] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 139.
[720] Art. 60 WCO; M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 118.
[721] Art. 59, §2, 1° WCO.
[722] Art. 59, §2, 2° tot 4° WCO.
[723] Art. 62, lid 2 WCO.
[724] Art. 62, lid 3 WCO.
[725] Art. 64, §1 WCO.

355. Artikel 70, lid 1 WCO bepaalt: *"De natuurlijke persoon van wie de onderneming geheel werd overgedragen, kan door de rechtbank ontlast worden van de schulden die bestaan op het ogenblik van het vonnis dat deze overdracht beveelt, indien deze persoon ongelukkig en te goeder trouw is"*. Deze bepaling is vergelijkbaar met de verschoonbaarverklaring bedoeld in artikel 80 van de Faillissementswet (zie infra randnummers 397 e.v).

D. Overgang naar de faillissementsprocedure

356. In verschillende stadia van de reorganisatieprocedure heeft de wetgever bruggen geslagen naar een mogelijke faillissementsprocedure. De rechter beschikt niet over de mogelijkheid om ambtshalve de schuldenaar failliet te verklaren wanneer de reorganisatieprocedure mislukt. Eerst moet de rechtbank de voortijdige beëindiging van de procedure vaststellen, waardoor de schuldeisers hun aanspraken en verhaalmogelijkheden op de schuldenaar ten volle herwinnen. Pas dan kan de handelaar afgeleid worden naar een faillissementsprocedure, op initiatief van de schuldenaar zelf, de procureur des Konings of andere belanghebbende.[729]

Afdeling V. Gevolgen

§1. Gevolgen van het indiening van de reorganisatieaanvraag

357. Artikel 22, tweede streepje Faill. W. bepaalt vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot opening van een reorganisatieprocedure tot de uitspraak daarover geen enkele tegeldemaking van de roerende of onroerende goederen van de schuldenaar kan plaatsgrijpen als gevolg van de uitoefening van een middel van tenuitvoerlegging.

358. Artikel 22, eerste streepje Faill. W. stelt dat de schuldenaar niet failliet kan verklaard worden zolang de rechter geen uitspraak heeft gedaan omtrent het verzoek tot gerechtelijke reorganisatie.

---

[726] Art. 65 WCO.
[727] Art. 66 WCO.
[728] Art. 67 WCO.
[729] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 139.

§2. Gevolgen van de toekenning van de opschorting

A. Patrimoniale gevolgen voor de schuldeisers

1. Opschorting van de middelen van tenuitvoerlegging

359. Tijdens de duur van de opschorting kan voor schuldvorderingen in de opschorting geen enkel middel van tenuitvoerlegging op de roerende of onroerende goederen van de schuldenaar worden voortgezet of aangewend.[730] Het verbod viseert álle schuldeisers in de opschorting, dus zowel de gewone als de buitengewone.[731]

Uit artikel 30, lid 1 WCO blijkt dat de titularissen van schulden, ontstaan na de toekenning van de voorlopige opschorting, niet door dit verbod worden getroffen; er anders over oordelen zou ingaan tegen de continuïteitsgedachte van de reorganisatieprocedure. Niemand zou immers nog bereid worden gevonden om met de schuldeiser te contracteren wanneer de hieruit voortvloeiende schuldvorderingen automatisch door de opschorting zouden worden getroffen.[732]

360. Artikel 33, lid 1 WCO bepaalt uitdrukkelijk dat de opschorting de vrijwillige betaling door de schuldenaar van schuldvorderingen in de opschorting niet in de weg staat. De debiteur kan hierbij immers belang hebben ter behoud van bepaalde rechtsbetrekkingen (bijvoorbeeld kredieten), die essentieel zijn voor de continuïteit van de onderneming.[733]

2. Verbod van beslagleggingen

361. Tijdens de opschorting kan voor schuldvorderingen in de opschorting geen enkel beslag worden gelegd, zo luidt artikel 31 WCO. Dit principe slaat zowel op de bewarende als op de uitvoerende beslagen en zowel op de rechtstreekse beslagleggingen als op het beslag onder derden. Doordat de opschorting niet ten goede komt aan de medeschuldenaars en borgen van

[730] Art. 30, lid 1 WCO.
[731] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 125.
[732] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 125.
[733] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 126.

de debiteur[734], kan vanzelfsprekend op het patrimonium van deze derden beslag worden gelegd.[735]

3. Continuïteit van de lopende overeenkomsten

362. De toekenning van een reorganisatieprocedure maakt op zich geen einde aan de lopende overeenkomsten.[736] Dit betekent niet dat een contractspartij de overeenkomst eenzijdig kan beëindigen om redenen die vreemd zijn aan de eigenlijke situatie van opschorting, bijvoorbeeld in geval van wanprestatie.[737] De schadevergoeding die hieruit zou voortvloeien valt evenwel onder de opschorting en kan dus niet via een middel van gedwongen uitvoering op het vermogen van de schuldenaar worden verhaald zolang de opschorting duurt.[738]

4. Nieuwe schulden

363. Uit de wettelijke omschrijving van "schuldvorderingen in de opschorting"[739] blijkt dat schulden die voortvloeien uit rechtsverhoudingen die ontstaan zijn na de opschorting, niet door de opschorting getroffen worden. Ingevolge artikel 36 WCO geldt hetzelfde voor de schuldvorderingen die na de toekenning van de opschorting zijn ontstaan uit bestaande rechtsbetrekkingen, doch die betrekking hebben op prestaties verricht nadat de procedure open is verklaard. Te denken valt aan toekomstige huurtermijnen. De aflossingsstortingen van een lening die na de opschorting vervallen, worden daarentegen wél door de opschorting getroffen.[740]

B. Leidt de reorganisatie tot een situatie van samenloop?

364. In de klassieke opvatting van het Hof van Cassatie vertoont de samenloop twee kenmerken:

[734] Art. 33, lid 2 WCO.
[735] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 126.
[736] Art. 35, §1 WCO.
[737] Art. 35, §2, lid 1 WCO.
[738] Art. 35, §2, lid 2 WCO.
[739] Art. 2, c WCO.
[740] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 128.

1) de verhaalsrechten van de chirografaire schuldeisers worden geblokkeerd;

2) de beschikkingsbevoegdheid van de schuldenaar wordt beperkt,[741]

zodanig dat vermeden wordt dat de vereffening van een schuld ten gunste van een bepaalde schuldeiser het deel van de overige schuldeisers zou verminderen.[742]

365. Toegepast op de WCO moet worden vastgesteld dat de patrimoniale situatie van de schuldenaar niet beantwoordt aan de klassieke definitie van de samenloop; weliswaar worden, op grond van artikel 30, lid 1 WCO, de verhaalsrechten van de schuldeisers door de opschorting van alle middelen van tenuitvoerlegging op afstand gehouden, zodra de rechtbank de opschorting heeft toegekend. Daarentegen behoudt de debiteur in beginsel de volledige beschikkingsonbevoegdheid over zijn vermogen en staat het hem op die wijze vrij om eigenmachtig bepaalde schuldeisers die in de opschorting zijn begrepen, te voldoen.[743]

We kunnen dus hooguit stellen dat de WCO een situatie van "quasi-samenloop" in het leven roept, waaraan slechts in beperkte mate de gevolgen van een klassieke samenloop kleven. Bovendien is deze "quasi-samenloop" in dubbel opzicht beperkt: ze strekt zich niet uit tot de schuldeisers of voor de schulden ontstaan na de toekenning van de voorlopige opschorting[744]; evenmin belet de opschorting dat de schuldenaar uit eigen beweging overgaat tot betaling van welbepaalde schuldeisers in de opschorting[745].[746]

Deze "quasi-samenloop" gaat in met het vonnis dat de opschorting toekent en niet reeds bij neerlegging van het verzoekschrift.[747]

[741] Cass. 27 maart 1952, *Arr.Cass.* 1952, 412; Cass. 17 september 1961, *Pas.* 1962, I, 68; Cass. 18 november 1971, *Pas.* 1972, I, 262.
[742] O. POELMANS, "Le concordat et le concours après la loi du 17 juillet 1997", *TBH* 1999, 146-147.
[743] Art. 33, lid 1 WCO.
[744] Artt. 36 en 37 WCO.
[745] Art. 33, lid 1 WCO.
[746] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 132.
[747] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 132.

Hoofdstuk III. Vermogenstransparantie in het kader van het faillissement

Afdeling I. Situering

366. Het faillissement is de toestand waarin een handelaar door een rechterlijke beslissing wordt gebracht, waarbij zijn activa op een gedwongen wijze ten gelde worden gemaakt ter vereffening van zijn passiva. Het is een collectieve beslagprocedure ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers, die uiteindelijk leidt tot een realisatie van de activa ter betaling van de passiva en waarbij de gewone of chirografaire schuldeisers en deze met een algemeen voorrecht op gelijke voet worden behandeld. Vanaf de faillietverklaring tot aan de sluiting van het faillissement verliest de gefailleerde de bevoegdheid om over zijn eigen vermogen te beschikken of zelfs om het eenvoudig te beheren. Het beheer van het faillissementsvermogen komt toe aan een gerechtelijk aangestelde curator die, onder toezicht van de rechter-commissaris en de rechtbank, belast is met de tegeldemaking van de activa.[748]

367. Het faillissement wordt wettelijk geregeld in de Faillissementswet van 8 augustus 1997 (hierna: Faill. W.).

Afdeling II. Toepassingsvoorwaarden

368. De voorwaarden voor een faillissement zijn drieledig: in de eerste plaats moet men handelaar[749] zijn (fysieke persoon of rechtspersoon), daarnaast moet men op duurzame wijze opgehouden hebben te betalen en tenslotte moet er sprake zijn van het wankelen van krediet.[750] Deze drievoudige vereiste raakt de openbare orde.[751]

369. In beginsel volstaat de niet-betaling van één enkele schuld. Toch wordt dit principe in de praktijk afgezwakt door te eisen dat het moet gaan om een belangrijke schuld. Gelet op de vereiste duurzaamheid van het staken van betaling kan het faillissement niet uitgesproken worden wanneer de niet-betaling te wijten is aan moeilijkheden van voorbijgaande aard; voor die situatie is een gerechtelijke reorganisatie aangewezen. Meestal wordt het staken van

[748] B. VAN BRUYSTEGEM en G. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Kluwer, Mechelen, 2009, losbl., 6 dln., 395.
[749] In de zin van art. 1 W.Kh.
[750] Art. 2, lid 1 Faill. W.
[751] Cass. 26 april 1962, *Pas.* 1962, I, 930.

betalen afgeleid uit een lijst van indicaties, zoals wisselprotesten, dagvaardingen in betaling van facturen, talrijke beslagen, de realisatie van bestanddelen van het handelsfonds, enz…[752]

370. Het Hof van Cassatie heeft gesteld dat het wankelen van het krediet samenhangt met het ophouden te betalen als gevolg van een tekort aan krediet.[753]

Afdeling III. Faillissementsprocedure

§1. Inleiding van de faillissementsprocedure

371. De rechter kan op drie verschillende manieren verzocht worden zich uit te spreken, meerbepaald op aangifte van de handelaar zelf, op dagvaarding van één of meerdere schuldeisers, van de voorlopige bewindvoerder aangesteld in het kader van een voorlopige beheersontneming of van het openbaar ministerie.[754]

372. Ingeval van faillissement op aangifte moeten bij die aangifte, ingevolge artikel 10 Faill. W., volgende documenten worden neergelegd:

1) Een balans of een nota waarin de redenen worden opgegeven die hem beletten een balans neer te leggen. De balans, waarvan sprake, moet een staat van activa en passiva bevatten, zoals bepaald door de wet met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekening van ondernemingen, alsmede een opgave en een schatting van alle roerende en onroerende goederen van de betrokken handelaar, de staat van zijn schuldvorderingen en zijn schulden, een tabel van de winsten en verliezen, de laatste behoorlijk afgelopen resultatenrekening en een tabel van de uitgaven.[755]

2) De boeken voorgeschreven in hoofdstuk I van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen worden neergelegd.

3) Een lijst met de naam en het adres van de klanten en leveranciers.

---

[752] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 398.
[753] Cass. 2 december 1963, *Pas.* 1964, I, 346.
[754] Art. 6 Faill. W.
[755] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 400-401.

4) Een lijst met de naam en het adres van de natuurlijke personen die zich kosteloos persoonlijk borg hebben gesteld voor de handelaar.

5) Indien de handelaar personeel tewerkstelt of heeft tewerkgesteld gedurende de laatste achttien maanden, moeten ook het personeelsregister, de individuele rekening met betrekking tot het afgelopen kalenderjaar, de gegevens met betrekking tot het sociaal secretariaat en de sociale kassen waarbij het bedrijf aangesloten is, de identiteit van de leden van het comité voor preventie en bescherming op het werk en van de leden van de vakbondsafvaardiging en, in voorkomende geval, de toegangscode die de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid aan de koopman heeft toegekend en die de raadpleging mogelijk maakt van het elektronisch personeelsregister en die toegang verleent tot de overige noodzakelijke identificatiegegevens.

§2. Vonnis van faillietverklaring

373. Het faillissement wordt uitgesproken door de rechtbank van koophandel gelegen in het arrondissement waarin de handelaar op de dag van aangifte van het faillissement of van instelling van de rechtsvordering zijn hoofdvestiging heeft. Voor rechtspersonen is de ligging van de maatschappelijke zetel bepalend.[756]

§3. Rechter-commissaris en curator

A. Benoeming

374. Artikel 11 Faill. bepaalt dat de rechtbank van koophandel bij het vonnis van faillietverklaring onder haar leden, de voorzitter uitgezonderd, een rechter-commissaris benoemt. De rechter stelt overigens een of meer curators aan, al naar de belangrijkheid van het faillissement.

[756] Art. 631 Ger. W.

B. Taak van de curator

375. De curator voert als neutrale persoon het bewind over de te vereffenen boedel, als gerechtelijk mandataris met een specifieke, bij wet bepaalde opdracht: het beheer van het buitenbezitgestelde vermogen, de samenstelling en het beheer van het vermogen en de vereffening en verdeling van het vermogen. Hij treedt niet op als eigenlijke vertegenwoordiger van de gefailleerde enerzijds, en de schuldeisers anderzijds, doch de beslissingen die hij treft, zijn voor elk van deze partijen bindend. Hij treedt op in het gezamenlijk belang van zowel de gefailleerde als diens schuldeisers.[757]

C. Taak van de rechter-commissaris

376. De rechter-commissaris houdt toezicht op het beheer van de curator, zonder er zich evenwel in te mogen mengen.[758] Hij brengt ook verslag uit bij de rechtbank over het door de curator gevoerde vereffeningsbewind en zit de vergadering van schuldeisers voor.[759] Tenslotte geeft hij toelating voor bepaalde handelingen van de curator en beveelt hij dringende maatregelen.[760]

§4. Gevolgen van het faillissement

377. In de eerste plaats leidt het faillissement tot de zogenaamde buitenbezitstelling van de gefailleerde. Daarnaast heeft het ook gevolgen voor de lopende overeenkomsten van de gefailleerde. Het faillissement heeft ook repercussies voor de schuldeisers.

A. Gevolg voor de gefailleerde: buitenbezitstelling

378. Artikel 16, lid 1 Faill. W. stelt dat de gefailleerde, te rekenen van de dag van het vonnis van faillietverklaring, van rechtswege het beheer en het beschikkingsrecht over al zijn

[757] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 202.
[758] Artt. 35, 40 en 74, §1 Faill. W.
[759] Art. 76 Faill. W.
[760] Art. 35, lid 1 Faill. W.

goederen verliest, zelfs over de goederen die hij mocht verkrijgen terwijl hij zich in staat van faillissement bevindt. Dit gevolg van het faillissement wordt de buitenbezitstelling genoemd.

Dit impliceert niet dat de gefailleerde het eigendomsrecht over zijn goederen verliest, wél dat niet hij, maar de curator deze voortaan zal beheren en erover zal kunnen beschikken. [761] Indien de gefailleerde toch zou beschikken over zijn goederen, maakt hij zich schuldig aan verduistering, wat tot strafrechtelijke veroordeling kan leiden op grond van artikel 489*bis* Sw.[762]

379. Het eerste lid van artikel 16 Faill. W. bepaalt ook nog dat alle betalingen, verrichtingen en handelingen van de gefailleerde en alle betalingen aan de gefailleerde gedaan vanaf de dag van het vonnis van faillietverklaring, niet kunnen worden tegengeworpen aan de boedel. Deze blijven onder het beheer en ter beschikking van de gefailleerde.

380. Bovendien worden welbepaalde activa van de gefailleerde uit de boedel geweerd. Het gaat om:

- de goederen bedoeld in artikel 1408 Ger.W., met uitzondering van de goederen die de beslagene volstrekt nodig heeft voor zijn beroep, zoals bedoeld in het 3° van dat artikel[763];

- de bedragen sommen en uitkeringen die de gefailleerde ontvangt sinds de faillietverklaring, voor zover zij krachtens de artikelen 1409 tot en met 1412 Ger.W. of krachtens bijzondere wetten niet voor beslag vatbaar zijn[764];

- de vergoeding voor schade die aan de persoon van de gefailleerde is verbonden en hem toekomt uit onrechtmatige daad.[765]

381. Artikel 50 Faill. W. bepaalt dat de briefwisseling van de gefailleerde die verband houdt met het beheer van het faillissement tijdens de faillissementsprocedure, door de post rechtstreeks aan de curator wordt overgemaakt.

[761] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 403.
[762] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 151.
[763] Artikel 16, lid 2 Faill. W.
[764] Artikel 16, lid 3 Faill. W.
[765] Artikel 16, lid 4 Faill. W.

382. In het kader van deze paper is artikel 17 Faill. W. van belang. Deze bepaling stelt dat de volgende handelingen van de gefailleerde niet tegenstelbaar zijn aan de boedel, wanneer zij verricht zijn sinds het door de rechtbank bepaalde tijdstip van staking van betaling:

- alle handelingen waarbij om niet wordt beschikt over roerende of onroerende goederen, alsmede handelingen, verrichtingen of overeenkomsten, vergeldend of onder bezwarende titel, indien de waarde van hetgeen de gefailleerde heeft gegeven, de waarde van hetgeen hij daarvoor heeft ontvangen, aanmerkelijk overtreft;

- alle betalingen, hetzij in geld, hetzij bij overdracht, verkoop, schuldvergelijking of anderszins, wegens niet vervallen schulden, en alle betalingen anders dan in geld of in handelspapier, wegens vervallen schulden en

- alle bedongen hypotheken en alle rechten van (gebruiks)pand, op de goederen van de schuldenaar gevestigd wegens voordien aangegane schulden.

383. Artikel 18 Faill. W. stelt dat alle andere betalingen door de schuldenaar wegens vervallen schulden gedaan en alle handelingen onder bezwarende titel door hem aangegaan na de staking van betaling en vóór het vonnis van faillietverklaring, niet-tegenwerpbaar kunnen worden verklaard indien zij die van de schuldenaar iets hebben ontvangen of met hem hebben gehandeld, kennis hadden van de staking van betaling.

384. Artikel 20 Faill. W. bepaalt dat handelingen of betalingen die werden verricht met bedrieglijke benadeling van de rechten van de schuldeisers niet kunnen worden tegengeworpen, ongeacht op welke datum zij hebben plaatsgegrepen.

B. Gevolgen voor de schuldeisers

385. Het faillissement heeft ook repercussies voor de schuldeisers. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de chirografaire (dit zijn de schuldeisers zonder zekerheid en zonder voorrecht) en de bevoorrechte schuldeisers.

1. Voor de chirografaire schuldeisers en schuldeisers met een algemeen voorrecht

386. Tussen de chirografaire schuldeisers en deze met een algemeen voorrecht[766] ontstaat er bij faillissement een samenloop. Hun vorderingen worden eisbaar ten aanzien van hetzelfde actief.[767] Met andere woorden, zij moeten op gelijke voet worden behandeld. Dit vereist de opschorting van hun uitvoeringsmogelijkheden. Bovendien worden van zodra het faillissement wordt uitgesproken de vorderingen op termijn eisbaar. Tenslotte worden de interesten gestuit.

Opschorting van de uitvoeringsmogelijkheden

387. Dit vereist dat zij hun individuele vorderingen niet zouden verhalen op de gefailleerde.[768] Artikel 25 Faill. W. bepaalt om die reden dat het vonnis van faillietverklaring elk beslag gelegd ten verzoeke van de gewone en algemeen bevoorrechte schuldeisers doet ophouden. Het Hof van Cassatie heeft gesteld dat ook louter bewarende maatregelen, zoals een bewarend beslag onder derden, moeten worden geacht geen uitwerking te hebben wanneer zij afbreuk doen aan de rechten van de samenlopende schuldeisers.[769]

Eisbaarheid van de vorderingen op termijn

388. Artikel 22, lid 1 Faill. W. bepaalt: *"Het vonnis van faillietverklaring heeft tot gevolg dat de niet-vervallen schulden opeisbaar worden ten aanzien van de gefailleerde."* Hierdoor is het mogelijk dat de betaling van de schuldeisers niet moet worden afgewacht tot de voorziene termijn van de schuldvordering is verstreken. Wel is het zo dat, als gevolg van artikel 22, lid 2 Faill. W. de niet-vervallen schulden waarvan de vervaldag meer dan een jaar na het faillissementsvonnis valt, verminderd worden met een disconto gelijk aan de wettelijke interestvoet.[770]

[766] Bv. de fiscus en de R.S.Z.
[767] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 152.
[768] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 430.
[769] Cass. 23 januari 1992, *RW* 1992-93, 1085, noot G. VAN HAEGENBORGH.
[770] B. VAN BRUYSTEGEM EN B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 430.

Stuiting van de loop der interesten

389. Artikel 23 Faill. W. legt de stuiting van de loop van de interesten op. Deze wordt verbonden aan de gelijke behandeling van de schuldeisers. Indien de schuldeisers immers in hun overeenkomst een hoge moratoire rente zouden bedongen hebben, dan zouden zij bevoordeeld worden ten opzichte van diegenen die geen interest zouden hebben bedongen.[771]

2. Voor de bijzonder bevoorrechte schuldeisers

390. De bijzonder bevoorrechte schuldeisers worden minder geraakt door het faillissement dan de gewone en de algemeen bevoorrechte.[772] Zij kunnen in principe zelfstandig optreden, aangezien ze over een preferentieel verhaalsobject beschikken in het vermogen van de gefailleerde ter voldoening van hun schuldvordering.[773]

Hypothecaire schuldeisers

391. Artikel 100, lid 1 Faill. W. leidt ertoe dat de hypothecaire schuldeisers na het faillissementsvonnis hun onroerend voorrecht niet kunnen tenuitvoerleggen, tenzij er voordien reeds vervolgingen tot uitwinning begonnen waren. De rechter-commissaris kan de verkoop bevelen op verzoek van de curator of van een hypothecaire schuldeiser. Dit geldt echter niet voor de eerst ingeschreven hypothecaire schuldeiser. Deze kan na de neerlegging van het eerste proces-verbaal van verificatie van de schuldvorderingen het bezwaarde goed doen verkopen overeenkomstig de artikelen 1560 tot 1626 Ger.W.[774] Wanneer het belang van de boedel het vereist en op voorwaarde dat een tegeldemaking van het bezwaarde goed kan worden verwacht die de hypothecaire schuldeisers niet benadeelt, kan de rechtbank evenwel op verzoekschrift van de curators, na de eerst ingeschreven hypothecaire schuldeiser bij

[771] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 431.
[772] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 431.
[773] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 153.
[774] Art. 100, lid 2 Faill. W.

gerechtsbrief te hebben opgeroepen, de schorsing van de tenuitvoerlegging bevelen voor een maximumtermijn van een jaar te rekenen van de faillietverklaring.[775]

Pandhoudende schuldeisers

392. De pandhoudende schuldeisers kunnen hun rechten uitoefenen na de neerlegging van het eerste proces-verbaal van verificatie van de schuldvorderingen en tot zolang is er dus geen schorsing daarvan.[776] De curator beschikt te allen tijde over de mogelijkheid, mits machtiging van de rechter-commissaris, het pand terug te vorderen door betaling van de schuld.[777] [778]

Schuldeisers met een voorrecht op roererende goederen

393. Voor de schuldeisers met een voorrecht op roerende goederen is artikel 26 Faill. W. van belang dat bepaalt dat al hun middelen van tenuitvoerlegging geschorst worden tot aan de neerlegging van het eerste proces-verbaal van verificatie van de schuldvorderingen, behoudens alle maatregelen tot bewaring van dat recht en het door de eigenaar verkregen recht om verhuurde goederen weer in bezit te nemen. Wanneer evenwel het belang van de boedel het vereist en op voorwaarde dat een tegeldemaking van de roerende goederen kan worden verwacht die de bevoorrechte schuldeisers niet benadeelt, kan de rechtbank op verzoekschrift van de curators, na de betrokken bijzonder bevoorrechte schuldeiser bij gerechtsbrief te hebben opgeroepen, de schorsing van de tenuitvoerlegging bevelen en dit voor een maximumtermijn van een jaar te rekenen van de faillietverklaring.

3. De boedelschulden

394. Boedelschulden zijn de schulden die door de curator werden aangegaan. Deze moeten integraal betaald worden vóór iedere verdeling. Zij genieten met andere woord een recht van voorrang bij de uitbetaling van het actief, zelfs voor de bevoorrechte schuldeisers. Dat is het

[775] Art. 100, lid 2 Faill. W.
[776] Art. 130 Faill. W.
[777] Art. 88 Faill. W.
[778] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 432.

logische gevolg van de noodzaak van een adequate vereffening van de faillissementsboedel. Wanneer diegenen die met de curator handelen niet de zekerheid hebben dat zij bij voorrang zullen worden betaald, dan zullen zij immers geneigd zijn zich afzijdig te houden. Daardoor wordt de normale afwikkeling van de vereffening onmogelijk.[779]

§5. Inventarisatie en plaatsopneming

395. De curator moet onverwijld en onder toezicht van de rechter-commissaris een inventaris van de goederen van de gefailleerde opstellen.[780] Deze inventaris is belangrijk omdat hij toelaat na te gaan of gebeurlijk nog activa weggemaakt worden en of er geen nood is vervroegde afsluiting van het faillissement.[781]

396. Op grond van artikel 11 Faill. W. kan de rechtbank een plaatsopneming door de rechter-commissaris en de curator bevelen.

§6. Verschoonbaarheid

A. Ontstaansgeschiedenis

397. Vóór 1997 gold als principe dat de gefailleerde na de sluiting van het faillissement opnieuw werd blootgesteld aan zijn schuldeisers voor het saldo van de schuldvorderingen die ze niet uit het faillissement hadden kunnen voldoen. De gevolgen hiervan voor de gefailleerde waren vaak desastreus: alle nieuwe inkomsten van de gefailleerde konden door zijn oude schuldeisers in beslag worden genomen tot voldoening van hun schuldvorderingen. Dit maakte het voor de gefailleerde natuurlijke persoon bijzonder onaantrekkelijk om een nieuwe activiteit op te starten of zelfs als loontrekkende een betrekking te aanvaarden.

De Faillissementswet van 1997 heeft deze als inhumaan beschouwde gevolgen van het faillissement willen verzachten. De wetgever meende dat de blijvende vervolging door de schuldeisers in vele gevallen niet opwoog tegen de fouten die de gefailleerde had begaan of het ongeluk dat hem was overkomen. Om die reden werd het principe van de

[779] B. VAN BRUYSTEGEM en B. CAUWENBERGH., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Mechelen, Kluwer, 2009, losbl., 6 dln., 433.
[780] Art. 43 Faill. W.
[781] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 212.

"verschoonbaarheid" ingevoerd, dat toeliet de gefailleerde als bevrijd te beschouwen van zijn schuldeisers en hierdoor met een properen lei opnieuw te kunnen beginnen.[782]

Als gevolg van de rechtspraak van het Arbitragehof (thans Grondwettelijk Hof) werd de Faillissementswet tweemaal "gerepareerd": voor het eerst in 2002[783] en een tweede keer in 2005[784].

398. Enkel natuurlijke personen kunnen verschoonbaar worden verklaard.[785] De sluiting van het faillissement heeft in elk geval de ontbinding van de rechtspersoon tot gevolg.[786]

399. Indien men niet verschoonbaar wordt verklaard, blijft men aansprakelijk voor het onbetaalde deel van zijn faillissementsschulden. De schuldeisers zullen verhaal kunnen blijven nemen op alle bezittingen die deze schuldenaar later toekomen.[787]

B. Grondvoorwaarden

400. Lid 2 van artikel 80 Faill. W. luidt: *"Behalve in geval van gewichtige omstandigheden, met bijzondere redenen omkleed, spreekt de rechtbank de verschoonbaarheid uit van de ongelukkige gefailleerde die te goeder trouw handelt"*.[788]

Hieruit valt af te leiden dat de verschoonbaarheid de regel is. De regel is echter niet absoluut: in geval van gewichtige omstandigheden kan de rechter besluiten tot niet-verschoonbaarheid. Die beslissing moet wel met bijzonder redenen worden omkleed.

[782] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 223.
[783] De wet van 4 september 2002 tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van vennootschappen.
[784] De wet van 20 juli 2005 tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus en houdende diverse fiscale bepalingen.
[785] Art. 81 Faill. W.
[786] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 231.
[787] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 220.
[788] Art. 80, lid 2 Faill. W.

C. Gevolgen

1. Voor de gefailleerde

401. Artikel 82, lid 1 Faill. W. bepaalt: *"Indien de gefailleerde verschoonbaar wordt verklaard, kan hij niet meer vervolgd worden door zijn schuldeisers."*

De schuld blijft dus bestaan, maar aan de schuldeisers wordt ieder verhaalsrecht ontzegd.

2. Voor de echtgenoot van de gefailleerde

402. Artikel 82, lid 2 Faill. W. bepaalt: *"De echtgenoot van de gefailleerde die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van zijn echtgenoot, of de voormalige echtgenoot die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld die zijn voormalige echtenoot tijdens de duur van het huwelijk was aangegaan, wordt ingevolge de verschoonbaarheid van die verplichting bevrijd."*

3. Voor de zekerstellers van de gefailleerde

403. Vermits de schulden van de gefailleerde niet tenietgaan wegens de verschoonbaarheid, gaan ook de verbintenissen van de zekerstellers (borgen, medeschuldenaars enz.) niet accessoir teniet.[789]

404. Het is de economische rol van een zekersteller om dekking te verlenen aan de onbetaalde schuldeisers. Artikel 1134, lid 1 BW bepaalt: *"Alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, strekken degenen die deze hebben aangegaan tot wet"*. De Faillissementswet wijkt van dit principe af om humane redenen ten gunste van de zekersteller die een verbintenis opnam welke *"niet in verhouding is met zijn inkomsten en met zijn patrimonium"*.[790] Artikel 80, lid 3 Faill. W. bepaalt: *"Tenzij hij zijn onvermogen frauduleus organiseerde, bevrijdt de rechtbank geheel of gedeeltelijk elke natuurlijke persoon die zich*

[789] A. MOMBAERTS, (Sluiting van het faillissement). De verschoonbaarheid, in H. BRAECKMANS, F. DE TANDT, E. DIRIX, E. VAN CAMP en T. LYSENS., *Gerechtelijk akkoord en Faillissement , II.I.20-1 - II.I.20-76*, Mechelen, Kluwer, 2010, 3.1.2.

[790] A. MOMBAERTS, (Sluiting van het faillissement). De verschoonbaarheid, in H. BRAECKMANS, F. DE TANDT, E. DIRIX, E. VAN CAMP en T. LYSENS., *Gerechtelijk akkoord en Faillissement , II.I.20-1 - II.I.20-76*, Mechelen, Kluwer, 2010, 3.1.4.1.

kosteloos persoonlijk zeker stelde voor de gefailleerde, wanneer zij vaststelt dat diens verbintenis niet in verhouding met zijn inkomsten en met zijn patrimonium is." De mogelijke bevrijding van de zekerheidsverschaffer houdt dus verband met de disproportionele verbintenis die deze persoon, ten kosteloze titel, is aangegaan voor de gefailleerde, in verhouding tot diens vermogen en inkomsten. Het is hierbij niet van belang of de gefailleerde als dan niet verschoonbaar wordt verklaard. Er wordt ook geen onderscheid gemaakt naargelang de gefailleerde een natuurlijke dan wel rechtspersoon is.[791]

405. De schuldeiser van de gefailleerde wiens schuld gewaarborgd is door zulke kosteloze persoonlijke zekerheid, is verplicht om bij zijn aangifte van de schuldvordering of uiterlijk zes maanden na het vonnis van faillietverklaring aan de curator melding te doen van het bestaan van deze zekerheid. Bij ontstentenis hiervan, is de zekerheidssteller bevrijd.[792]

406. Om te kunnen genieten van de bevrijding, moet de natuurlijke persoon die zich kosteloos persoonlijk zeker heeft gesteld voor de gefailleerde ter griffie van de rechtbank van koophandel een verklaring neerleggen waarin hij bevestigt dat zijn verbintenis niet in verhouding met zijn inkomsten en vermogen staat, zo stelt artikel 72*bis* Faill. W.

Artikel 73*ter* Faill. W. stelt dat bij die verklaring de volgende stavingstukken moeten worden gevoegd:

1) een kopie van zijn laatste aangifte in de personenbelasting;

2) een overzicht van alle activa of passiva die zijn patrimonium vormen;

3) elk ander stuk dat van aard is om precies de staat weer te geven van zijn bestaansmiddelen en lasten

Enige mate van vermogenstransparantie is hier dus vereist.

Deze verklaring moet echter niet worden neergelegd wanneer de schuldeiser in gebreke is gebleven om melding te doen van het bestaan van de persoonlijke zekerheid, aangezien de wet aan dit verzuim van rechtswege de bevrijdende werking van de zekerheidsverschaffer verbindt.[793]

[791] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 231.
[792] Art. 63, lid 2 Faill. W.
[793] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 232.

407. Bij de sluiting van het faillissement zal de rechter zich dan uitspreken over de vraag of de zekersteller al dan niet bevrijd wordt. Het enige criterium voor de rechter om deze bevrijding toe te staan, is de wanverhouding tussen de zekerheid en de vermogenssituatie van de zekerheidssteller. De rechtbank heeft de mogelijkheid hetzij de zekerheidssteller helemaal te bevrijden, hetzij de verbintenis te reduceren tot een omvang die wel in verhouding staat tot het vermogen en de inkomsten van de betrokkene. Gehele nog gedeeltelijke bevrijding is toegestaan wanneer de zekerheidssteller zijn onvermogen op bedrieglijke wijze heeft bewerkstelligd.[794] De rechter moet zicht bij de beoordeling plaatsen op het ogenblik waarop de verklaring in de faillissementsprocedure wordt gedaan en niet op het ogenblik van het aangaan van de borgtocht.[795]

408 TISON merkt op dat dit alles tot gevolg heeft dat de kredietverstrekkers bijzondere aandacht moeten hebben voor de financiële draagkracht van de zekerheidsstellers. Impliciet houdt de wettelijke regeling ter zake een vorm van herstel in natura in voor de onzorgvuldigheid van schuldeisers (doorgaans kredietverstrekkers), die zekerheidsstellers een overmatige last opleggen ter afdekking van hun vorderingen.[796]

409. Er moet tenslotte op gewezen worden dat Het Grondwettelijk Hof in haar arrest van 10 februari 2010 vastgesteld heeft dat er een ongelijkheid bestaat tussen de situatie van de persoonlijke zekerheidssteller enerzijds en de echtgenoot van de gefailleerde die zich persoonlijk heeft verbonden anderzijds, aangezien deze laatste automatisch bevrijd wordt wanneer de gefailleerde verschoonbaar wordt verklaard.[797]

[794] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 233.
[795] Luik 18 oktober 2007, *JLMB* 2009, afl. 16, 732.
[796] M. TISON, "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 235.
[797] GwH 10 februari 2010, nr. 5/2010, http://www.const-court.be/.

BESLUIT

Al bijna 160 jaar geldt in België het principe dat het verhaalsrecht van de schuldeiser zich uitstrekt over het gehele vermogen van zijn schuldenaar. Wie zijn verbintenissen niet nakomt, loopt het risico dat zijn goederen worden afgepakt en te gelde gemaakt om zijn schuld te voldoen.

Als je de tekst leest van de artikelen 7 en 8 van de Hypotheekwet, waarin dit beginsel zijn grondslag vindt, zou je kunnen denken dat dit principe een absoluut karakter heeft. Niets is echter minder waar. Het verhaalsrecht raakt allereerst de openbare orde niet. Dit betekent dat partijen afspraken kunnen maken die ertoe strekken de uitoefening van hun verhaalsrecht te beperken of zelfs geheel uit te sluiten. Deze geldt dan wel alleen onderling. Daarenboven kan men in de wetgeving diverse bepalingen vinden die dit recht beperken. Met het oogmerk iedere schuldenaar en zijn gezin het recht te verschaffen op een menswaardig bestaan, heeft de wetgever heel wat goederen onbeslagbaar gemaakt. Ook het loon van de schuldenaar is slechts in een beperkte mate beslagbaar. Bovendien heeft de rechter in bepaalde gevallen de bevoegdheid om aan de debiteur betalingsfaciliteiten of een uitstel van betaling toe te kennen. In andere gevallen kan de schuldenaar zelfs helemaal van zijn schuld worden bevrijd.

Het recht van de schuldeiser wordt dus in ruime mate beperkt. Tegenover die grote bescherming van de schuldenaar zou vermogenstransparantie moeten staan. Als het onderpand van de schuldeiser al zo beperkt wordt, meen ik dat men dan wel moet kunnen weten wat het precies omvat. Met andere woorden, de schuldeiser heeft behoefte aan en een recht op informatie over het vermogen van zijn schuldenaar. Anders zou artikel 7 van de Hypotheekwet geen betekenis hebben. Er moet op gewezen worden dat de behoefte aan vermogensinformatie niet alleen aanwezig is wanneer men tot realisatie van zijn schuldvordering wil overgaan, maar reeds vóór het aangaan van verbintenissen. De vermogensinformatie is immers vereist om het solvabiliteitsrisico dat men als schuldeiser loopt, correct te kunnen inschatten. Ook tijdens de uitvoering van de overeenkomst moet de schuldeiser een zicht hebben op het vermogen van zijn tegenpartij. Het betreft hier het recht op rechtstreekse informatieverstrekking. De samenwerkingsplicht van contractanten brengt met zich mee dat men zijn tegenpartij moet informeren telkenmale de informatie hem een beter genot kan verstrekken van de prestatie die hem als schuldeiser verschuldigd is of hem

kan helpen bij de nakoming van zijn verbintenis als schuldenaar. De goede trouw vereist dat contractspartijen de omstandigheden meedelen die zich voordoen in de loop van de uitvoering van het contract en die deze uitvoering zouden kunnen beïnvloeden.

Daarnaast voorzien zowel de overheid als privé-instellingen in onrechtstreekse informatieverstrekking. Vermogensinformatie vindt de schuldeiser in de eerste plaats in gegevensbestanden betreffende de persoon van de schuldenaar. Het feit dat zijn debiteur bijvoorbeeld gehuwd is, heeft immers repercussies voor het verhaalsrecht. De wetgever bepaalt overigens dat alle akten tot overdracht of aanwijzing van onroerende zakelijke rechten moeten overgeschreven worden op het hypotheekkantoor. Op die manier kan de schuldeiser te weten komen of zijn debiteur eigenaar is van onroerende goederen of niet. De belangrijkste bron van informatie echter zijn de door de overheid bijgehouden gegevens omtrent de vermogenstoestand en de solvabiliteit van schuldenaren. Men kan onder andere informatie bekomen door raadpleging van de beslagberichten, de delegatieberichten, de berichten van loonoverdracht en de berichten van collectieve schuldenregeling. Deze worden allen op steekkaarten bijgehouden ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, gedurende drie jaar. Dit zorgt voor heel wat problemen: de berichten zijn niet altijd even accuraat en dus potentieel onbetrouwbaar. Bovendien is deze publiciteit op arrondissementeel niveau georganiseerd, met het kwalijke gevolg dat wanneer een debiteur naar een ander arrondissement verhuist, hij zomaar een blanco beslagdossier bekomt. Vandaar dat men sinds lang vraagt om een modernisering en informatisering van de beslagberichten in ruime zin. Het wettelijk kader hiervoor kwam reeds in 2000 tot stand, waardoor een geïnformatiseerd en centraal bestand van beslagberichten in het leven zou worden geroepen. Echter, heden ten dage is de wet van 29 mei 2000 nog steeds niet in werking getreden... Problematisch voor de schuldeiser is dat hij zelf geen toegang heeft tot de beslagberichten. Enkel gerechtsdeurwaarders, advocaten en notarissen hebben immers toegang.

Een andere bron van onrechtstreekse informatie betreft de Centrale voor Kredieten aan Particulieren. Vroeger vond men daar enkel wanbetalingen van kredietnemers in terug, het was met andere worden een negatieve centrale. Dit leidde tot grote problemen, aangezien het net deze personen waren die reeds in grote financiële problemen verkeerden, die alsmaar bijkomend krediet wilden aangaan. Het kon gerust zijn dat een debiteur een beperkt krediet niet tijdig terugbetaalde, terwijl hij ook nog met een grote lening opgezadeld zat, die nog niet tot wanbetalingen had geleid. De kredietverlener wist echter van die tweede grote financiële

last niets af en verschafte op die manier soms op roekeloze wijze krediet, met alle catastrofale gevolgen vandien. Bij wet van 10 augustus 2001 werd de Kredietcentrale omgevormd tot een positieve kredietcentrale, met een negatief en een positief luik. Naast de wanbetalingen worden thans ook alle aangegane consumenten- en hypothecaire kredietovereenkomsten geregistreerd. Deze wettelijke actie is ten zeerste toe te juichen, aangezien de Kredietcentrale een nuttig instrument geworden is bij de beoordeling van de kredietwaardigheid en bovendien een belangrijke rol kan vervullen bij de voorkoming van een overmatige schuldenlast. Kredietverleners zijn verplicht om alvorens kredieten te verlenen de Kredietcentrale te consulteren, teneinde informatie te verkrijgen over de financiële toestand van de kredietnemer. Ten gunste van de schuldeiser-kredietverlener is de vermogenstransparantie dus aanzienlijk vergroot.

Algemeen kan men besluiten dat de schuldeiser effectief talrijke informatiebronnen ter beschikking worden gesteld, maar dat zeer chaotisch zijn georganiseerd. Men moet rekening houden met beperkte toegangsuren, verschillende lokaties, onbetrouwbaarheid…

Dat is echter niet het enige knelpunt inzake de vermogenstransparantie. Het verhaalsrecht wordt immers niet alleen door de maatregelen met liefdadig oogmerk en de chaotische organisatie van de onrechtstreekse informatiebronnen beperkt, daarenboven wordt het nog begrensd door het recht op privacy van de debiteur, het beroepsgeheim van de advocatuur en de zogenaamde discretieplicht van de bankier.

Het recht van de schuldenaar op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer is niet alleen grondwettelijke verankerd, maar vindt eveneens zijn grondslag in belangrijke verdragen als het EVRM, het UVRM en het IVBPR. De privacybescherming is evenwel niet absoluut; het komt in conflict met andere belangrijke rechten en moet daar soms voor wijken. In de rechtsleer werd er op gewezen dat het recht van de schuldenaar om in het kader van de gedwongen tenuitvoerlegging een menswaardig bestaan te genieten, een keerzijde kent, namelijk de verplichting van de schuldenaar om maximaal mee te werken aan het recht van de schuldeiser om in zijn vordering te worden voldaan. Men kan tegen een schuldeiser die beschikt over een vaststaande en opeisbare schuldvordering niet het recht op privacy inroepen, zeker niet wanneer reeds in een maximale bescherming van de schuldenaar is voorzien. Mijns inziens heeft men het hier bij het rechte eind.

Het recht op privacy van de schuldenaar komt voornamelijk in conflict met het recht op informatie van de schuldeiser. Artikel 8, lid 2 EVRM heeft tot gevolg dat het recht op informatie over de vermogenstoestand van de schuldenaar geen inbreuk vormt op de privacy van deze laatste en gerechtvaardigd is, indien dit informatierecht een wettelijke grondslag heeft én in evenredigheid staat tot het beoogde doel. Te wijzen valt op artikel 21 W.Kh., op grond waarvan de rechter een handelaar kan bevelen zijn volledige boekhouding over te leggen in zaken van erfopvolging, gemeenschap of verdeling van een vennootschap en in geval van faillissement. Hierdoor wordt de gehele boekhouding ter beschikking gesteld van de tegenpartij. Artikel 22 W.Kh. laat de rechter toe om in de loop van het geschil de gehele of gedeeltelijke openlegging van de boekhouding van een handelaar te bevelen, teneinde daaruit te nemen wat het geschil betreft. Hier kan de tegenpartij enkel kennis nemen van de passages in de boeken die betrekking hebben op het geschil.

De Belgische bankiers zijn gehouden tot wat men noemt een discretieplicht. Schending ervan kan aanleiding geven tot burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Aangezien er geen sprake is van een strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim, kunnen bankiers niet weigeren om in rechte te getuigen. Overigens kan de procureur des Konings in bepaalde gevallen bij het opsporen van misdrijven bepaalde inlichtingen bekomen van banken, zoals de lijst van bankrekeningen, de bankverrichtingen die tijdens een bepaalde periode zijn uitgevoerd op bepaalde bankrekeningen… Er is natuurlijk helemaal niet altijd sprake van zo'n misdrijf op de ogenblikken waarop schuldeisers inzicht wensen in het vermogen van hun schuldenaren, waardoor we kunnen stellen dat de discretieplicht het recht op informatie toch flink begrenst.

Wél gehouden tot een beroepsgeheim is de advocaat. Echter, artikel 458 Sw. dat schendingen van het beroepsgeheim strafrechtelijk sanctioneert, bevat tegelijk ook twee uitzonderingen op de zwijgplicht. In de eerste plaats is men verplicht de geheimen bekend te maken wanneer een wettelijke bepaling hem daartoe verplicht (bijvoorbeeld de Anti-witwaswet). Bovendien heeft men het recht (niet de plicht) de geheimen bekend te maken wanneer men in rechte moet getuigen. Daarenboven aanvaardt de rechtspraak nog drie andere uitzonderingen op het beroepsgeheim, namelijk in geval van een noodsituatie, wanneer een advocaat in rechte wordt aangesproken door zijn cliënt en wanneer het beroepsgeheim in conflict komt met een hogere waarde. Daarnaast is men het erover eens dat de advocaat zich ook op zijn beroepsgeheim kan beroepen wanneer hij om inlichtingen wordt gevraagd door de fiscus. Echter, men kan het beroepsgeheim niet inroepen met als enige doel te ontsnappen aan de controle van de fiscus.

Het beroepsgeheim heeft immers enkel tot doel de geheimen van derden te beschermen en niet die van de geheimhouder zelf. Geen enkele schuldeiser, dus ook niet de fiscus, kan via advocaten gegevens verkrijgen over het vermogen van derden.

Ten slotte merken we op dat de schuldenaar zowel in het kader van de collectieve schuldenaar, als in het kader van de gerechtelijke reorganisatie of het faillissement kan genieten van een uitstel van betaling. Bovendien kan men in alle drie de insolventieprocedures, onder bepaalde voorwaarden, volledige kwijtschelding van zijn schulden bekomen: in de collectieve schuldenregeling bestaat de mogelijkheid van totale kwijtschelding van de schulden zonder aanzuiveringsregeling, in de procedure van de gerechtelijke reorganisatie bestaat het hypothetische geval dat alle schuldeisers instemmen met de kwijtschelding van zijn schulden, met het oog op de continuïteit van onderneming, en na faillissement kan men verschoonbaar worden verklaard.

Speciek in het kader van de collectieve schuldenregeling moet gewezen worden op de uitgebreide onderzoeksmacht die artikel 1675/8 Ger.W. verschaft aan de schuldbemiddelaar. Hij kan zich richten tot de rechter teneinde de schuldenaar of een derde te gelasten hem alle nuttige inlichtingen te verstrekken aangaande enerzijds de verrichtingen uitgevoerd door de schuldenaar en anderzijds de samenstelling en de vindplaats van diens vermogen. Het is immers de taak van de schuldbemiddelaar om de staat van het vermogen van de schuldenaar precies vast te leggen. De goede trouw vereist vermogenstransparantie, wil men genieten van de voordelen van een collectieve schuldenregeling. Ten overstaan van de schuldbemiddelaar bestaat er dus een grote vermogenstransparantie, maar de rechter kan advocaten niet dwingen inlichtingen te verstrekken die gedekt zijn door hun beroepsgeheim.

In het kader van de gerechtelijke reorganisatie valt artikel 17, §2, 4°-7° WCO aan te stippen. Ingevolge die bepaling moet de schuldenaar bepaalde gegevens bij zijn verzoekschrift voegen die de rechter toelaten een zicht te krijgen op zijn vermogenstoestand.

Ingeval van faillissement op aangifte moet de verzoeker, als gevolg van artikel 10 Faill.W. aantal gegevens neerleggen met betrekking tot zijn vermogen, zoals een balans met daarin een staat van zijn activa en passiva, evenals een opgave en een waardering van zijn roerende en onroerende goederen.

Het weze duidelijk, men kan slechts van deze insolventieprocedures genieten, wanneer men openheid verschaft omtrent zijn vermogen. En dat is maar normaal ook.

Als algemeen besluit kunnen stellen dat de schuldeisers in België behoorlijk wat vermogensinformatie kunnen bekomen, maar dat de wijze waarop dat moet gebeuren op z'n zachtst gezegd omslachtig te noemen is. Veelal heeft de schuldeiser ook geen persoonlijk toegangsrecht tot de informatiebronnen, maar dient hij op onrechtstreekse wijze, via een daartoe gemachtigde derde, vermogensinformatie te bekomen.

Ik vind niet dat er nood is aan een algemeen informatie- of inzagerecht in de vermogenstoestand van de schuldenaar. Het risico op (machts)misbruik wordt daarbij te groot en hetgeen waarover de Belg het liefst van al in alle talen zwijgt, is zijn vermogenstoestand. De verklaring daarvoor kan zijn dat gegoede mensen misbruiken en jaloesie proberen te vermijden. Mensen die daarentegen krap bij kas zitten, zijn daar meestal niet fier op en proberen in de mate van het mogelijke aan de maatschappelijke standaarden te voldoen. Ze zijn als de dood om als minderwaardig te worden beschouwd. We leven immers in een zeer kapitalistische samenleving. Verwachten dat ieders vermogenstoestand publiek moet worden gemaakt, is dus ondenkbaar. Eenieder doet overigens met zijn geld wat hij wil en heeft geen boodschap aan eventuele kritiek van derden over zijn uitgaven. Het recht op privacy verzet zich ook tegen zo'n algemeen informatierecht. Tenslotte lijkt me mij onhaalbaar om ieders vermogen op elk tijdstip correct te kunnen inschatten. Bijna niemand weet immers zelf hoeveel hij precies bezit.

Volgens mij zou de vermogenstransparantie wel gebaat zijn bij een centralisering van álle informatie die heden ten dage al raadpleegbaar is. Men heeft geen behoefte aan méér informatie, wel aan meer toegankelijke informatie. Het zou toch fantastisch zijn moesten schuldeisers meet één muisklik toegang hebben tot alle voor hun bestemde informatie betreffende het vermogen van hun debiteurs. Ik ben er mij terdege van bewust dat zo'n allesomvattend centraal bestand een enorme (intellectuele) inspanning en financiële investering vergt, maar dat weegt volgens mij niet op tegen de verliezen die de samenleving lijdt door de talloze faillissementen. Ook de economie zal erbij gebaat zijn. Wie vandaag op een intelligente manier handel drijft, schat het vermogen van zijn contractspartij beter te laag in dan te hoog. Anders kan men op het einde van de rit wel eens een financiële kater overhouden. Met een accurater zicht op het onderpand van zijn vermogen kan men op een meer verantwoorde wijze handel drijven en krediet verstrekken. Met de huidige stand van de techniek lijkt het mij mogelijk om zo'n allesomvattende informatiedatabase te creëren, als de wil er maar is…

BIBLIOGRAFIE

RECHTSPRAAK

België

- Cass. 30 februari 1905 *Pas.*, 1905, I, 141, concl. proc.-gen. M. Janssens.

- Cass. 15 maart 1949, *Pas.* 1948, I, 169.

- Cass. 27 maart 1952, *Arr.Cass.* 1952, 412.

- Cass. 17 september 1961, *Pas.* 1962, I, 68.

- Cass. 26 april 1962, *Pas.* 1962, I, 930.

- Cass. 17 juni 1969, *JT* 1970, 100.

- Cass. 18 november 1971, *Pas.* 1972, I, 262.

- Cass. 24 mei 1976, *Arr.Cass.*, 1976, 1053.

- Cass. 24 maart 1977, *Arr Cass.* 1977, 804.

- Cass. 23 september 1977, *RW* 1977-78, 933.

- Cass. 8 juni 1978, *RCJB* 1979, 525, noot MASSON, J.

- Cass. 25 oktober 1978, *Pas*. 1979, 237.

- Cass. 30 oktober 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 235.

- Cass. 22 juni 1979, *RW* 1979-80, 2096.

- Cass. 27 januari 1983, *RW* 1983-84, 1637.

- Cass. 22 april 1983, *Arr.Cass.* 1982-83, 1022, concl. Proc. Gen. KRINGS, E.

- Cass. 17 januari 1984, *RW* 1984-85, 1147, noot L.

- Cass. 5 februari 1985, *Pas.* 1985, I A, 670.

- Cass. 28 februari 1985, *RCJB* 1987, 571, noot MEINERTZAHAGEN-LIMPENS, A.

- Cass. 2 mei 1985, *RW* 1985-86, 27; *RCJB* 1989, 420, noot FORGENS, M. en 'T KINT, F.

- Cass., 6 maart 1986, *RW* 1986-87, 236, noot SENAEVE, P.

- Cass. 29 mei 1986, *JT* 1987, 331.

- Cass. 19 juni 1986, *RW* 1987-88, 1503, noot VAN OEVELEN, A.

- Cass., 13 mei 1987, *RCJB* 1989, 588, noot DE NAUW, A.

- Cass. 22 december 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 522.

- Cass. 20 maart 1989, *Arr.Cass*. 1988-89, 835.

- Cass. 25 mei 1989, *RW* 1989-90, 331, *RCJB* 1992, 348, noot VAN QUICKENBORNE, M.

- Cass. 23 januari 1992, *RW* 1992-93, 1085, noot VAN HAEGENBORGH, G.

- Cass. 18 juni 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 993.

- Cass. 16 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1445.

- Cass. 29 april 1994, *FJF* 1994, 258.

- Cass. 19 december 1994, *RW* 1995-96, 1207, noot VAN OVERBEKE, S.

- Cass. 11 mei 1995, *Arr.Cass.* 1995, 466.

- Cass 27 juni 1996, *RW*, 1996-97, 789, noot DIRIX, E..

- Cass. 6 december 1996, *RW* 1997-98, 46.

- Cass. 11 april 1997, *RW* 1997-98, 186, noot E. DIRIX.

- Cass. 17 december 1998, *Arr.Cass* 1998, 1151.

- Cass. 29 januari 1999, *Arr. Cass.* 1999, 107.

- Cass. 9 maart 2000, *RW* 2000-01, 480.

- Cass. 16 november 2001, *TBH* 2002, 34.

- Cass. 1 februari 2002, *RW* 2005-06, 957.

- Cass. 1 oktober 2004, *RW* 2005-06, 1220.

- Cass. 1 oktober 2004, *RW* 2005-06, 1220.

- Cass. 13 juni 2005, *RW* 2005-06, 901, noot JANSEN, R.

- Cass. 20 oktober 2005, *RW* 2006-07, 651.

- Cass. 16 maart 2007, *TFR* 2007, 793, noot JACOBS, F.

- Cass. 9 mei 2007, *JT* 2007, 526, noot KENNES, L.

- Arbitragehof, nr. 26/96, 27 maart 1996, *RW* 1996-97, 427.

- Arbitragehof nr. 46/2000, 3 mei 2000, *RW* 2000-01, 506.

- Arbitragehof nr. 129/2006, 28 juli 2006, *RW* 2006-07, 1312.

- GwH 23 januari 2008, *RW* 2008-09, 109.

- GwH 10 februari 2010, nr. 5/2010, http://www.const-court.be/.

- RvS nr. 189.864, 28 januari 2009, *RW* 2009-10, 36.

- Brussel 18 juni 1974, *Pas* 1975, II, 42.

- Gent 3 mei 1977, *JDF* 1977, 286.

- Luik 13 januari 1988, *JDF* 1988, 222.

- Antwerpen 17 mei 1991, *RW* 1991-92, 470.

- Gent 19 november 1997, *FJF* 1998, 211.

- Gent 22 januari 1998, *AJT* 1998-99, 308, noot A. VERBIST.

- Luik 19 december 2000, *JLMB* 2003, 138.

- Brussel 19 september 2001, *RW* 2002-03, 1468.

- Brussel 17 april 2002, *RW*, 2003-04, 29.

- Bergen 7 juni 2002, *FJF* 2002, 677.

- Antwerpen 12 november 2002, *FJF* 2003, 398.

- Antwerpen 21 januari 2003, *FJF* 2003, 393.

- Bergen 21 september 2005, *Fiscoloog* 2005, afl. 997, 1.

- Luik 18 oktober 2007, *JLMB* 2009, afl. 16, 732.

- Arb.rb. Nijvel 25 november 1998, *JTT* 1999, 204.

- Rb. Turnhout 9 december 1999, *RW* 2002-03, 828.

- Corr. Brussel 29 maart 2001, *JT*, 2001, 617.

- Rb. Gent 26 november 2003, *NJW* 2004, afl. 55, 20, noot DE RAEDT, S.

Buitenland

- Cass. Fr. 4 februari 1992, *D.* 1992 , jur. 181.

- Cass. Fr. 10 oktober 2000, *Bull.* 2000, IV, 137.

- H.R. 20 september 1991, *NJB* 1991, 1434.

Europa

- EHRM 16 december 1992, *Publ. Cour*, Reeks A, Volume 251-B.

- EHRM 25 maart 1993, *Publ. Cour*, Reeks A, Volume 247-C.

RECHTSLEER

Handboeken

- BAETEMAN, G., *De bescherming van het privé-leven ten aanzien van de gegevensverwerking: eerste praktische commentaar op de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 169 p.

- BAETEMAN, G., *Overzicht van het personen- en familierecht*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 1170 p.

- BOSLY, H., VANDERMEERSCH, D. en BEERNAERT, M., *Droit de la procédure pénale*, Brugge, La Charte, 1767 p.

- BRIJS, S., "Naar een centraal elektronisch bestand van beslagberichten", in X., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 1-41.

- BROECKX, K. en PITEUS, K., "Het beslagrecht: waarom en waarheen?" in LINSMEAU, J., STORME, M.L., *Het gerechtelijk recht. Waarom en waarheen?*, Brugge, die Keure, 2005, 55-102.

- CAPELLE, J. en VAN LATHEM, W., *Het statuut van de privédetective. De wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privédetective,* Brussel, Politeia, 1995, 174 p.

- CHRISTIAENS, K., "De wet betreffende de Collectieve Schuldenregeling", *AJT* 1998-99, 437-447.

- CORBET, J., "Middelen uit het auteursrecht" in *Privacy en rechten van de mens*, Leuven, Acco, 1974, 123-134.

- CORNELIS, L., *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 997 p.

- COUTURIER, J. en PEETERS, B., *Belgisch belastingrecht,* Antwerpen, Maklu, 2006, 1115 p.

- DAMBRE, M. "De nvloed van het witwasverbod op het bankrecht", in DE VROEDE, P., *Liber amicorum Paul de Vroede,* Diegem, Kluwer, 1994, 2 dln., 353-386.

- DE BEUCKELAERE, W., "De juridische mechanismen m.b.t. de persoonlijke levenssfeer" in DE BEUCKELAERE, W., WILLEKENS, H., RAES, K., MORTIER, F. en DOOM, R., *Het recht op privacy en de sluiers van het recht,* Antwerpen, Kluwer, 1988, 11-45.

- DE CORTE, R. en DIRIX, E., *Zekerheidsrechten,* Mechelen, Kluwer, 2006, 519 p.

- DE COSTER, S., "Art. 1675/8 Ger. W.", in DEPUYDT, P., ALLEMEERSCH, B., LINDEMANS, D. en RAES, S., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , I, Deel V, Titel IV, Hfdst. I, Afd. II, Ger.W. Art. 1675/1 - Ger.W. Art. 1675/19*, 1999, 1-19.

- DE GROOTE, B., "Collectieve schuldenregeling. Fundamentele wijzigingen 2005", *NJW* 2006, 242-250.

- DE GROOTE, B., "De schuldbemiddelaar en zijn draaiboek", in DIRIX, E. en TAELMAN, P., *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 306 p.

- DE HOUWER, J., "De juridische bescherming van automatische persoonsgegevens en informaticacriminaliteit", in DE SCHUTTER, B., *Informaticacriminaliteit,* Antwerpen, Kluwer, 1988, 555-632.

- DE LEVAL, G., "La publicité en matière de saisies, de délégations et de cessions de rémunérations', in Nationale Kamer van de Gerechtsdeurwaarders, *Het nieuwe beslagrecht*, Brussel, Kluwer, 1993, 87-105.

- DE LEVAL, G., *Traité des saisies Règles générales*, Luik, onuitg., 1988, 780 p.

- DE MOOR, B., "De gegevensverzameling, de handelsonderzoeken en de ondernemingsbemiddelaar in de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen", in LAMBRECHT, P., GHEUR, C., DE MOOR, B., LEBEAU, J., BRIJS, S., JACMAIN, S., ZENNER, A., VEROUGSTRAETE, I., MONSEREZ, L., BRULARD, Y. en RIGUELLE,

E., *De wet betreffende de continuïteit van ondernemingen*, Louvain-la-Neuve, Anthemis, 2009, 37-58.

- DE NAUW, A., "De strafrechtelijke aspecten van de Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld", in ARNOU, P. en VANDEPLAS, A., *Om deze redenen. Liber Amicorum Armand Vandeplas*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 127-143.

- DE PAGE, H., MASSON, J.-P., *Traité élémentaire de droit civil belge 1*, II, *Les personnes. Volume 1*, Brussel, Bruylant, 1990, 849 p.

- DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence 5*, V, *Les principaux contrats usuels (deuxième partie), les biens (première partie)*, Brussel, Bruylant, 1975, 1167 p.

- DE PAGE H., *Traité élémentaire de droit civil belge: principes, doctrine, jurisprudence 6*, VI, *Les biens (deuxième partie), les sûretés (première partie)*, Brussel, Bruylant, 1953, 1191 p.

- DE VROEDE, P. en GORUS, J., *Inleiding tot het recht*, Antwerpen, Kluwer, 1997, 398 p.

- DIRIX E., "Artikel 7 Hyp. W.", in DIRIX, E., CUYPERS. A. en LANOYE, L., *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, 4 dln., losbl., 1-17.

- DIRIX E., "Artikel 8 Hyp. W." in DIRIX, E., CUYPERS. A. en LANOYE, L., *Voorrechten en hypotheken. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Algemene bepalingen, A. Samenloop*, Mechelen, Kluwer, 2007, 4 dln., losbl., 1-33.

- DIRIX, E. "Eigenrichting in het privaatrecht", in *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, 597-607.

- DIRIX, E., *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden,* Antwerpen, Kluwer, 1984, 318 p.

- DIRIX, E., "Verbod van eigenrichting als algemeen rechtsbeginsel" in Van Hoecke, M., *Algemene rechtsbeginselen*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 289-296.

- DIRIX, E. en BROECKX, K., "Beslag", in X., *Algemene Praktische Rechtsverzameling*, Mechelen, Kluwer, 2010, 627 p.

- DIRIX, E. en DE WILDE, A., "Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling", in DIRIX, E. en TAELMAN, P., *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 17-72.

- DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 3-4.

- FRANCHIMONT, M., JACOBS, A.,en MASSET, A., *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2006, 1472 p.

- GUTWIRTH, S., *Waarheidsaanspraken in recht en wetenschap*, Brussel, VUBpress, 1993, 846 p.

- KOKELENBERG, J., "[Voorrechten en hypotheken] Samenloop van rechthebbenden en schuldeisers ", in DERINE, R., COUSY, H., COUTURIER, J., DELVA, W., HERBOTS, J. en VEKEMAN, R., *Het onroerend goed in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2006, 19 dln., 1-16.

- LEROY, E., "L'efficacité des procédures judiciaires au sein de l'Union européenne et les garanties des droits de la défense: transparence patrimoniale" in CAUPAIN, M. en DE LEVAL, G., *L'efficacité de la justice civile en Europe*, Brussel, Larcier, 2000, 271-402.

- MAUS, M., *De fiscale controle*, Brugge, Die Keure, 2005, 858.

- MOMBAERTS, A., (Sluiting van het faillissement). De verschoonbaarheid, in BRAECKMANS, H., DE TANDT, F., DIRIX, E., VAN CAMP, E. en LYSENS, T., *Gerechtelijk akkoord en Faillissement , II.I.20-1 - II.I.20-76*, Mechelen, Kluwer, 2010, 75 p.

- RIGAUX, F., *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Brussel, Bruylant, 1990, 849 p.

- RIMANQUE, K. en PEETERS, P., "De toepasselijkheid van grondrechten in de betrekkingen tussen private personen, algemene probleemstelling" in *X.*, *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen, Kluwer, 1983, 1-34.

- SCHELLEKENS, P., "De tenuitvoerlegging van het vonnis in het licht van artikel 6 EVRM", *Jura.Falc.* 2000-01, 407-442.

- SENAEVE, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 688 p.

- SPIELMANN, D., *Le secret bancaire et l'entraide judiciaire internationale pénale au Grand-Duché de Luxembourg*, Brussel, Larcier, 1999, 442 p.

- SPREUTELS, J.-P., "Le volet preventif: le rôle de la C.T.I.F., les obligations du secteur financier et des autres professions concernées" in MINNE, P., SPREUTELS, J.-P., GODBILLE, J., DE BRAUWERE, V., SCARNA, S., ROGGEN, F., KLEES, O., VANDERMEERSCH, D. en AFSCHRIFT, T., *Blanchiment. La situation des entreprises, des organismes financiers et leurs conseillers*, Brussel, Editions Kluwer, 2003, 27-56.

- SPREUTELS, J.-P en DE MÛELENAERE, P. en, *De cel voor financiële informatieverwerking en de voorkoming van het witwassen van geld in België*, Brussel, Bruylant, 2003, 330 p.

- SPRUYT, A. "De rechten van onderzoek van de fiscus inzake inkomstenbelastingen", in VAN ORSHOVEN, P., CLAEYS-BOUUAERT, I., DELAHAYE, T., VAN CROMBRUGGE, S., MAES, L., PEETERS, K. WEYTS, L., SABLON, S., GEENS, K., COUTURIER, J., SPRUYT, A., GEINGER, H., KRINGS, E., VANDENBERGH, H., GHEYSENS, L., COOREMAN, P., INNEKENS, L., LAGAE, J.,

ALEN, A., SEUTIN, B. en VANISTENDAEL, F., *Actuele problemen van fiscaal recht*, Antwerpen, Kluwer, 1989, 167.

- STEVENS, J., "De praktijk van het beroepsgeheim", in COIGNIEZ, V., BOYDENS, E., STEVENS, J., DE JAEGERE, P., De Backer, H., Scheers, D., Bauwens, T., Jaspaert, G., Swennen, J., VAN STEENBRUGGE, W., VERMASSEN, J., KOOLS, L. en VERSTREPEN, K., *Handboek & wetboek voor de advocaat-stagiair 2009-2010*, Herentals, Knops Publishing, 2 dln., 2009, 125-154 p.

- STORME, M.E., "Kontraktuele kontrolerechten en bewijsovereenkomsten" in DEMEYERE, L., STORME, M.E., SPANOGHE, F., JADOUL, P. en CARLE, G., *La fin du contrat/Behoorlijke beëindiging van overeenkomsten*, Brussel, Brussel Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, 1993, 57-109.

- TISON, M., "Handelsrecht en Insolventierecht. Academiejaar 2009-2010", 2010, onuitg., 231 p.

- TOURNICOURT, R., "Procedure van verificatie der aangifte en van de betwistingen inzake de vesiging der directe belastingen', in GEINGER H., *De advocaat en de fiscus*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 91-136.

- VAN BRUYSTEGEM, B. en CAUWENBERGH., G., "Faillissement", in X., *Vennootschap en belasting*, Kluwer, Mechelen, 2009, losbl., 6 dln., 395.

- VAN COMPERNOLLE, J., "Le caractère collectif des saisies", in KRINGS, E., *Liber Amicorum E. Krings*, Brussel, Story-Intersentia, 1991, 843-860.

- VANDENBERGHE, H., "De bescherming van het privé leven en de massamedia" in *Privacy en rechten van de mens*, Leuven, Acco, 1974, 119.

- VANDERHEYDEN, K. en VAN DEN BROECK, A., "Financieel Strafrecht" in Van STEENWINCKEL, J. en WAETERINCKX, P., *Strafrecht in de onderneming. Praktische gids voor bestuurders en zaakvoerders*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 289-354.

- VAN GERVEN, W., *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, I, *Algemeen Deel*, Antwerpen, Scriptoria, 1969, 519 p.

- VAN HOUTTE, J. en CLAEYS-BOUUAERT, I., "Beginselen van Belgsich Belastingrecht", Gent, Story-Scientia, 1979, 700 p.

- VAN HULLE, K., "Boekhoud- en jaarrekeningrecht", in *Beginselen van Belgisch privaatrecht, XIII. Handels- en economisch recht. Deel 1. Ondernemingsrecht. Volume A*, Brussel, Story-Scientia, 1989, 185-225.

- VELU, J., "Les effets directs des instruments internationaux en matière de droits de l'homme" in *X., De directe werking in het Belgisch recht van de internationale verdragen in het algemeen, en van de internationale instrumenten inzake mensenrechten in het bijzonder*, Brussel, Bruylant, 1991, 55-63.

- ZONDERVAN, R., *Le secret bancaire Suisse et sa légende: une appréciation critique*, Brussel, Centre d'études bancaires et financières, 1973, 96 p.

Tijdschriften

België

- BALLON, G.L., "Over het zeer absolute karakter van het beroepsgeheim van de advocaat", *AJT* 1998-99, 67-69.

- BAUWENS, N., "Bedrieglijk onvermogen", *RW*, 1989-90, 273-295.

- BOONE, B., "Opheffing bankgeheim: versoepeling van de voorwaarden", *Fiscoloog* 1996, afl. 590, 1-2.

- BOULANGER, M., DE TERWANGNE, C. en LÉONARD, T., "La protection de la vie privée à l'égard des traitement de donnés à caractère personnel. La loi du 8 décembre 1992", *JT* 1993, 369-388.

- BRACQUENE, P., "De directe werking van het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten na het cassatiearrest van 17 januari 1984", *RW* 1984-85, 1563-1572.

- BROECKX, K., DE GROOTE, B. en VOET, S., "Grondige revisie van de collectieve schuldenregeling", *TPR* 2007, afl. 3, 1547-1649.

- BRUYNEEL, A., "Le droit bancaire", *JT* 1982, 349-358.

- BUYLE, J.-P. en WILLEMS, A., "Les usages en droit bancaire", *DAOR* 1990, 73-92.

- BUYSSE, E., "Fiscaal bankgeheim", *NJW* 2006, afl. 146, 588-593.

- CASMAN, H., "Schulden en huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1985, 289-334.

- CORNELIS, L., "De aansprakelijkheid van de bankier bij kredietverlening", *TPR* 1986, 349-404.

- CORNELIS, L., "La responsabilité précontractuelle, conséquence éventuelle du processus précontractuel", *TBBR* 1990, 391-427.

- CORNELIS, L., "Le dol dans la formation du contrat", *RCJB* 1976, 37-60.

- DE BERSAQUES, A., "L'abus de droit en matière contracuelle", (noot onder Luik 14 februari 1964), *RCJB* 1969, 501-533.

- DE BERSAQUES, A., "La lésion qualifiée et sa sanction", *RCJB* 1977, 10-37.

- DE CLERCQ, G., "Zoeklicht op het bankgeheim", *Rev.banque*, 1973, 333-349.

- DE CLIPPELE, F., "De elektronische betaling beschermd tegen inzage door de fiscus?", *RW* 2002-03, afl. 1, 7-15.

- DE CORTE, R., "Informatie tot zekerheid", *TPR* 1983, 343-362.

- DE CORTE, R., "Samenloop van preferente aanspraken", *TPR* 1983, 213-242.

- DEJAEGERE, P., "Juridische waarborgen bij automatische verwerking van persoonsgegevens in België", *TBP* 1988, 653-658.

- DEDRYVERE, M. en FRANSENS, D., "De repatriëring van vermogens: een vergiftigd geschenk voor bankiers?", *T.Fin.R.* 2003, afl. 2, 404-419.

- DE GROOTE, B., "Beroepsgeheim advocaat blijft overeind in collectieve schuldenregeling", *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 9.

- DE LEVAL, G., "La saisie exécution mobilière, *TPR* 1980, 309-339.

- DE WILDE, A., "Collectieve schuldenregeling voor particulieren", *RW* 1998-99, 657-672.

- DE WILDE, A., "Verschoonbaarheid en bevrijding in de Faillissementswet: een schone lei voor de wetgever?", *RW* 2005-06, afl. 16, 601-610.

- DIERICK, W. "De fiscus en het bankgeheim", *AFT* 1982, 211-220.

- DIRIX, E. en BRIJS, S, "De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht", *RW* 2000-01, 41-48.

- DU BOIS, G., "Het bankgeheim", *TPR* 1986, 433-469.

- DUMORTIER , J., "Privacybescherming en gegevensverwerking. Aantekeningen bij de Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *Vl. Jurist* 1993, eerste kwartaal, 4-14.

- MAUEN, K. en FASTENAEKELS, J., "De discretieplicht van Belgische banken. Een onderzoek naar haar grondslagen en toepassingsgebieden", *T.Fin.R.* 2006, deel 1: afl. 1, 1281-1294, deel 2: afl. 2, 1360-1373.

- Forestini, R. en Blondeel, S., "De la déclaration au contrôle fiscal. Les droits et les devoirs du fisc", *RGCF* 2003, afl. 5, 7-37.

- FORGES, M., "La modification des articles 1390 à 1391 du Code judiciaire (L. 14 janv. 1993) et 1690 du Code civil (L. 6 juill. 1994): conséquences pratiques sur les cessions de rémuneration, les saisies-arrêts et les délégations", *Act.dr.* 1995, 842-881.

- FRERIKS, D., "Onderzoeks- en mededelingsverplichting in het contractenrecht, *TPR* 1992, 1187-1260.

- GANSHOF VAN DER MEERSCH, W., "L'ordre public et les droits de l'homme", *JT* 1968, 658-663.

- GOSSERIES, P., "Vie privée et droit belge de la sécurité sociale", *TPR* 1987, 273-328.

- GULDIX, E., "De rechtsbescherming van de persoonlijke levenssfeer door persoonlijkheidsrechten", *Vl.T.Gez.* 1987, 203-217.

- HAVERMANS, C., "Het beroepsgeheim van de advocaat in het fiscale recht: geheimhouding en inkomstenbelastingen" *TFR* 1987, 90-110.

- HUYBRECHTS, L., "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *TBH* 1995, 664-681.

- HEYVAERT, A., "Bezit geeft verscheidene titels", *TPR* 1983, 169-196.

- JACOBS, F., "Het Hof van Cassatie bevestigt dat leasingmaatschappijen door het fiscale bankgeheim zijn gebonden" (noot onder Cass. 16 maart 2007), *TFR* 2007, 795-797.

- JANSEN, R., "Beslag op een onverdeeld onroerend goed en samenloop", (noot onder Cass. 13 juni 2005), *RW* 2005-06, 902-904.

- JVD, "Bankgeheim: geen omzeiling via andere belasting", *Fiscoloog* 2005, afl. 997, 1-3.

- LEFEBYRE, A., "Bankgeheim: reëel of virtueel?", *Bull.Fisc.Fin.R.* 2000, afl. 5, 13-33.

- MALHERBE, P., "Le secret bancaire en Belgique et en Europe, *RGF* 1996, deel 1: 351-366, deel 2: 397-410.

- MARCHANDISE, P., "La libre négociation - Droit et obligations de négociateurs", *JT* 1987, 621-625.

- MAREELS, D. en BIHAIN, M., "Le secret bancaire en droit fiscal belge", *JDF* 1996, 193-240.

- MAUS, M., "De advocaat, de fiscale controle en het beroepsgeheim", *Ad Rem* 2005, afl. 4, 4-14.

- MERCIER, E., "Les pouvoirs d'investigations du receveur des contributions face aux banques", (noot onder Rb. Charleroi 4 november 2003), *JLMB* 2005, 979-983.

- MEULEMANS, D., "De gevolgen van de introductie van de Positieve Kredietcentrale voor het hypothecair krediet", *T.Fin.R.* 2004, 682-692.

- MEULEMANS, D. en TOLLENAERE, V., "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 138-154.

- MEYSMANS, E. "Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België", *Computer.*, 1992, 9-14.

- MOORKENS, D., "Contractuele problemen bij de aanschaf van een computer", *Jura. Falc.* 1981-82, 241-279

- OVERSTEYNS, B., "Het recht op eerbiediging van het privé-leven", *RW* 1988-89, 481-498.

- PHILIPPE, D., "L'ouverture de crédit, négociation et execution", *DAOR* 1988, afl. 7, 27-38.

- POELMANS, O, "Le concordat et le concours après la loi du 17 juillet 1997", *TBH* 1999, 144-156.

- POPPE, G., "De beperkingen aan de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus", *Activa* 2005, afl. 4, 7-23.

- POULLET, P. en Y., "Les contrats informatiques. Réflexions sur dix ans de jurisprudence belge et Française", *JT* 1982, 1-9.

- REUMONT, E., "Le secret professionel des avocats", *JT* 1948, 585-591.

- ROMMEL, G., "De informatieplicht in het consumentenrecht", *RW* 1983-84, 2273.

- SENAEVE, P., "De vaststelling van overspel door gerechtsdeurwaarder", *RW* 1987-88, 833-840.

- SIMONT, L. en VAN OMMESLAGHE, P., "De aansprakelijkheid van de bankier-kredietverlener in het Belgisch Recht", *TPR* 1986, 1091-1134.

- SPREUTELS, J.-P. "Secret bancaire et droit pénal", *Rev Dr Pén.* 1979, 433-449.

- STEVENS, J., "Het beroepsgeheim van de advocaat en dat van de geneesheer", *T.Gez.* 2002-03, 2-11.

- J. STEVENS, Over verklikken en witwassen, *Ad Rem* 2004, afl. 1, 24- 38.

- STIJNS, S., "De overlegging van stukken in het Gerechtelijk Wetboek", *Jura Falc.* 1984-85, 199-222.

- STORME, M.E., "De goede trouw in het geding? De invloed van de goede trouw in het privaat proces- en bewijsrecht", *TPR* 1990, 353-543.

- TACK, S., "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NJW* 2005, afl. 118, 827-863.

- TIELEMANS, H., "Het huwelijk van de schuldenaar: een ongelukstijding voor de schuldeiser", *TPR* 1981, 301-352.

- TOLLENAERE, V., "Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek", *Waarvan Akte* 2002, afl. 3, 1-10.

- TROCH, R., "Enkele organisatorische aspecten van de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 155-158.

- VAN DER MAAT, K., "Geen bankgeheim, wel een discretieplicht in het Belgisch fiscaal recht", *RW* 2008-09, 434-445.

- VAN GOETHEM, H., "Het beroepsgeheim van de Advokaat", *Jura Falc.* 1981-82, 205-218.

- VAN NESTE, F., "Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?", *RW* 1977-78, 1281-1304.

- VAN RAEMDONCK, K., "De invloed van de Wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens", *RW* 1996-97, deel 1: 897-914, slot: 937-947.

- VERBEKE, A., "De gerechtsdeurwaarder: motor en garantie voor een effectieve executie", *TBBR* 1999, 94-119.

- VERBEKE, A., "Informatie over andermans vermogen. Belangenafweging tussen het recht op privacy en het recht op informatie van de schuldeiser", *RW* 1993-94, 1129-1155.

- VERBEKE, A., "Recht is balans is een werkwoord", *RW* 2000-01, 969-978.

- VERBIST, A., "Het spanningsveld tussen het fiscaal bankgeheim en de kennisname van gegevens uit een strafonderzoek", (noot onder Gent 22 januari 1998), *AJT* 1998-99, 313-314.

- VERHOEVEN, A., "De juridische grondslag van kwalitatieve rechten en verplichtingen", *Jura Falc.* 1988-89, 143-168.

- VERHOEYE, J., "Artikel 319*bis* W.I.B. 1992. Kan ontvanger bankgeheim doorbreken?", *Fisc.Act.* 2003, afl. 44, 1-3.

- VINCENT, J., "Chronique de jurisprudence: les privilèges et hypothèques", *JT* 1968, 757-762.

- VOORHOOF, D., "Het recht op afbeelding en de toestemming van de geportretteerde", *RW* 1986-87, 2386-2389.

- WALLEMACQ, A., "Le registre national des personnes physiques", *JT* 1984, 701-706

- WILMS, W., "Het recht op informatie in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek", *RW* 1980-81, 489-520.

- ZENNER, A., "Les limites du devoir de discrétion du banquier vis-à-vis du fisc", *RGF* 2002, 223-229.

Buitenland

- AUBERT, M., KERNEN, J. en SCHÖNLE, H., *Le secret Bancaire Suisse*, Bern, Editions Staempfli, 1995, 176.

- L.E.H. RUTTEN, "Eigenrichting", Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in het burgerlijk procesrecht aan de R.K. Universiteit te Nijmegen op 28 april 1961, Zwolle, Tjeenk Willink, 1961, 3.

Com. I.B. 1992, nr. 315/6 en nr. 315/7, www.fisconet.fgov.be.